

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ

YAZILI ANLATIMA İLİŞKİN BİR ESER: AHMET RASİM'İN
“İLÂVELİ HAZÎNE-İ MEKÂTİB YAHUD MÜKEMMEL
MÜNŞEÂT” ADLI ESERİNİN İNCELENMESİ VE METNİ
(s. 1-195)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fatma ÇALIŞKAN

Balıkesir, 2012

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ

**YAZILI ANLATIMA İLİŞKİN BİR ESER: AHMET RASİM'İN
“İLÂVELİ HAZÎNE-İ MEKÂTİB YAHUD MÜKEMMEL
MÜNŞEÂT” ADLI ESERİNİN İNCELENMESİ VE METNİ
(s. 1-195)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Fatma ÇALIŞKAN

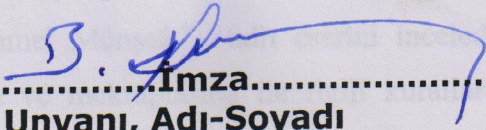
Danışman
PROF. DR. Bahattin KAHRAMAN

Balıkesir, 2012

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

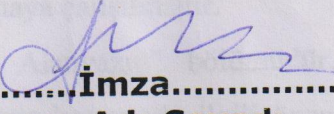
TEZ ONAYI

Enstitümüzün Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı'nda 200912535005 numaralı Fatma Çalışkan'ın hazırladığı "Yazılı Anlatıma İlişkin Bir Eser: Ahmet Rasim'in İlâveli Hazîne-İ Mekâtib Yahud Mükemmel Münşeât Adlı Eserinin İncelenmesi Ve Metni (s. 1-195)" konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 15.11.2012 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ/OY ÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

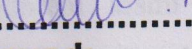
Başkan..........İmza.....
Unvanı, Adı-Soyadı

Prof.Dr.Bahattin KAHRAMAN

Üye.....İmza.....
Unvanı, Adı-Soyadı (Danışman)

Üye..........İmza.....
Unvanı, Adı-Soyadı

Yard. Doç. Dr. Saadet MALTEPE

Üye..........İmza.....
Unvanı, Adı-Soyadı

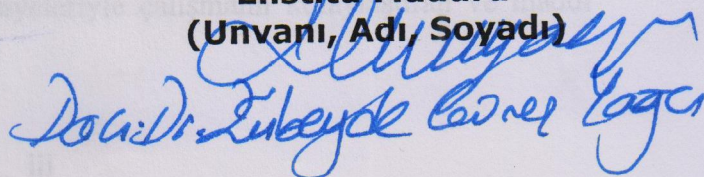
Doç. Dr. Erdoğan TEZCI

Üye.....İmza.....
Unvanı, Adı-Soyadı

Üye.....İmza.....
Unvanı, Adı-Soyadı

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

19/11/2012
Enstitü Müdürü
(Unvanı, Adı, Soyadı)

Doç. Dr. Zübeyde Coşkun

ÖNSÖZ

“Mektup” birbirlerinden ayrı düşen insanların birbirleriyle haberleşmesi, onlara duygularını, düşüncelerini ve isteklerini bildirmesi amacıyla yazdıkları yazıdır. Edebi bir tür olan mektup Türk ve Dünya edebiyatında önemli bir yere sahip olmuştur. Tanzimatla birlikte edebiyatımızda mektup türünde pek çok eser ortaya konmuştur. Günümüzde ise hızla gelişen iletişim teknolojisiyle birlikte mektup değerini ve önemini giderek yitirmeye başlamıştır.

Mektubu en iyi şekilde anlamak ve anlatmak için bu türde yazılmış eserleri incelemek gerekir. Çalışmamızı da bu amaç doğrultusunda hazırladık. Tezimizde mektupla ilgili geniş bir içeriğe sahip olan Ahmet Rasim’in “İlaveli Hazîne-i Mekâtib Yahud Mükemmel Münşeât” adlı eserini inceledik. Ahmet Rasim, bu eserinde mektup yazma ve mektuplaşma ile ilgili kuralları vermiş, başkalarının yazmış olduğu ve mektubun bütün türlerini barındıran bir derleme oluşturmuştur.

Çalışmamız beş bölümden oluşmaktadır. “Giriş” başlığını taşıyan birinci bölümde tezin problemi, amacı, önemi, varsayımları ve sınırlılıkları ortaya konmuş ve önemli kavramlar açıklanmaya çalışılmıştır.

İkinci bölüm “İlgili Alanyazın” bölümüdür. Bu bölümde araştırmanın kuramsal temelleri ve araştırma konusuyla ilgili önceden yapılmış olan çalışmalar yer verilmiştir.

Araştırmanın üçüncü bölümünü yöntem kısmı oluşturur. Bu bölümde araştırmanın modeli, bilgi toplama kaynakları ile bilgilerin toplanması ve değerlendirilmesiyle ilgili veriler bulunmaktadır.

Bulgular ve yorum başlığını taşıyan dördüncü bölümde araştırma problemi çerçevesinde elde edilen bulgular ve bulgularla ilgili yorumlar değerlendirilmiştir. Mektup ve mektup türleri konusunda geniş ve zengin bir bilgi birikimi sunan bu eserde, kullanımı azalmış olan mektubun yeni kuşaklara tanıtılması ve günümüzdeki mektup türleriyle karşılaştırılması ile elde edilen bulgular incelenip yorumlanmıştır.

Son bölüm olan beşinci bölümde ise araştırmanın bulgularına dayalı olarak elde edilen sonuç ve öneriler kısmına yer verilmiştir.

Çalışmam sırasında desteğini esirgemeyen değerli danışmanım Prof. Dr. Bahattin Kahraman’a, fikirleri ve tavsiyeleriyle çalışmamı kolaylaştıran ve maddi

maneui desteğini esirgemeyen sevgili eşime, hayatımın her döneminde varlıklarıyla her an yanımda olan canım aileme teşekkürlerimi sunarım.

Fatma ÇALIŞKAN

ÖZET

“YAZILI ANLATIMA İLİŞKİN BİR ESER: AHMET RASİM’İN
İLÂVELİ HAZÎNE-İ MEKÂTİB YAHUD MÜKEMMEL MÜNŞEAT” ADLI
ESERİNİN 1-195 SAYFALARININ İNCELENMESİ VE METNİ.

ÇALIŞKAN, Fatma

Yüksek Lisans Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Bahattin KAHRAMAN

2012, 157 sayfa

İnsanlar varoluşlarından itibaren birbirleriyle haberleşme ihtiyacı duymuşlardır. Mektup da bu ihtiyaçtan doğmuştur. Başlangıçta iletişim ve haberleşme amacıyla kullanılan mektubun bir edebi tür olarak kullanılması 16. yüzyılı bulmuştur.

Türk edebiyatında mektup, önceleri münşeât kitaplarında görülürken Tanzimatla birlikte edebi bir tür olarak kabul görmüştür. Bu dönemden itibaren mektup türünde pek çok eser ortaya konmuştur. Tezimizin amacı da mektup hakkında geniş bir içeriğe sahip olan ve mektubun bütün türleriyle ilgili pek çok örneği içinde barındıran Ahmet Rasim’in “İlaveli Hazîne-i Mekâtib Yahud Mükemmel Münşeât” adlı eserinin ilk 195 sayfasını incelemek ve günümüzdeki mektup ve mektup türleriyle karşılaştırmaktır.

Çalışmamıza Ahmet Rasim’in Osmanlı Türkçesi ile kaleme aldığı bu eserin ilk 195 sayfasını günümüz Türkçesine çevirmekle başlanmış sonra mektubun tarihsel gelişimi ve Türk edebiyatındaki yeri hakkında yapılan araştırmalara yer verilmiştir. Mektup bölümlere ayrıldıktan sonra Türkçe eğitimindeki önemine değinilmiştir.

Eser hakkında genel bilgiler verildikten sonra eserin incelenmesine geçilmiştir. Eserin ilk 195 sayfasında özel mektuplar bulunmaktadır. Buradaki özel mektuplar; yılbaşı ve bayram tebrikleri, rütbe, nişan, memuriyet vb gibi tebrikler, taziye mektupları, tesliyet mektupları, teşekkür mektupları, mazeret mektupları, takdir mektupları-tazir mektupları, tavsiye mektupları, talep mektupları, tezkereler, veda mektupları, tevbih mektupları olarak tespit edilmiştir. Bu türler tek tek

açıklanmış, güzel yazı ve mektup yazma kuralları verilmiş ve eserdeki mektup türlerinin günümüzde mektup türleriyle karşılaştırılması yapılmıştır.

Belge tarama modeli kullanılan araştırmamızda sonuç olarak Tanzimat döneminde mektubun çok fazla türünün bulunduğu fakat gelişen iletişim teknolojisiyle bu türlerin çoğunun kullanılmadığı ve mektubun eski önemini yitirdiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Mektup, Mektup Türleri, Ahmet Rasim.

ABSTRACT

“A PIECE OF ART ABOUT WRITTEN EXPRESSION: EXAMINATION OF PAGE 1-195 OF THE BOOK OF AHMET RASİM NAMED AS “İLÂVELİ HAZÎNE-İ MEKÂTİB YAHUD MÜKEMMEL MÜNŞEAT” AND THE TEXT.

ÇALIŞKAN, Fatma

Master Degree Turkish Education Division

Thesis Consultant: Prof. Dr. Bahattin KAHRAMAN

2012, 157 pages

The people have always had the need for communicating since the time they first existed. The letter was born from this need. The letter which was firstly used as a means of communication and contact, started to be used as a literary genre only in 16th century.

The letter in Turkish literature was first seen in the periodicals but then started to be accepted as a literary genre together with the Tanzimat Reform era. From this date, many pieces of art have been written in letter form. The aim of our thesis is to make an examination of the first 195 pages of “İlaveli Hazîne-i Mekâtib Yahud Mükemmel Münşeât” written by Ahmet Rasim and make a comparison with the letters and letter forms today.

The study was started with the translation of the first 195 pages of this piece of art of Ahmet Rasim from Ottoman language to Turkish and then the studies which are carried out regarding the historical development and the place of the book in Turkish Literature have been provided within the study. After the letter is divided into sections, its importance in Turkish education has been mentioned.

After general information about the book was given, the text was started to be examined. There are private letters in the first 195 pages of the book. The private letters here were determined to be New Year and holiday greetings, rank, civil service greetings, letters of condolence, consolation letters, appreciation letters, letters of apology, judicial letters, letters of reprimand, letters of recommendation, demand letters, licenses, farewell letters, letters of censure and etc. Each of these

genres have been explained, the rules for calligraphy and letter writing have been defined and the comparison between these letters within the book and the letters of today was given in the study.

In our study in which document scanning model was used, it has been finally recognized that the letter had many genres in Tanzimat Reform era but with the development of technology many of these genres are not being used that much anymore and thus the letter has lost its former importance.

Key Words: Letter, Letter Types, Ahmet Rasim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	III
ÖZET.....	V
ABSTRACT	VII
İÇİNDEKİLER.....	IX
KISALTMALAR.....	XII
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	2
1.2. Amaç.....	3
1.3. Önem.....	4
1.4. Sınırlılıklar.....	4
1.5. Tanımlar.....	4
2. İLGİLİ ALANYAZIN.....	5
2.1. Kuramsal Çerçeve.....	5
2.1.1. Ahmet Rasim.....	5
2.1.1.1. Ahmet Rasim'in Hayatı.....	5
2.1.1.2. Ahmet Rasim'in Edebi Kişiliği.....	9
2.1.1.3. Eserleri.....	11
2.1.1.3.1. Hikayeleri.....	12
2.1.1.3.2. Romanları.....	12
2.1.1.3.3. Anıları.....	12
2.1.1.3.4. Mensur Şiirleri.....	12
2.1.1.3.5. Fıkra ve Makaleleri.....	12
2.1.1.3.6. Seyahat Yazıları.....	12
2.1.1.3.7. Tarihle İlgili Kitaplar.....	13
2.1.1.3.8. Monografya.....	13
2.1.1.3.9. Mensureleri.....	13
2.1.1.3.10. Çevirileri.....	13
2.1.1.3.11. Okul Kitapları.....	13
2.1.1.3.12. Diğer Eserleri.....	14
2.1.2. Mektup.....	14
2.1.2.1. Mektubun Tarihsel Gelişimi.....	14

2.1.2.2. Mektubun Türk Edebiyatındaki Yeri.....	16
2.1.2.3. Mektup Türleri.....	19
2.1.2.3.1. Özel Mektup.....	19
2.1.2.3.2. Edebi Mektup.....	20
2.1.2.3.2.1. Manzum Mektup.....	20
2.1.2.3.3. İş Mektubu.....	21
2.1.2.3.3.1. Sirküler.....	21
2.1.2.3.3.2. Basılı Reklam Mektupları.....	21
2.1.2.3.3.3. Satış Mektupları.....	22
2.1.2.3.3.4. İstek Mektupları.....	22
2.1.2.3.3.5. İş İsteme (Başvuru) Mektupları.....	23
2.1.2.3.3.6. Sipariş Mektupları.....	23
2.1.2.3.3.7. Alındığını Bildirme ve Teşekkür	
Mektupları.....	23
2.1.2.3.3.8. Tekit (Pekiştirme) Mektupları.....	24
2.1.2.3.3.9. Teyit (Doğrulama) Mektupları.....	24
2.1.2.3.3.10. Kredi Mektupları.....	24
2.1.2.3.3.11. Tahsilat ve Ödemeleri Takip	
Mektupları.....	25
2.1.2.3.3.12. Red/Kabul Mektupları.....	25
2.1.2.3.4. Resmi Mektup.....	25
2.1.2.3.5. Açık Mektup.....	26
2.1.7. Türkçe Eğitiminde Mektup.....	26
2.2. İlgili Araştırmalar.....	28
2.2.1. Mektup ve Mektup Türü İle İlgili Araştırmalar.....	28
3. YÖNTEM.....	31
3.1. Araştırmanın Modeli.....	31
3.2. Bilgi Toplama Kaynakları.....	31
3.2. Bilgilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi.....	31
4. BULGULAR VE YORUM.....	32
4.1. Metnin İncelenmesi.....	32
4.1.1. Eserin Tanıtılması ve Metnin İçeriği.....	32
4.1.2. Metindeki Gayri Resmi Mektuplar.....	36
4.1.2.1. Sene ve Bayram Tebrikleri.....	37

4.1.2.2. Rütbe, Nişan, Memuriyet Vesaire Tebrikleri.....	38
4.1.2.3. Taziye-nâme.....	39
4.1.2.4. Teşekkür-nâme.....	40
4.1.2.5. Mazeret-nâme.....	40
4.1.2.6. Tazîr-nâme.....	41
4.1.2.7. Tavsiye-nâme.....	42
4.1.2.8. Taleb Mektupları.....	42
4.1.2.9. Tezkere.....	42
4.1.2.10. Davet-nâmeler.....	43
4.2. İlâveli Hazîne-i Mekâtib Yahud Mükemmel Münşeât'ın Çevriyazısı (s. 1-195).....	43
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	152
5.1. Sonuçlar.....	152
5.2. Öneriler.....	153
KAYNAKÇA.....	154

KISALTMALAR

ans : ansiklopedi

Ank : Ankara

C : cilt

mad : maddesi

İst : İstanbul

s :sayfa

S :sayı

TDEA: Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi

vb : ve benzeri

yay : yayınları

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, amacı, önemi ve sınırlılıkları üzerinde durulmuştur.

1. 1. Problem

Yüzlerce yıla aşkın sürede insanlar haberleşme ve iletişim ihtiyaçlarını mektup yazarak gidermişlerdir. 16. yüzyıldan itibaren edebi bir tür olarak kabul gören mektup pek çok çeşidi ile bu dönemden sonra karşımıza çıkmıştır. Türk edebiyatında edebi bir tür olarak benimsenmesi ise Tanzimat Dönemini bulmuştur. Bu dönemden sonra mektup türünde pek çok eser ortaya konmuştur. Yakın geçmişe kadar hem insanların iletişim ve haberleşmesinde hem de edebiyatta bir tür olarak yerini ve önemini koruyan mektup giderek değerini kaybetmeye başlamıştır. Bu değer kaybının başlıca nedeni gelişen iletişim teknolojileridir. İnsan hayatında insanı insan yapan pek çok duyguyu, değeri de besleyip büyüten mektup insan hayatındaki yerini kaybettiğinde insani değerlerde giderek kaybolmaya başlamıştır. Ayrılık, kavuşma, hasret, beklemek, sabır, mutluluk, keder gibi birçok duygu giderek daha da soyutlaşmaktadır. Günümüzde kullanılan iletişim araçları nedeniyle bu duygular sadece birkaç dakikalık telefon görüşmelerine, anlık mesajlaşmalara hapsedilmektedir. Bu doğrultuda araştırmanın problemini, mektubun kullanımının azalması, birçok türünün günümüzde tamamen unutulması nedeniyle Osmanlı Türkçesi ile yazılmış olan Ahmet Rasim'in "İlâveli Hazîne-i Mekâtib Yahud Mükemmel Münşeât" adlı eserinin çevriyazı metnini hazırlayıp içeriğini de incelemek suretiyle hem mektubu hem de türlerini günümüze kazandırmak oluşturmaktadır.

1. 2. Amaç

Mektup, insan hayatında yakın geçmişe kadar aktif olarak kullanılmıştır. Mektubun Türk edebiyatında bir tür olarak yoğun bir biçimde işlendiği pek çok eser verildiği dönemlerden birisi de Tanzimat Dönemidir. Namık Kemal, Abdülhak Hamit Tarhan, Rezaizade Mahmut Ekrem, Samipaşazade Sezai gibi isimler Türk edebiyatında yazdıkları mektuplarla tanınan yazarlardır. Bu dönemde yazılan mektupların çoğu kitap haline getirilmiştir. O dönemde edebiyatımızda altın çağını yaşayan mektup bu değeri uzun süre korumuştur.

Yakın geçmişe kadar değerini koruyan mektup gelişen iletişim teknolojisiyle giderek değerini kaybetmiştir. İnsanlar artık paylaşma ihtiyaçlarını yazma yerine teknolojik iletişim araçları ile gidermekte bu da mektubun kullanım alanını giderek daraltmaktadır. Özellikle yeni kuşakların gelişen iletişim teknolojileri içerisinde yetişmesi bu türün çok az kişi tarafından tanınan ve kullanılan bir tür olmasına neden olmuştur. Bu çerçevede yeni kuşaklar arasında bu türün tanınmasını ve kullanılmasını sağlamak amacıyla bu çalışma hazırlanmıştır. Çalışma için de Ahmet Rasim'in mektup konusunda zengin ve geniş bir içeriğe sahip olan "İlâveli Hazîne-i Mekâtib Yahud Mükemmel Münşeât" adlı eseri seçilmiştir.

Araştırmanın temel amacı; Ahmet Rasim'in Osmanlı Türkçesi ile yazılmış olan "İlâveli Hazîne-i Mekâtib Yahud Mükemmel Münşeât" adlı eserinin çevriyazısını hazırlayıp mektubu ve mektup türlerini tanıtmak, mektup türlerinden hangilerinin günümüzde kullanıldığını tespit ederek bir karşılaştırma yapmaktır.

Araştırma için temel amaca ulaşmada aşağıdaki alt amaçlara bakılabilir.

1. Dünya edebiyatında mektubun önemi nedir?
2. Türk edebiyatında mektubun önemi nedir?
3. Mektup türleri ve özellikleri nelerdir?
4. Mektup türlerinden hangileri günümüze kazandırılmaktadır?
5. Türkçe eğitiminde mektubun önemi nedir?
6. İlâveli Hazîne-i Mekâtib Yahud Mükemmel Münşeât isimli eserin çevriyazısını hazırlamak
7. İlâveli Hazîne-i Mekâtib Yahud Mükemmel Münşeât isimli eserde yer alan mektup türlerini ve günümüzde hangilerinin kullanıldığını belirlemek

1. 3. Önemi

İnsan hayatının her döneminde iletişim ve haberleşme ihtiyacı hep hissedilmiştir. Bu ihtiyaç ise dönemin koşullarına göre farklı şekillerde giderilmiştir. Tanzimat döneminde iletişim ve haberleşme için mektup kullanılırken, günümüzde mektubun yerine cep telefonu ve internet gibi teknolojik iletişim araçları kullanılmaktadır.

İletişim alanında yaşanan bu gelişim insan hayatında elbette olumlu etkilerde bulunabilir. Bu araçlar insanların istedikleri zaman sevdikleri kişilerle iletişime geçebilmesini sağlayarak hayatlarını kolaylaştırmaktadır. Görünüşte insan hayatında oldukça cazip görünen bu gelişimin gözle görünmeyen olumsuz etkileri de vardır. Mektubun yerini yavaş yavaş alarak hayatı kolaylaştıran bu araçlar insan hayatından paylaşma duygusunu alıp götürmüştür. Mektup kullanımının azalması ile insanlar arasında mutluluk, sevinç, üzüntü ve acı gibi duyguların paylaşılması da azalmıştır. Eskiden mektupta karşıdaki kişinin duygularını paylaşmak amacıyla yazılan uzun uzun cümleler artık yerini kısa telefon mesajlarına bırakmıştır. Kapılarda merakla ve dört gözle beklenen, çantasında taşıdığı mektuplarla birçok eve mutluluğu, sevinci, acıyı taşıyan postacılar günümüzde artık evlerin kapılarını telefon ve kredi kartı faturalarını iletmek için çalmaktadır.

Çağımızda yaşanan bu gelişmelerle kullanımı azalan mektubun yeni kuşaklara tanıtılması ve mektup ile ilgili birçok bilgiyi içermesi açısından hazırlanan bu çalışma önem arz eder. İncelenen eser mektubun bütün türlerini içermektedir. Ancak yazıldığı dönemin özellikleri nedeniyle dili oldukça ağırdır. Bu da eserin anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Mektup konusunda zengin bir içeriğe sahip olan bu eserin çevriyazısını hazırlanarak eserin daha geniş kitlelere ulaşılması amaçlanmıştır. Ayrıca mektup konusunda yapılan çalışmalara bakıldığında bu konuda yeteri kadar çalışmanın olmadığı görülür. Bu yüzden hazırlanan çalışmayla mektup türüne katkıda bulunulmaya çalışılmıştır.

Mektubun birçok türünü içinde barındıran bu eserin çevriyazısı hazırlanarak günümüze kadar ulaşmamış olan türleri Türk edebiyatına kazandırmaya ve edebi türlerdeki zenginliği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Böylelikle Türkçe ve edebiyat

derslerinde edebi eserlerin mektup bağlamında incelenmesine ve genç kuşaklara bu türlerin anlatılmasına katkı sağlanmıştır.

1. 4. Sınırlılıklar

Araştırmamızın sınırlılıkları aşağıda belirtilmiştir. Bu araştırma; Ahmet Rasim'in "İlâveli Hazîne-i Mekâtib Yahud Mükemmel Münşeât" adlı eserin 1-195 sayfalarının çevriyazısının hazırlanması ve eserdeki özel mektupların incelenmesiyle sınırlıdır.

1. 5. Tanımlar

Mektup: *"Bir şey haber vermek, bir şey sormak veya istemek için, birine çoğunlukla posta yoluyla gönderilen, zarfa konulmuş yazılı kağıt, name"* (Türkçe Sözlük, 2005: 1365)

Çevriyazı: *"Bir kelimeyi, bir yazılı metni veya bir konuşmayı, onların telâffuzdaki ses değerlerini dikkate alan özel alfabe işaretleri kullanarak yazıya geçirme."* (Korkmaz, 2003: 59)

2. İLGİLİ ALANYAZIN

Bu bölümde “Kuramsal Çerçeve” başlığı altında kaynaklara dayalı olarak araştırmanın içeriğine, “İlgili Araştırmalar” başlığı altında ise tez konusu ile ilgili alanda yapılmış ve ulaşılabilen araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Kuramsal Çerçeve

Kuramsal çerçeve “Ahmet Rasim”, “Mektup” ve “Türkçe Eğitiminde Mektup” başlıkları altında incelenmiştir.

2.1.1. Ahmet Rasim

2.1.1.1. Ahmet Rasim’in Hayatı

Son dönem edebiyatımızın çok yönlü kişiliklerinden biri olan Ahmet Rasim 1864 yılında İstanbul’da Fatih’in Sarıgül mahallesinde dünyaya gelmiştir. Babası Kıbrıslı Mentешеoğullarından Bahaeddin Efendi, annesi ise Nevber Hanım’dır (Aktaş, 1987: 7).

Bahaeddin Efendi Kıbrıs’tan Ermenak’a gelip yerleşen bir ailenin çocuğudur. Kıbrıs’ta posta ve telgraf memuru olarak çalışmıştır. İlk evliliğini de Ermenak’ta bulunduğu yıllarda yapar. Nevber Hanım’dan görev için Tekirdağ’a gitmeden önce ayrılmıştır. Bu sırada Nevber Hanım Ahmet Rasim’e hamiledir. Eşinden ayrıldıktan sonra Nevber Hanım ilk eşinden olan oğlu Yusuf’u yanına alarak zengin bir ailenin yanında evlatlık olarak yetiştiği eve gider. Bu aile Nevber Hanım’ı Sarıgül’de küçük bir eve yerleştirirler. Ahmet Rasim de bu evde dünyaya gelir (Aktaş, 1987: 7).

Ahmet Rasim, babasından eserlerinde hiç bahsetmemiştir. Bir yoruma göre, bunun nedeni baba baskısı ve sevgisinden mahrum bir çocukluk geçirmesi olarak görülmüştür. Annesi ise Ahmet Rasim’in hayatında önemli bir yere sahiptir

denebilir. Çünkü Nevber Hanım oğlunu büyük bir dikkatle büyütüp dikmiş dikmiş kazandığı para ile ona öksüzlüğünü unutturmaya çalışmıştır (Levend, 1965: 46). Ahmet Rasim'in dünyaya gözünü açtığı ilk günden kendini tanımaya başladığı güne kadar çevresinde annesinden başka üç kadın daha vardır. Bunlar: Siyahi sütünesi, Dilfeza kalfa ve evlerine sıkça gelen Kara Anne'dir. Ahmet Rasim hayatındaki bu dört kadını asla unutamaz. Rasim, okuma yazmaları olmayan, dünyadan habersiz, mutaasıp, gelenek ve görenekelere sınıksız bağlı bu dört kadının baskısı altında büyümüştür (Aktaş, 1987: 8). Sokak onun için her şeydi. Ahmet Rasim çocukluğuyla ilgili bilgileri "Gecelerim" adlı eserinde şöyle verir: "...daha küçük idim. Henüz sekiz, dokuz yaşında var idim. Ana yavrusu. Ah! Anamı pek severim. Benim hem babam hem de en büyük veliyyetü'n-nimetimdir. Onu el dikişi dikerek beni beslediğini bilirim. Ben afacan. Zavallı kadın, maişetini istila eden mihneti zaruret arasında komşulardan da tekdir işitir. Benim için onu azarlarlar. Ya birinin çocuğunu döverim, ya top oynarken camını kırarım. Mektepten kaçarım. Bir kere kaçtım mı? Artık haftalarca gitmem. Gitsem dayak var. Bu korku beni tiril tiril titretir. Sabahleyin kalkarım. Güya mektebe gidecekmişim gibi hazırlanırım. Sepetime yemeğimi koyar, cüz kesemi boynuma takar. Elime iki veya bir bakır onluk verir." (Rasim, 1987: 8-10).

Ahmet Rasim öğrenim hayatına ilk kez Sofular'daki mahalle mektebinde başlar. Okuldaki Hoca Efendi yumuşak huylu birisi olmasına rağmen mektepteki kalfa ise tam aksine eli sopalı, öğrencileri sürekli döven sert mizaçlı birisidir. Rasim birgün mektepte arkadaşıyla nakışlı bir top yüzünden yaptığı tartışma yüzünden kalfasından dayak yer. Yediği bu dayak yüzünden Rasim mektebe gitmek istemez. Bunun üzerine annesi Nevber Hanım oturduğu semti değiştirerek Kırkçeşme'ye taşınır. Rasim de eve yakın olan Tezgahçı'lar'daki okula gitmeye başlar. Bu okulun hocası ise Pehlivan Niyazi Efendi'dir. Ahmed Rasim'in bu yeni mektebinde pek tatlı günleri geçmiştir. Fakat bir gece Kırkçeşme'deki evlerinin yakınında çıkan yangın Ahmet Rasim'in annesini başka mahalleye taşınmak zorunda bırakır. Bu yüzden Ahmet Rasim, Çukurçeşme Mektebi'ne başlar (Aktaş, 1987: 9-10). Bu okul Rasim'in gittiği üçüncü okuldur. Bu sırada halasının eniştesi Miralay Mehmed Bey, Ahmed Rasim'i ve ailesini Sarıgül'deki konağının bahçesindeki küçük eve yerleştirir. Bu taşınma nedeniyle Kuruçeşme mahallesi mektebinden ayrılan Rasim'e Miralay Mehmed Bey, Yakup Hoca adlı bir hocadan özel ders aldirtir. Aynı zamanda dayak ve falakasıyla tanınan Hafız Paşa mektebine devam eder. Rasim'in "Falaka"

adlı eseri Hafız Paşa mektebinin falakasıdır (Koçu, 1938: 9). Ahmet Rasim gittiği bu dördüncü okuldan da yaşadığı falaka sahnelerinden dolayı ayrılır ve öğrenimine Yakup Hoca'nın nezaretinde konakta devam eder. Miray Mehmed Bey'in ölümüyle birlikte Ahmet Rasim'in ve ailesinin bu konaktaki hayatı biter (Aktaş, 1987: 8).

Ahmed Rasim Miralay Mehmed Bey'in ölümünden sonra 12 Haziran 1876'da on bir yaşındayken Darüşşafaka'nın yetimler kısmına yerleştirilir. Darüşşafaka'da, Rasim ilk aylarda sıkıntılı günler geçirmiş, fakat sonraları bu okul Rasim için sıcak bir şefkat yuvası haline gelmiştir. Bu yeni okulda dini eğitime dayanan geleneksel sıkı bir düzen vardır. Rasim burada haylazlıktan kurtularak düzgün bir hayata alışır. Önceleri sınıfının, sonraları okulun çalışkan ve dürüst öğrencilerinden biri olur (Levend, 1965: 48).

Ahmet Rasim gençlik yıllarında haylazlıktan Darüşşafaka sayesinde kurtulur. Darüşşafaka'da sekiz yıllık sıkı bir eğitim hayatı görür. Ahmet Rasim Darüşşafaka'da okuduğu yıllarda edebiyata merak salar. Divan şarilerinin eserlerini okur. Rasim, yeni fikirleri ve Avrupa edebiyatını, Manastırlı Rıfat'ın çıkardığı “Çanta” dergisini okumaya başlamasıyla tanır. Ahmet Rasim'in, Darüşşafaka'da daha üst sınıflara geçtikçe Fuzuli, Bâki, Nef'i, Nâbi ve Nedim gibi şairlerin eserlerini okur. Böylece edebiyata karşı ilgisi gittikçe artar. (Aktaş, 1987: 9-10). Bu okul Ahmet Rasim'in edebiyat bilgisini geliştirmesini ve yeni edebiyat alemini tanımasını sağlar. Ayrıca Divan edebiyatı şairlerine özenerek şiirler yazmayı dener. Bu da onun okulda şair olarak tanınmasını sağlar. Ahmet Rasim Darüşşafaka'yı 20 Haziran 1883'te üçüncü devre mezunları arasında birincilikle bitirir (Altınkaynak, 1996: 15).

Darüşşafaka'dan mezun olan öğrenciler ya telgrafhaneye ya da Rüşumat Nezareti'ne memur olurlar. Ahmet Rasim ise Posta ve Telgraf Fen Kalemi'ne kâtip olarak atanır. En başından beri memurlukta gözü olmayan Ahmet Rasim, aynı Ahmet Mithat gibi hayatını yazar olarak devam ettirmek ister (Levend, 1965: 50). Çevresi ve annesinin ısrarıyla posta teşkilatında başladığı memuriyet, ancak Ceride-i Havadis'te Baba Tâhir'in bulduğu ilk gazetecilik görevine kadar sürer. Ahmet Rasim, “1884'te haftada iki mecdiye ücretle Ceride-i Havâdis gazetesine tercüman olarak girer. Bu da onun Türk basın hayatına ilk adımını atmasını sağlar (Aktaş, 1987: 26-27).

Beyazıt'taki Kitapçı Kırkor, Ahmet Rasim'in yazarlık hayatında önemli bir yere sahiptir. İlk yazının Tercüman-ı Hakikat'de yayımlanmasını sağlayan kişidir. Kitapçı Kırkor'un dükkanı onun için ikinci bir okuldur. Gazetecilikle ilgili bazı bilgi

ve problemleri bu dükkan sahibinden öğrenir (Aktaş, 1987: 22). Ceride-i Havadis'te çalıştığı esnada Tercüman'a Hakikat'e yazılarını göndermeye devam eder. 1885'te ise bu gazetenin yazı heyetine katılır. Böylece Ahmet Rasim profesyonel olarak gazeteci olur. Ahmet Rasim bu gazetede Ahmet Mithat ve Muallim Naci'yle birlikte çalışır. Zaten Ahmet Mithat, Ahmet Rasim'in yazarlık ve gazetecilik hayatındaki başarılarını destekleyenlerin başında gelir. Rasim, Mithat Efendi'nin mektebinde yetişmiş bir gazetecidir.

Rasim, Ceride-i Havadis'te çalıştığı esnada Binbaşı Bilal Bey'in kızı Sadberk Hanım'la evlenir. Rasim'in altı çocuğu olur. Bunlar: Rasime (1887), Mazhan (1889), Mazlum (1891), Sadiye (1893), Sırrı (1897) ve Şeyda (1901) dır (Altınkaynak, 1996: 23).

Ahmet Rasim okul hayatında iyi bir dini eğitim almıştır. Darülsafaka'dan mezun olduktan sonra aldığı din eğitiminin de etkisiyle sade bir hayatı olur. Ancak bu sade hayat Ahmet Rasim'in serbest hayata karşı duyduğu özlemin etkisiyle çok uzun sürmez. Genç Ahmet Rasim önce sokaklarda yaşanan olayları görüp sokağın kendisine has dilini öğrenir (Aktaş, 1987: 24-25). Alemlere girmek için bir arkadaşa ihtiyacı olan Rasim bunda da gecikmez. Onu ilk kez içkiye alıştıran kişi Direklerarası'nda berber dükkanı olan Ermeni berberidir. Rasim zamanla İstanbul'da yapılan her türlü eğlenceye katılmış ve böylelikle gece alemlerinin iyice müptelası olmuştur. Hatta Rasim'in sarhoşluğu, zamanında birçok fıkralara ve karikatürlere konu olmuştur (Levend, 1965: 66).

Ahmet Rasim bütün hayatı boyunca maddi sıkıntı yaşar. Buna rağmen kısa süreli memuriyetinden başka bir görevi de kabul etmez. O, hayatını kalemiyle kazanma yolunu seçer. Yaşadığı bu maddi sıkıntı ömrünün son yıllarında daha da artar. Cumhuriyet yıllarında ise yazılarıyla gerçekleştirdiği başarıları takdir eden Atatürk, onun Büyük Millet Meclisi'nde III. ve IV. Dönem İstanbul milletvekili seçilmesini sağlar (Altınkaynak, 1996: 23). Ahmet Rasim 21 Eylül 1932 tarihinde saat 10:30'da Heybeliada'daki evinde vefat etmiştir. Dünyaya 67 yaşında veda eden Ahmet Rasim son yıllarında "Türk Lügati" hazırlamaktaydı. Ancak ömrü bu eseri tamamlamaya yetmedi ve "K" harfine kadar gelebilmiştir. Rasim'in kitabesinde şunlar yazmaktadır: "*Türk diline 48 sene kalemiyle hizmet eden muharririn Ahmet Rasim burada yatıyor. Matbu asarı yüzü geçer. Onu unutmamak her Türk'e borçtur. Mebus olarak öldü. Çarşamba, 21 Eylül 1932*" (Aktaş, 1987: 33-34).

2.1.1.2. Edebi Kişiliği

Ahmet Rasim edebiyata Darüşafaka'da öğrenci iken merak salar. Darüşafaka'nın ilk sınıflarında okula gizlice sokulan "Çanta" dergisindeki yazıları okur. Rasim, bu dergi sayesinde yeni fikirleri ve Avrupa edebiyatını tanır. İleriki sınıflarda Türk klasiklerine karşı ilgisi gittikçe artar. Fuzuli, Bâki, Nef'i, Nâbi ve Nedim gibi şairleri okur. İlk yazı denemelerine ise gazelle başlar. Rasim ilk yazı denemelerine başladığı zaman gazetede sade bir dili kullanan Ahmet Mithat ile edebiyat dilinde durulmuş ve oturmuş Bir Osmanlıca Türkçesi'ni kullanan Muallim Naci'yi örnek alır (Levend, 1965: 84).

Ahmet Rasim, Servet-i Fünun edebiyatının geliştiği bir dönemde yazarlığa başlar. Ancak Rasim bu edebiyatın dışında kalmayı seçerek eserlerini farklı bir anlayışla yazar. Baba Tahir'in 23 Mayıs 1895'te çıkarttığı dergide "Muhakemat-ı Edebiyye" başlığı altında yayımladığı yazılarıyla Edebiyat-ı Cedide'nin sanat, dil ve edebiyat alanlarında tartışmalar yaşar (Aktaş, 1987: 31-32).

Rasim, edebi hayatını 1888-1897 yılları arasında sürdürür. Bu tarihten sonra ise roman ve hikaye türünü yazmayı bırakır ve gazetecilik alanına girer. Ahmet Rasim edebiyatın bütün türlerinde eser vermiş bir yazarımız olmasına rağmen daha çok gazeteciliğiyle ön plana çıkar. Ahmet Rasim acemilik döneminde kaleme aldığı hikaye ve romanlarında realist bir dekor ve romantik bir dil kullanır. Rasim'in bu eserleri teknik açıdan başarılı olsa da konu ve entrika açısından oldukça basit kalmıştır (Yıldız, 2006: 3). Fıkra ve makalelerinde yakaladığı başarıyı hikaye ve romanlarında gösterememiştir. Rasim, eserlerinde daha çok halkı eğitmek ve onlara bir şeyler öğretmek amacını gütmüştür. Ona göre modern roman ve hikaye için yazarın roman ve hikayede kendini anlatıcı olarak göstermesi bir kusurdur. Prof. Dr. İnci Enginün (2006: 80): "*Yer yer ilginç noktalarına rağmen, Ahmet Rasim'in Türk Hikaye ve romancılığına katkısından söz etmek mümkün değildir*" der.

Ahmet Rasim'in ilk şiir yazma denemeleri Darüşafaka'daki öğrencilik yıllarıdır. Ancak o sıralarda henüz aruzu bilmiyordu. Şiirlerini ise Fuzuli'nin gazellerini taklit ederek yazmaya çalışır. Şiir yazmak için aruzu bilmenin gerekli olduğunu Kadıköy'deki eniştesinden öğrenir ve aruzla ilgili ilk dersini de eniştesinden alır.

Ahmet Rasim edebi hayatı boyunca şiir yazmaya heveslenir ve her tarzda şiirler yazar. Onun şiirle uğraştığı dönemde ise Türk şiiri bir arayış içerisindeydi. Bu arayışı en iyi şekilde ortaya koyan isim de Abdülhak Hamit'tir. Ancak Hamit bu alanda edebiyat çevreleri tarafından eleştirilene ve hücumlara uğramıştır. Rasim, Hamit'in içinde bulunduğu duruma düşmekten korktuğu için şiir yazmaktan vazgeçer (Aktaş, 1987: 44-45).

Ahmet Rasim ilk deneme yazılarından sonra seçtiği konuyla ve üslubuyla kalem alanını genişletir. Asıl kişiliğini ise araştırma ve incelemeleriyle gazetecilikte bulur. Ahmet Rasim edebi hayatı boyunca hem yazmış hem de okumuş bir yazardır. Yaptığı araştırmalarla hem alanıyla ilgili bilgileri hem de kelime hazinesi arttırmıştır. Bu bilgileri ise üç şekilde elde etmiştir. Bunlardan ilki dikkat ve bellektir. Rasim, Şehir Mektupları'nda olduğu gibi gezip dolaştığı yerlerle ilgili her türlü ayrıntıyı kaydetmiştir. İkicisi soruşturmadır. Rasim kendi bilgisi dışında kalan ve araştırmayla elde edebileceği bilgileri başkalarıyla konuşarak edinmiştir. "Hamamcı Ülfet" bu şekilde oluşmuş bir eserdir. Üçüncüsü ise araştırmadır. Bazı konularda kitapları karıştırmak, belgeleri toplamak gerekebilir. "Muharir bu ya", "Orta Oyunu" ve "Fes" gibi yazılar bu şekilde hazırlanmıştır. Ancak bazı zamanlarda bu kaynaklarda ikisi ya da üçü birleşerek eserler oluşur. "Fuş-ı Atık" bu üç kaynağın birleşmesiyle oluşmuştur (Levend, 1965: 75).

Ahmet Rasim'in yazma tekniğinin en önemli özelliği yalınlıktır. Söylemek istediklerini laf cambazlığı yapmadan ve sözü çok fazla uzatmadan birkaç kelimedenden oluşan kısa cümlelerle anlatır. Yazılarını genellikle bir sohbet havasındaymişcasına kaleme alarak daha ilk cümleden itibaren okurunu kucaklar. Rasim farklı yazınsal akımların etkisinde kalmadan kendine özgü bir üslup kullanmıştır.

Ahmet Rasim klasik Türk müziğiyle de ilgilenir. Klasik Türk müziğinin bütün ayrıntılarını ve inceliklerini bilen bir bestekar olan Ahmet Rasim ilk musiki eğitimini Zekâi Dede'den alır. Şarkı ve bestelerinin güftelerini kendi yazan Ahmet Rasim, en çok Suzinak, Rast, Uşşak, Garip Hicaz, Muhayyer, Karcıgar, Segah ve Huzzam makamlarını seçer, nihavent makamında da eserler verir. Ahmet Rasim şarkı ve bestelerinde genellikle aşkını dile getirir (Ay, 2009: 76). Bugün severek dinlenen "Sakın Geç Kalma Erken Gel" şarkısını üzerinde çok hakkı olan eşi Sadberk Hanım için yazmıştır. Sayısı altmış beşi bulan besteleri o dönemde bütün İstanbulluların dilinde dolaşır. Notaları bugün Darülsafaka Kütüphanesi'nde saklanmaktadır.

2.1.1.3. Eserleri

Üretken bir yazar olan Ahmet Rasim, farklı türlerde eserler verir ve bu eserleri nasıl yazdığını da şöyle açıklar:

“Tettebbu zamanlarımda sekiz on saat dalıp yorulmadığım hemen ekserdir. Başım karıncalanır, yahut parmaklarıma kramp gelir, ben çekilemem. Yorgunluk ziyadeleşip de anlamamazlık arız oldu mu bir tarafa serilip yatarım.

Bir mevzuu bidayeten iyice anlamadıkça, etrafını araştırıp girizgahları tayin etmedikçe kaleme almak taraftarı değilimdir.

İşte, ben böyle okur yazarım. Ne göz gezdirmekten, ne de ceffelkalem yazmaktan zevk alamam. Mahza bildiğim mevzuatı oturup derhal yazmağa bence işten madut olamaz.” (Yücebaş, 1957: 15).

Ahmet Rasim hikaye, roman, anı, şiir, fıkra ve makale, seyahat, tarih, monografya, okul kitapları ve diğer alanlarda eserler kaleme almıştır.

2.1.1.3.1. Hikayeleri

İlk Sevgi (1890), Bir Sefilenin Evrak-ı Metrukesi (1891), Endişe-i Hayat (1891), Güzel Eleni (1891), Leyal-ı Izdırab (1891), Mehalik-ı Hayat (1891), Mesakk-ı Hayat (1891), Tecarib-i Hayat (1891), Meyl-i Dil (1891), Afife (1892), Mektep Arkadaşım (1894), Numune-i Hayal (1894), Tecrübesiz Aşk (1894), Biçare Genç (1895), Gam-ı Hicran (1895), Sevda-i Sermedi (1896), Askeroğlu (1897), Nakam (1898), Ülfet (1912).

2.1.1.3.2. Romanları

Belki Ben Aldanıyorum (1909), İki Güzel Günahkar (1922), İki Günahsız Sevda (1922).

2.1.1.3.3. Anıları

Gecelerim (1895), Fuş-ı Atik (1922), Muharrir, Şair, Edib (1924), Falaka (1927).

2.1.1.3.4. Mensur Şiirleri

O Çehre (1893), Kitâbe-i Gam (1897-1898).

2.1.1.3.5. Fıkra ve Makaleleri

Külliyat-ı Sa'y u Tahrir: Makalat ve Musabahat (1907), Külliyat-ı Sa'y u Tahrir: Menakıb-ı İslam (1908), Şehir Mektupları (1899), Tarih ve Muharrir (1911), Cidd ü Mizah (1920), Eşkal-i Zaman (1918), Muharrir Bu Ya (1927), Gülüp Ağladıklarım (1926).

2.1.1.3.6. Seyahat Yazıları

Romanya Mektupları (1917).

2.1.1.3.7. Tarihle İlgili Kitapları

Eski Romalılar (1887-1889), Tarih-i Muhtasar-ı Beşer (1887), Terakkiyat-ı İlmiye ve Medeniye (1887), Küçük Tarih-i İslam (1889), Küçük Tarihi Osmani (1889), Osmanlı Tarihi (1890), Tarih-i Ticaret (1891), Resimli ve Haritalı Osmanlı Tarihi (1910-1912), İki Hatırat, Üç Şahsiyet (1916), İstibdattan Hakimiyet-i Milliyye'ye (1924-1925).

2.1.1.3.8. Monografya

Matbuat Tarihine Medhal: İlk Büyük Muharrirlerden Şinasi (1927).

2.1.1.3.9. Mensureleri

O Çehre (1894), Kitabe-i Gam (1898-1899).

2.1.1.3.10. Çevirileri

Edebiyat-ı Garbiyeden Bir Nebze (1886), Cümel-i Hikemiyye-i Ecnebiye (1886), Cizvit Tarihi (1887), Ezhar-ı Tarihiye (1887), Ürani (1891), İki Damla Gözyaşı (1894), Mathilde Laroche (1895), La Dame aux Camelias (1895), Karpat Dağları'nda (1896), Mızıkacı Yanko ve Kamyenka (1900), Neşide-i Ruh (1900), Ohlan Karısı (1900), Kaptan Jipson (1903), Madam Harbider (1903), Asya Kumsallarında (1905).

2.1.1.3.11. Okul Kitapları

Yeni Usûl Sarf-ı Fârisî (1888), Küçük Tarih-i İslâm (1889), Küçük Tarih-Osmanî, (1889), Yeni Usûl Muallim-i Sarf, (1889), Osmanlı Tarihi (1890), Hesab-ı Tedrîcî (1890), İmlâ-yı Osmânî (1890), Mübtedi (Sadece adı biliniyor), Hesap Kitabı, (1893), Sarf-ı İbtidâî (1894), Küçük Hıfzıssihâ (1894), Amelî ve Nazarî Talim-i Lisân-ı Osmânî (1895), Elifbâ (1903), Elifbâdan Sonra (1903), Yeni Usûl Muhtasar Sarf-ı Türkî (1907), Resimli Küçük Tarih-i Osmânî (1913), Yeni Sarf Dersleri II (1924), Doğru Usûl Kıraât (1927).

2.1.1.3.12. Diğer Eserleri

Bedayi-i Keşfiyat ve İhtiraat-ı Beşeriyeden Fonograf (1885), Elektrikiyyet-i Sakine (1885), Elektrik (1887), Teşekkül-i Cihan Hakkında Fikr-i İcmali (1887), Cümel-i Hikemiyye-i Osmaniye (1886), Garaib-i Adat-ı Akvam (1887), İlâveli Hazîne-i Mekâtîp yahud Mükemmel Münşeât (1889), Ömri Edebi (1897-1900), Hanım (1910).

2.1.2. Mektup

2.1.2.1. Mektubun Tarihsel Süreci

“Mektup” kelimesinin tanımı birçok kaynakta benzer şekilde verilmiştir. Bu tanımlardan bazıları şöyledir:

Türkçe Sözlük’te (2005: 1365) mektup “Bir şey haber vermek, bir şey sormak veya istemek için, birine çoğunlukla posta yoluyla gönderilen, zarfa konulmuş yazılı kağıt, name” olarak tanımlanmaktadır.

Ersoylu (1986: 231) Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi’nin mektup maddesinde mektubu “Yazılı nesne, yazılmış şey” olarak tanımlamıştır. Devellioğlu (2004: 606); “mektûbu (a.i.c.: mekâtib) : 1. yazılmış, 2. mektup” olarak vermiştir.

Özkırımlı (1986: 838) “Bir kişiye bir topluluğa ya da bir kuruma bir şey bildirmek amacıyla yazılan yazı olarak tanımlamıştır. Karaalioğlu (1982: 187) ise “Birbirinden uzaktaki insanların anlaşmak ve haberleşmek amacıyla yazdıkları, duyguları, dilekleri, düşünceleri tek kelimeyle maksadı bildirmek gayesiyle şahısların birbirlerine gönderdikleri yazıdır.” şeklinde tanımlamıştır.

Demiray (1994: 564), Temel Türkçe Sözlük adlı eserinde: “Bir haber vermek, bir şey istemek, bir şey sormak için birine yazılan yazı, (betik, name)” olarak tanımlamıştır.

Mektubun tanımlarına bakıldığında görülen ortak nokta kişiler arasında iletişimi sağlamasıdır. İnsanlığın ilk tarihinden itibaren uzaktaki insanlar birbirleriyle anlaşmak ve haberleşmek ihtiyacı duymuşlardır. Bu yüzden ilk çağlarda mektup, insanlar arasında haberleşmek için kullanılmış, bir nevi gazete niteliği taşımıştır.

Haberleşmeye yönelik olan mektuplarda dil ve anlatım özellikleri açısından toplumsal yaşamın değişik görünümünden kesitler içerir.

Yazı türlerinin en eskilerinden biri olan mektubun ömrü yazıya denktir. Tarihsel süreç içerisinde mektup XIV. yüzyılda kağıdın bulunmasıyla birlikte yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Ancak bu çağlarda mektup sadece haberleşmek amaçlı kullanılmıştır. Bu yüzden mektuplar politika ve tarih belgesi niteliğindedir. Mektubun insanlar arasında duygularını, sevinçlerini, sevgilerini, isteklerini bildirdikleri ve içlerini samimice döktükleri bir tür olarak kullanılması ise XVI. yüzyılı bulmuştur (Tuncel, 1974: 9).

Eski çağlardan itibaren kullanılan mektubun ilk örnekleri Eski Mısır ve Mezopotamya bölgesinde çıkarılan kil tabletler ve papirüs yazmalardır. Firavunlar “Çömelmış Yazıcı” olarak tasvir edilen Mısırlı katipleri resmi ve özel yazışmalarda kullanmışlardır. Ayrıca M.Ö. 2000’de yazılmış “Boğazköy Belgeleri” mektup özelliği taşımakta ve ülke yönetimine ait bilgilere yer verilmektedir. Mektubun eski çağda Yunan edebiyatında çok önemli bir yeri yoktu. Buna karşılık Latinlerde bu tür fazlasıyla işlenmiştir. Türün en büyük ustası ise Çiçeron’dur. Çiçeron’un yazdığı mektuplar toplum yaşamını yansıması açısından oldukça önemlidir. Eski çağda mektup türü çok gözde olmamasına rağmen Eflatun ve Demonthenes’in yazmış olduğu mektuplar bugün de bilinmektedir (Tuncel, 1964: II).

Aretino, Tasso ve Aristo “Renoissance” İtalya’sının mektup türünün üç büyük ismidir. Kudüs’ün ünlü ozanı Torquato Tasso’nun iki bine yakın mektubu yaşamının karanlık günlerini aydınlatan belgeler olması açısından yazın değeri yüksektir. Michelengelo’nun babasına ve kardeşine yazdığı beş yüze yakın mektubu sanatçıyı daha iyi tanımamıza yardımcı olur. Mozart’ın üç bine yakın mektubu da XVIII. yüzyıl sonlarında İtalya, Fransa ve Viyana’nın sosyal yaşamı yansıtır (Tuncel, 1974: 10).

XVII. yüzyılda mektup edebiyatı bütün Avrupa’da, özellikle de Fransa’da, gelişmeye başlamıştı. Daha önceleri, orta çağda, Latince veya Fransızca mektuplara rastlanırdı. O yüzyıla kadar mektuplarda birbirinden uzak kişilerin duyguları yansıtılmazdı. Sadece politika ve tarih belgesi niteliği taşırlardı (Tuncel, 1964: III). Mektubun bütün özelliklerine kavuşması ise XVII. yüzyılı bulmuştur. Mektup türü birer kültür yuvasıdır. Toplumdaki dedikodulara, fantezilere, fıkralara, hikayelere ve haberlere yer verir.

Dünya edebiyatına mal olmuş ve bugün de zevkle, sevilerek okunan mektuplar yazan kişiye göre ayrıcalıklar gösterir. Mektup yapmacılığa gitmeden, içtenlikle yazılır. Bu açıdan yazanın kişiliğini ve mizacını ortaya koyar. Maurois'ın Byron'un Mektupları'na yazdığı İngilizce önsözde (Londra, J. M. Dent, Everyman's Library, 1936), mektup yazarlarını üçe ayırır. Bunlardan biricisi sadece fikirlerini, düşüncelerini açıklamak için mektup yazanlardır. Buna örnek olarak ünlü sanat filozofu Taine gösterilir. İkincisi, bu işi olup bitenleri anlatmak için yazanlardır. Bu türlü mektuplarda önemli olan, güzel olan: anlatılanlar değil, anlatılanların verilişidir. Onlarda ayrıca yaşantının önemsiz gibi görünen olguları üzerinde ince bir dikkatle durulur, böylelikle de olaylar biteviyeliğini kaybeder, anlatıdaki sevimlilikle yaşantı güzelleşmiş olur. Bu kategoriye Madame de Sévigné girer. Üçüncüsü ise her şeylerini mektuplarına aktaran, başka türlü de edemiyenlerdir. Bu üçüncü kategoride Byron vardır. Maurois'a göre en iyi mektup yazarı bu üç kategoriden en iyi şekilde faydalanıp bunları ölçülü olarak kullanlardır (Tuncel, 1964: IV).

Eskiden beri en güzel mektupların kadınlar tarafından yazıldığı söylenmektedir. Mektubun tarihi incelendiğinde özellikle de XVII. yüzyıl için bu durumun doğru olduğunu görürüz. Bu yüzyılda bu türün yazımında başarılarıyla bilinen ismi Madame de Sévigné'dir. La Princesse, Madame de Maintenon bu dönemin önemli diğer isimleridir. XVIII. yüzyılın unutulamayan isimleri de Marquise Du Deffand ve Mademoiselle de Lespinasse'dir. XIX. yüzyıldaki kadın yazarlar ise mektuplarını fikir, sanat ve şiirlerle daha da güzelleştirmişlerdir. Bu dönemin yazarları Mademé Récamier, Lucile de Chateabriand, Eugénie de Guérin, Marie Dorval, Louise Colet olmakla birlikte bu dönemin en güzel örneklerini George Sand vermiştir (Tuncel, 1964: VI).

2.1.2.2. Türk Edebiyatında Mektup

Türk edebiyatında mektup türünün ilk örneklerine olarak münşeat kitaplarında rastlanır. Elbette münşeatlardan önce yazılmış mektuplar da vardır. Ancak bu durum belgelendirilemediği için Türk edebiyatında mektup türü münşeatlarla başlatılmaktadır. Edebiyatımızda mektup türünü incelemeye önce "inşa" ve "münşeat" üzerinde durmak gerekir.

Bizde Tanzimat dönemine kadar mektup türü genel olarak “inşa” diye adlandırılan düzyazının içindeydi. Arapça “neşe’e” kökünden türeyen “inşa” kelimesi “yapma, vücuda getirme, yapılma, imal, edebiyat kaidesine tatbiken ve neşren edilen ifade-i tahririye, hüsn-i kitabet, nisbet-i hariciyesi olmayan kelam, cümlede sözlerin sıralanış düzeni, güzel nesir yazma veya yazılmış güzel nesir” anlamlarına gelir (Gökçe, 2006: 2). “İnşa, eskilerden başlayarak günümüze kadar bir bilim dalı olarak alınmıştır. Bu kitaplarda güzel ve beğenilen bir yazı yazmak için nelerin gerekli olduğu sıralanmıştır (Gökyay, 1974: 17).

Taşköprüzade Ahmet Efendi, Mevzuatü’l-ulûm ve Katip Çelebi “Keşfü’z-zunûn” isimli eserlerinde bir yazarı başarıya götüren yolları sıralar. Katip Çelebi, mektubu inşanın bir kolu olarak görür. Ona göre önemli olan yazarın ne istediği değil, karşıdakinin istediğini yazması ve gönderenle gönderilenin durumunu göz önünde bulundurulmasıdır (Gökyay, 1974: 17).

Araplar ilk zamanlar bu türün yazımında aşırı kısalığa gitmelerine rağmen İranlılarla ilişkilerinden sonra ağır ve ağıdalı bir üslubu kullanmışlardır. Türklerde de bu durum değişmemiştir. XV. yüzyılda edebiyatımızda kullanılmaya başlayan bu “edebi nesir” yazarların hem seci merakı hem de Arap edebiyatını bildiklerini gösterme çabaları nedeniyle gün geçtikçe daha süslü ve yapmacık hale geldi. En düz düşüncelerin bile süslü ve karmaşık benzetmelerle anlatılması asıl anlatılmak istenen konunun boşalmasına neden oldu (Gökyay, 1974: 17).

Münşî ise terim olarak “güzel yazı yazan, yazı yazmada usta olan kimselere” denmektedir. (Meydan Larousse, 1971: 148) Münşîlerin özel veya resmi mektupları da içine alan yazılarını topladığı kitaplara da “*münşeât*” denilir. Münşeâtların bazıları her türlü yazıyı barındırdığı gibi bazıları da sadece mektuplardan oluşmaktadır. Sadece mektuplardan oluşana ise “*mektubat*” denir.

Edebiyatımızda çok fazla münşat kitabı yer alır. Bunlar ya başlı başına bir yazarın mektuplardan toplanmış ya da başka başka yazarlardan seçilmiş münşat kitaplarıdır. Bilinen ilk münşat kitabı ise XV. yüzyılda II. Sultan Murat ve Fatih dönemindeki toplanan resmi yazılardır. Feridun Bey, Lâmiî, Şeyhülislam Ebusuud, Gelibolulu Ali Nabi, Osmanzade Taib, Ragıb Paşa, Kâni bu türde bilinen bazı isimlerdir. Münşat kitaplarının çoğunun ortak yönü gereksiz, abartılı ve süslü üslub kullanma hevesi nedeniyle asıl konunun yitip gitmesidir. Bu yüzden bu türdeki çoğu eser ölü eserler haline gelmiştir. Ancak bu kadar münşat içinde bazı yazarlar

vardır ki bu dil ve üsluptan kurtularak konuyu doğrudan vermişlerdir. Bu isimlerin başında Fuzuli gelir. Fuzuli'nin Nişancı Celâlzade Mustafa Çelebi'ye yazdığı ünlü Şikayetname'sinde eski düz yazı olanaklarının nasıl kullanıldığını gösterir. Fuzuli de bu şikayet mektubunda secili bir dil kullanmıştır. Ancak bunu yaparken de yerli yerinde yapmıştır. Fuzuli'nin yanı sıra Zaifi ve Kani de bu açıdan önemli isimlerdir (Gökyay, 1974: 18-19).

Edebiyatımızda Tanzimattan sonra Batı kültürüne karşı bir yönelme olmuştur. Batıdaki sanat anlayışları ülkemize girmeye başlaması ve basının gelişmesi mektubun da yaygın olarak kullanılmasına neden olmuştur. Tanzimata kadar edebiyatımızda ağdalı ve süslü bir dil kullanılıyordu. Tanzimatla birlikte dilde bir sadeleşme oldu ve konuşma dili yazı dilinde kullanıldı. Tanzimattın ilk yıllarında Şinasi'nin annesine Paris'ten gönderdiği mektuplar anlatım tarzı yüzünden o dönemde edebiyat alanında yaşanan bu gelişmeler yüzünden alay konusu haline gelmiştir. II. Meşrutiyet'ten sonra da "sade dil" akımıyla Türkçe yazma eğilimi başlamıştır. Edebiyatta yaşanan bu gelişmeler mektup türünü de etkilemiş, Tanzimattan itibaren yazılmış olan mektuplarda da yapmacıksız ve doğal bir anlatım kullanılmıştır (Demiray, 1974: 88).

Tanzimattan sonra yazılan mektup örnekleri şunlardır: Akif Paşa'nın 1846'da yayımlanan Münşeât-ı Elhac Akif Efendi ve 1885'te yayımlanan Muharerat-ı Hususiye-i Akif Paşa'dır. Bu mektuplardan Münşeât-ı Elhac Akif Efendi münşeât kitaplarındaki örnekler gibidir. Resmi bir dille yazılmıştır. Muharerat-ı Akif Efendi'nin anlatımı ise daha farklıdır. Yazar bu yapıtında sürüldüğü yerlerde çektiği sıkıntıları anlatmıştır (Demiray, 1974: 89).

Tanzimat döneminde çok fazla mektup yazılmıştır ve yazılan bu mektupların çoğu da kitap haline getirilmiştir. Namık Kemal, Abdülhak Hamit Tarhan, Recaiade Mahmut Ekrem, Samipaşazade Sezai gibi isimler bu dönemde yazdıkları mektuplarıyla tanınan isimlerdir. Edebiyat-ı Cedide döneminde Tanzimat döneminin aksine yazılan mektuplar kitap halinde yayımlanamamıştır. Tercüme dergisinin Mektup Özel Sayısında (1964) yayımlanan Halit ziya Uşaklıgil ve Tefvik Fikret'in mektupları bu döneme aittir. II. Meşrutiyetten sonra ise yaşanan ağır olayların etkisiyle yazılan mektuplar yayımlanamamıştır. Ömer Seyfettin ve Ziya Gökalp'in yazdığı mektuplar bu yüzden ancak Cumhuriyet döneminde yayımlanabilmiştir.

Cumhuriyet'ten sonra gelişen Türk edebiyatında mektupların kimisi dergilerde yayımlanmış kimisi de toplanarak kitap haline getirilmiştir. Bu mektuplar

Türk kültürü, sanat dünyası ve güncel olaylarla ilgili geniş bilgiler vermektedir (Kaplan, 1999: 8).

2.1.2.3. Mektup Türleri

Mektup çeşitlerinin sınıflandırılmasında çok farklı görüşler bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şu şekildedir:

Karaalioğlu (1982: 187) mektubu “iş” ve “özel” mektup olarak ayırmaktadır. Özdemir (1994: 195), diğerlerinden çok farklı düşünerek mektubu; özel mektuplar, yazınsal ve düşünsel boyutlu mektuplar olmak üzere iki çeşide ayırmıştır.

Kantemir (1995: 242-249) ise mektubu; özel mektuplar, resmi ve iş mektupları olmak üzere iki bölümde toplamıştır.

Gülensoy (2000: 523-524) ise mektupları beş bölüme ayırır:

1. Aile mektupları,
2. Yakın arkadaş ve dost mektupları,
3. İş mektupları,
4. Edebi mektuplar,
5. Resmi mektuplar

2.1.2.3.1. Özel Mektup

Mektup türü denilince akla ilk gelen edebiyat türü özel mektuplardır. Özel mektuplar, birbirleriyle yakınlığı olan dostlar, eşler, akrabalar arasında gidip gelen mektuplardır. Bu mektupların en belirleyici özelliği içten, doğal ve yalın olmasıdır. Bir başka özelliği ise konu alınının sınırsızlığıdır. Yaşamın ve yaşanılanların değişik yönleri (gözlemler, duygular, dedikodular, haberler, düşünceler, yorumlar, kaygılar, korkular, özlemler, istekler v.b) bu tür mektupların konusu olabilir (Özdemir, 2000: 200-202).

Özel mektuplarda kullanılan hitap, dil ve üslup mektubu yazan ve mektubun gönderildiği kişilerin kültür seviyelerine, aralarındaki ilgiye, aileyle olan ilişkilerine ve meslek durumlarına göre değişir. Bu mektuplar yapmacıklığa kaçılmadan nezaketle, içtenlikle, açık ve anlaşılır bir şekilde yazılmalıdır.

Özel mektupların eşe, dosta ve akrabaya yazılanlara “sağlık mektupları”; birinden yardım ve iyilik görmesi halinde yazılanlara “teşekkür mektupları”; başarı, bayram, nişan, nikah, düğün, doğum gibi mutluluk veren olaylarda yazılanlara “tebrik mektupları”; nişan, nikah, düğün veya açılış çağrısı için yazılanlara “davet mektupları” denir (Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi [TDEA], 1986: 293).

2.1.2.3.2. Edebi Mektup

Edebiyat alanında ün yapmış kişilerin akraba ve dostlarına yazdıkları mektuplardır. Bu mektuplarda yazarlar çeşitli sanat dallarındaki görüş ve düşüncelerini edebi bir anlatımla dile getirirler. Böylelikle gelecek nesillere kültür mirasını ileterek kuşakların kaynaşmasını sağlarlar. Bu mektup türü zamanla tarihi belge niteliği taşır (TDEA, 1986: 294).

2.1.2.3.2.1. Manzum Mektup

Edebiyatımızda çok az rastlanan manzum mektuplarda tabilik ve içtenlik oldukça zorlanır. Eğer şiir halindeki mektuplarda tabilik bozulmazsa bu tür içerisinde yer alabilir. Ancak bunların çoğu da şiir estetiğinden uzak, basmakalıp sözlerden oluşan mektuplardır. Şeyhi'nin “Hüsrev ü Şirin”, Fuzuli'nin “Leyla ile Mecnûn”, Bağdatlı Ruhi'nin devrin bütün şairleri ile dostluk münasebeti için yazdığı kırk beyitlik kasidesi, İsmail Safa'nın kardeşi Vefa'ya ve memleketi olan Trabzon'a yaptığı ziyaret dolayısıyla yazdığı mektupları, Ziya Gökalp'in Atatürk'e hitap ettiği “İstida” ve “İkinci İstida” başlıklı mektupları manzum mektuba örnektir (TDEA, 1986: 235).

2.1.2.3.3. İş Mektubu

İş yazıları iletilmek istenen mesajın türüne göre genel olarak 12 gruba ayrılır:

- 1) Sirküler
- 2) Basılı Reklam Mektupları
- 3) Satış Mektupları

- 4) İstek Mektupları
- 5) İş İsteme (Başvuru) Mektupları
- 6) Sipariş Mektupları
- 7) Alındığını Bildirme ve Teşekkür Mektupları
- 8) Tekit (Pekiştirme) Mektupları
- 9) Teyit (Doğrulama) Mektupları
- 10) Kredi Mektupları
- 11) Tahsilat ve Ödemeleri Takip Mektupları
- 12) Red/Kabul Mektupları (Koç ve Öztoprak, 2003: 119)

2.1.2.3.3.1. Sirküler

İşletmelerin kendi iç bünyesinde meydana gelen bir olayı yada değişikliği ilgililere duyurmak amacıyla yazılan mektuplara “*sirküler*” denir (Koç ve Öztoprak, 2003: 119). Sirküler, kuruluşun adresinin, telefon numarasının değiştirildiği, bir kişiye imza yetkisinin verilmesi, işin niteliğine yapılan değişiklik, ortakların durumu, kuruluşun çalışma alanıyla ilgili yasal mevzuattaki değişiklikleri içerir. Sirkülerle önemli olan içerik ve çoğaltma işlemidir. Sirküler bir sayfayı geçmeyecek şekilde kısa yazılmalı, ancak karşıdakini ikna etmeyi saylayacak kadar uzun olmalıdır. Yazıya ilgi çekici bir cümle ile girilmeli ve yazı ikna edici bir cümleyle bitirilmelidir (Altınöz ve Parıldar, 2007: 85-86).

2.1.2.3.3.2. Basılı Reklam Mektupları

Reklam; üretilen veya piyasaya sunulan mal ve hizmeti halka tanıtarak beğendirmek amacıyla gerçekleştirilen tanıtım biçimine denir. Basılı reklam mektupları ise mal ve hizmeti tanıtmak amacıyla hazırlanan mektuplardır. Basılı reklam mektupları yeterli miktarda çoğaltılır, müşterilere ve potansiyel müşterilere gönderilir. Bu tür mektuplarda gönderilen kişinin adı bulunmaz; bu açıdan genel mektup özelliği taşır.

Bu tür mektupların belli bir şekli yoktur. Şekli ve niteliği hazırlayana aittir. Mektubun kaliteli kağıda yazılması, renkli basılması, çizelge, fotoğraf ve benzeri ayrıntıların eklenmesi çekiciliği artırır (Koç ve Öztoprak 2003: 123-124).

2.1.2.3.3.3. Satış Mektupları

Bir malı veya hizmeti pazarlamak amacıyla yazılan mektuplara denir. Bu mektuplarda amaç mektubun malı yada hizmeti iyi tanıtması ve ilgililere doğrudan yollanması ile ilişkilidir. Satış mektubuna inanılması durumunda tüketicide mal yada hizmete karşı satın alma isteği oluşur (Altınöz ve Parıldar, 2007: 88-89).

Satış mektuplarının hazırlanması özen ve dikkat gerektirir. Bu yüzden satış mektupları miktar olarak çok veya değer olarak yüksek mal ve hizmetlerin satılması durumunda hazırlanır. Başarılı satış mektubunda dikkat çekme, ilgi uyandırma, satın alma isteği uyandırma, harekete geçirme olmak üzere dört bölümden oluşur (Koç ve Öztoprak, 2003: 125).

2.1.2.3.3.4. İstek Mektupları

İş hayatında kuruluşlardan veya kişilerden yerine getirilmesi istenen herhangi bir isteği bildirmek için yazılan mektuplardır. Bunlar; iş isteme, bilgi isteme, yardım isteme, randevu isteme, örnek isteme, yer ayırtma (rezervasyon), broşür isteme, fiyat listesi isteme gibi isteklerdir. Bu isteklerin çoğu parasızdır.

İstek mektuplarının yazılmasında dikkat edilmesi gereken bazı hususlar vardır. Bu mektuplarda istek ile ilgili bilgiler eksiksiz bir şekilde yazılmalıdır. Nazik ve anlayışlı bir dil kullanılarak mektup kısa tutulmalıdır. Ayrıca bu mektuplarda alınacak bilgilerin yararlı olacağı ve istenilen bilginin ne amaçla kullanılacağı açık bir şekilde belirtilmelidir (Koç ve Öztoprak, 2003: 125).

2.1.2.3.3.5. İş İsteme Mektupları

Bu mektuplar şahısların resmi veya özel kuruluşlardan iş istemek amacıyla yazdıkları mektuplardır. Dilekçeye benzerler. Bu tür mektuplarda gönderileceği kuruluşun veya şahsın adı, adresi, başvurma koşullarının nereden öğrenildiği, kişinin öğrenim durumu, becerileri, iş deneyimi gibi hususlar yazılarak istenilen belgeler eksiksiz bir şekilde doldurulmalıdır (Koç ve Öztoprak, 2003: 133).

2.1.2.3.3.6. Sipariş Mektupları

Bir mal veya hizmeti sipariş vermek amacıyla yazılan mektuplardır. Sipariş mektuplarında ne istendiği, ne kadar istendiği, istenilen malın türü, modeli, markası, seri numarası, ödemenin nasıl yapılacağı, teslimatın nerede ve nasıl olacağı, indirim vb. bilgiler yer alır.

Sipariş mektupları bir mal ve hizmeti almaya kesin karar vermiş kişiler tarafından yazıldığı için bu mektuplar açık ve kesin ifade ile yazılmalıdır (Altınöz ve Parıldar, 2007: 90-91).

2.1.2.3.3.7. Alındığını Bildirme ve Teşekkür Mektupları

Sipariş mektuplarının sonrasında kuruluşlara veya özel kişilere gönderilen mal ve belgelerin alındığını bildirmek ve bundan dolayı kendilerine teşekkür etmek amacıyla yazılan mektuplardır. Bu tür mektuplar malın alınması ve hizmetin yerine gerilmesinin hemen ardından yazılmalıdır (Demir, 2003: 39).

Bu mektupların gönderilmesinin amacı hangi belgenin kime, nasıl, ne zaman ve neden gönderildiğinin kayıtlarla belgelendirilmesidir.

Alındığını bildirme mektuplarında teslim edilen mal veya belgelerinin hepsinin alınıp alınmadığı, eksik varsa veya istenilen niyelikte olmayan malların bulunduğu ve malın ödeme şekilleri gibi hususlar yer alır (Koç ve Öztoprak, 2003: 140).

2.1.2.3.3.8. Tekit (Pekiştirme) Mektupları

Herhangi bir kuruluşa veya kişilere gönderilen mektuplara herhangi bir nedenden dolayı cevap verilmezse karşı tarafı uyarmak için yazılan mektuplardır.

Bazı kuruluşlar kendilerine gönderilen mektuplara cevap veremeyebilir. Bu durumda da o firmanın zarar görmesine neden olabilir. İşte tekit mektupları bu zararı azaltmak ve iletişimi sağlamak için yazılır.

Bu tür mektuplar nazik bir dille yazılmalıdır. Tekit mektuplarına daha önceden gönderilen mektubun bir örneğinin eklenmesinde fayda vardır. Eğer tekit mektuplarına da cevap gelmezse bir yenisi daha da yazılabilir (Demir, 2003: 91-92).

2.1.2.3.3.9. Teyit (Doğrulama) Mektupları

İş yaşamında yapılan anlaşmaların ve verilen sözlerin zamanla unutulmaması için bunların yazılı hale getirilmesi gerekir. Teyit mektupları da iş yaşamında verilen sözlerin zamanla unutulmaması için bunların yazılı hale getirilmesi gerekir. Teyit mektupları da iş yaşamında verilen sözleri ve yapılan anlaşmaları yazılı hale getirerek yapılan iş birliklerinin taraflarca doğrulanması amacıyla yazılır.

Teyit mektupları iki nüsha halinde hazırlanır ve herhangi bir anlaşmazlığa meydan vermemek için birer kopyası alınır. Mektubun sonuna “kabul ediyorum” ifadesi yazılarak mektup taraflarca imzalanır (Koç ve Öztoprak, 2003: 147).

2.1.2.3.3.10. Kredi Mektupları

Şirketler ve ticarethaneler tarafından kredi istemek, istenen kredinin kabul edildiğini veya reddedildiğini bildirmek amacıyla yazılan mektuplardır.

Şirketler ve işletmeler yatırım ve işletme kredisi olarak bankalardan ve finans kuruluşları kredi isteğini kabul ettikleri takdirde taraflara hazır form gönderir. İşletme ve krurum bu formu doldurup imzaladıktan sonra banka veya finans kuruluşuna iade eder. (Koç ve Öztoprak, 2003: 150)

2.1.2.3.3.11. Tahsilat ve Ödemeleri Takip Mektupları

Borçluların herhangi bir sebepten dolayı borcunu zamanında ödememesi durumunda alacaklarının ödenmesini sağlamak amacıyla belirli aralıklarla borçluya yazılan mektuplardır.

Yazılan bu mektuplarda dikkat edilmesi gereken bazı noktalar vardır. Birinci aşamada borçluya nazik ve samimi bir dille ikna edilmelidir. İkinci aşamada borçluya adalet ve sorumluluk hisleri, dürüstlük ve güvenilirlik özellikleri vurgulanır. Üçüncü aşamada ise borcun ödenmemesi halinde hukuki yollara başvurulacağı söylenerek korkutma yoluna gidilir (Koç ve Öztoprak, 2003: 153).

2.1.2.3.3.12. Red/Kabul Mektupları

Kuruluşlara gelen kredi veya randevu isteklerinin kabul veya red edildiğini bildirmek amacıyla yazılan mektuplardır. Yazılması daha kolay ve zevkli olan kabul mektuplarında yerine getirilmesi gereken şartlar belirtilir. Red mektuplarının yazılmasında ise kırıcı olmamaya ve nazik bir dil kullanılmaya özen gösterilmelidir (Demir, 2003: 38).

2.1.2.3.4. Resmi Mektup

Devlet dairelerinin birbirleriyle yada kişilerin devlet daireleri arasında yapmış oldukları yazışmalardır. Resmi ve iş mektupları anlatımlarının ciddi ve resmi olması açısından özel mektuplardan ayrılırlar. Ayrıca yazışma teknikleri bakımından da farklıdırlar. Resmi yazılar, genelgeler, emirler, raporlar birer resmi mektup çeşididir. Feridun Bey'deki bazı mektuplar, Nutuk'taki mektuplar, Kanuni Sultan Süleyman'ın Fransa Kırallı I. François'ya gönderdiği mektuplar en güzel resmi mektup çeşitleridir (TDEA, 1986: 234).

Resmi mektuplar “makamdan makama”, “makamdan kişiye” ve “kişiden makama” yazılır. Kişilerden makamlara veya dairelere bir isteği iletmek amacıyla yazılan mektuplara ise “*dilekçe*” denir (Özdemir 2010; 257).

2.1.2.3.5. Açık Mektup

Mektup iki kişi arasındaki iletişimi sağlamak amacıyla yazılır. Ama bazı durumlarda yazarlar bir konu üzerindeki görüş ve düşüncelerini gazete ve dergilerde paylaşırlar. İşte bu yazılara “açık mektup” denir. (Özdemir, 2010: 257)

Bu tür mektuplar tenkit ve münakaşa amacı taşırlar. Buna en güzel örnek Cenap Şahabeddin’in “Evrak-ı Eyam” adlı eserine sonradan aldığı Celal Nuri’nin “Mukadderat-ı Tarihiye” ile “Tarih-i Tedamiyat-ı Osmaniye” adlı eserleri için yazdığı iki mektubudur (TDEA, 1986: 234).

2.1.3. Türkçe Eğitiminde Mektup

İnsanlar kendilerini evde, işte, otobüste, okulda vb. birçok yerde ifade etme ihtiyacı duyarlar. Bu da yazılı ve sözlü olmak üzere iki şekildedir. Yazma becerisi insanın her yaşamında gerekli olan bir ihtiyaçtır. Yazmak, insanların düşüncelerinin damıtılmış halidir. Yazı yazmak belli bir birikim gerektiren zor bir uğraştır. Bu zor uğraşı kişilere severek ve isteyerek yaptıkları bir alışkanlığa dönüştürmek ilköğretimde verilen yazma becerisine yönelik eğitime bağlıdır. Okullarda verilen bu yazma eğitimi “kompozisyon” kelimesiyle bir terim haline gelerek genelleşmiştir (Ayyıldız ve Bozkurt, 2006: 50).

İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu’nda (2006: 32-40) yazma becerisinin gelişmesi için “*Yazma kurallarını uygulamak*”, “*planlı yazma becerisi kazandırma*”, “*farklı türlerde metinler yazma*”, “*kendi yazdıklarını değerlendirme*”, “*kendini yazılı olarak ifade etme alışkanlığı kazanma*”, “*yazım ve noktalama kurallarını uygulama*” gibi kazanımlar vardır. Bu kazanımların gerçekleşebilmesi de yazma etkinlikleriyle mümkündür.

Türkçe Dersi Öğretim Programı öğrenciyi merkeze alarak onların beceri ve birikimlerinin gelişmesini amaçlar. Bütün kazanım ve amaçlar da bu doğrultuda hazırlanır. Programdaki öğrenme etkinlikleri öğrencinin katılımını gerektiren uygulamaları içerir. Bu uygulamalar, bireysel farklılıklara duyarlı, bağımsız yada grup içerisinde öğrenmeyi özendirir. Böylelikle programda öğrenciler etkinliklerde aktif, öğretmen ise öğrenciyi yönlendiren ona yardımcı olan rehber konumundadır.

İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu'nda (2006: 2-9) *“öğrenme-öğretme sürecinde öğrencilerin etkinliklere istekle katılmaları, ilgi ve dikkatlerini canlı tutmaları, kendilerini tarafsız bir gözle değerlendirebilmeleri ancak öğrendiklerini hayata aktarabilmeleriyle mümkün olacaktır. Bu nedenle bütün öğretim süreçlerinin hayata dönük olması amaçlanmış, değerlendirmede tutum ve davranışdaki gelişmelerde dikkate alınmıştır.”* denmektedir.

İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (2006: 57) hangi yazınsal türlerin kaçınıcı sınıfta okutulacağını öngörmektedir. *“6. 7. ve 8. sınıflarda Yer Verilmesi Gereken Türler”* başlığı altında *“6. sınıfta şiir, hikaye, anı, masal, fabl, deneme, tiyatro, mektup olarak türler belirtilmiştir. Bu türleri içeren metinlerin de mutlaka okutulması gerektiği vurgulanmıştır.*

Mektubun bir yazınsal tür olarak ilköğretim birinci ve ikinci kademe Türkçe derslerinde işlevi çok fazladır. Dinleme, konuşma, okuma, yazma Türkçe öğretiminin temel öğrenme alanlarıdır. Mektup türü de bu öğrenme alanlarından özellikle yazma etkinliklerinde en çok başvurulan bir türdür. Bu yüzden mektubun yazma etkinliği içerisinde önemi vurgulanıp Türkçe eğitimindeki işlevi üzerinde yeterince durulmalıdır.

Çocukların yazma becerilerinin gelişmesinde Türkçe derslerinde edindikleri bilgi ve beceriler oldukça önemlidir. Bu açıdan öğrencilere yazma becerisi edindirilmesinde en büyük sorumluluk Türkçe öğretmenlerine düşmektedir. Öğretmenler derslerinde yazma eğitimi çalışmalarını çerçevesinde anı, öykü, şiir, deneme, roman, oyun, gezi, masal, mektup gibi yaratıcı yazma etkinliklerinden yararlanmaktadırlar. Türkçe öğretiminin temel amaçlarından birisi de öğrencilerin duygu, düşünce, hayal, tasarı ve izlenimlerinin yazılı anlatım kurallarına uygun ifade ederek yazma becerilerini geliştirmektir (Göçer, 2010).

Öğrenciler yaratıcı yazıları diğer yazılardan daha zevkle yazarlar. Çünkü hayallerini özgürce şekillendirip dillerini zevkle kullanırlar. Bu yazıların amacı onların yaratıcılıklarını ve yazma yeteneklerini geliştirmektir (Göğüş, 1978: 300). Bu amaç doğrultusunda öğrenciler edindikleri bilgi ve birikimleri özgürce farklı şekillerde ifade edebilirler. Yangın'a göre derslerde öğrencilere düzenli olarak günlük yada anı defteri tutturmak, mektup yazdırmak, rapor hazırlatmak ve sınıf gazeteleri çıkarmak yaratıcılıklarını olumlu yönde etkiler (Göğüş, 1978: 300).

2.2. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde çalışmanın konusuyla ilgili yapılmış olan araştırmalar ve ulaşılan sonuçlar özetlenmeye çalışılmıştır.

2.2.1. “Mektup” ve “Mektup Türleri” İle İlgili Araştırmalar

Kaplan (1999), çalışmasında mektup türünün edebiyatımızdaki yerini belirlemeyi amaçlamıştır. Kaplan’a göre bu amacı gerçekleştirebilmek için çeşitli dönemlere damgasını vurmuş yazarların mektuplarını incelemek gerekir. Ancak Tanzimattan günümüze kadar olan edebiyatçılarımızın yazdığı mektupların tamamını incelemenin sınırlarını aşacağını düşündüğü için her dönemde az çok ön plana çıkmış yazarları seçerek onların mektuplarını değerlendirmiştir. Çalışmada mektubun tarihçesi, edebiyatımızdaki gelişim seyri ve türsel özellikleriyle ilgili genel bilgiler verilmiştir. Mektubun Sanat Kuramı ve Eleştirisi Alanlarındaki Yeri ve İşlevi bölümünde mektuplardan hareketle edebiyatçılarımızın sanatla ilgili görüşleri değerlendirilerek bir edebi tür olan mektubun Türk edebiyatındaki yerini ortaya koyan genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Dağlar (2001), mektuplar konusunda hazırladığı “Şeyhülislam Ebussuud Efendi’nin Türkçe Mektupları” adlı yüksek lisans tezinde inşa, münşi ve münşeat konularında bilgiler vermiştir. Dağlar’a göre, mektuplar maddi birer belge olmaları dolayısıyla kültür tarihi açısından önemli kaynak malzemeleridir. Bu yüzden tarihi şahsiyetlere ait mektupları ortaya çıkartıp incelenmelidir. Dağlar da çalışmasını bu düşünceden hareketle hazırlamıştır. Bu çalışmada Ebussuud Efendi’nin mektuplarını inceleyerek Ebussuud’un dili ve mektup türünü kullanma kabiliyeti ortaya çıkarmıştır. Ayrıca bu mektupların muhteva yönünden incelenmesi de dönemin durumunu ve düşünce yapısını daha da netleştirmiştir. Aydın (2007), çalışmasında “mektup” ve “nâme” başlığını taşıyan manzum biçimde yazılmış mektupları incelemiştir. Aydın, çalışmasında değişik yüzyıllardan 13 divan şairinin 27 adet manzum mektubunu incelemesine dahil etmiştir. Mektup tarzında yazılmış şiirlerin biçim, içerik ve üslup özellikleri tanıtılan çalışmada mektup yazma geleneği içerisindeki yerini inceleyen Aydın, sonuç olarak manzum mektupların kimi yerlerde

abartılı anlatımlarıyla birlikte bazılarının devrin tarihi ve sosyal özelliklerinin bir kısmını da yansıttıklarını fark etmiştir.

Şahin (2005) yeni temellenen ve henüz yeri incelenmeyen münşeâtleri yakından tanımak ve onları biraz daha yakından tanıtmak amacıyla Mecmû'a-i Münşeât" adlı yüksek lisans çalışmasını hazırlamıştır. Çalışmada münşeâtlarda çok sık görülen mektuplar konularına, poetik verilere ve bölümlerine göre incelenmiştir.

Gökçe (2006), Eski Türk Edebiyatında nesir ve münşeât türü üzerine yapılan çalışmaların oldukça az olduğu düşüncesiyle "Eski Türk Edebiyatında Mektup ve Bir Mecmû'a-i Münşeât" adlı çalışmasını hazırlamıştır. Çalışmada eski Türk edebiyatı içerisinde mektup türünün özellikleri ve çeşitli kaynaklarda geçen mektup türleri hakkında bilgiler verildikten sonra "Mecmû'-i Münşeât" isimli metin incelenmiştir. Gökçe yaptığı bu çalışmayla hem Divan edebiyatında nesrin varlığını ortaya koymak hem de bu alanda yapılan çalışmalara katkıda bulunmak istemiş ve çalışmanın sonucunda nesrin şiir kadar etkisini sürdürdüğü geniş bir sahaya sahip olduğunu ve kendine özgü kuralları olduğunu görmüştür.

Klasik Türk edebiyatında mecmualar önemli bir yere sahiptir. Özel ve resmi mektupların yer aldığı münşeât mecmuaların incelenmesi edebiyatımız açısından oldukça faydalıdır. Ülkü Karakoç (2006) da mecmua alanında yeterli akademik çalışmaların olmadığı düşüncesiyle bu çalışmasını hazırlamıştır. Karakoç, tezi için 19. yüzyılda önemli bir devlet adamı, şair ve münşisi olan Akif Paşa'nın Konya Mevlana Müzesi Kütüphanesi'nde 7068 numarada kayıtlı Münşeât nüshasını incelemiştir. Kılıç bu çalışmasıyla Akif Paşa'nın mektuplarının dil ve üslup bakımından incelenmesiyle o dönemin inşa geleneğini görmemezi sağlamıştır.

Tercüme dergisi üç ayda bir çıkan bir dergidir. Bu derginin 1964'te yayımlanan 77-80. sayısı "*Mektup Özel Sayısı*"dır. Derginin ilk sayfasında "*Mektup Türü Üzerine*" başlıklı yazısıyla Bedrettin Tuncel mektubun tarihsel sürecini anlatmıştır. Bu özel sayıda sadece Türk edebiyatından değil dünya edebiyatından da mektup örneklerine yer verilmiştir. Bunlar: Yunan, Latin, İtalyan, Şark-İslâm, Alman, Fransız, İngiliz ve Amerikan ile Türk mektuplarıdır.

Her ay çıkarılan Türk Dili dergisinin 1974'te çıkan 274. sayısı "*Mektup Özel Sayısı*"dır. Derginin bu sayısı sadece mektuba ayrılmıştır. Bu özel sayının çıkmasındaki amaç ise mektup konusunda tam ve düzenli bir çalışmanın olmamasıdır. Bu sayıda birçok yazarın mektupları bulunmaktadır. Ancak bazı yazarların çok fazla mektubu yer alırken bazı yazarların da az mektubu olduğu göze

çarpmaktadır. Bunun nedeni olarakta daha önce yayımlanmamış mektupların bırakılmasına kısılamaması ve bir bölüm mektupların da yazının belli evrelerini ve sanatçıların kişiliklerini aydınlatıcı nitelikte olması olarak gösterilmektedir. Bedrettin Tuncel “*Mektup Türüne Giriş*”, Orhan Şaik Gökyay “*Tanzimat Dönemine Değın Mektup*”, Kemal Demiray “*Tanzimattan Günümüze Mektup*” yazılarıyla mektubun tarihsel süreci hakkında bilgi vermişlerdir.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada verilerin toplanması, çözümlenmesi ve yorumlanmasında nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

3.2. Bilgi Toplama Kaynakları

Tarama modelinin kullanıldığı bu araştırmada bilgi toplama kaynağı olarak Ahmet Rasim'in "İlâveli Hazîne Mekâtib Yahud Mükemmel Münşeât" adlı eseri kullanılmıştır.

3.3. Bilgilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi

Osmanlıca Türkçesi ile yazılan "İlâveli Hazîne-i Mekâtib Yahud Mükemmel Münşeât" adlı eserin çevriyazısı hazırlanmıştır. Çeviriden sonra metnin incelenmesi yapılmıştır. Eser içerisinde on bir tane özel mektup türünün olduğu tespit edilmiştir. Belirlenen bu özel mektup türlerinin özellikleri de tek tek açıklanmıştır.

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırma problemi çerçevesinde elde edilen bulgular ve bulgularla ilgili yorumlara yer verilmiştir. Buna göre İlâveli Hazîne-i Mekâtib Yahud Mükemmel Münşeât” eserinin içerik olarak ve içerisinde yer alan gayri resmi mektuplar açısından incelenmesiyle yorumlanmıştır.

4.1. Metnin İncelenmesi

4.1.1. Eserin Tanıtılması ve Metnin İçeriği

Edebiyatımızda çok yönlü kişiliğe tanınan Ahmet Rasim düz yazının bütün türlerinde eserler vermiştir. Çeşitli türlerde verdiği eserlerinde kullandığı üslup, onun en büyük özelliğidir. Rasim, edebiyatla ilgili ya da ilgisiz neredeyse 140’a yakın eser kaleme almıştır. 1889 yılında yayımlanan ve tezimin kaynağı olan “İlâveli Hazîne-i Mekâtib Yahud Mükemmel Münşeât” adlı eser de Rasim’in eserlerinden birisidir.

Ahmet Rasim “İlâveli Hazîne-i Mekâtib Yahud Mükemmel Münşeât” adlı eserinde başkalarının dost, akraba ve kurumlara yazmış olduğu resmi ve gayri resmi mektup örneklerini toplamıştır. Eserin 1-195 sayfalarında gayri resmi, 196-200 sayfalarında ise resmi mektuplar yer almaktadır. Eserin 1-195 sayfalarında gayri resmi mektup türleri şöyledir: yılbaşı ve bayram tebrikleri, rütbe, nişan, memuriyet vb. gibi tebrikler, taziye mektupları, tesliyet mektupları, teşekkür mektupları, mazeret mektupları, tekdir mektupları-tazir mektupları, tavsiye mektupları, iftirak-nâme talep mektupları, tezkereler, davet-nâmelerdir. Rasim, bu mektup türlerinin önce özelliklerini, nasıl ve niçin yazıldıkları hakkında bilgi vermiş sonra da türlerle ilgili başkalarının yazmış olduğu mektuplardan örnekler vermiştir. Türlerle ilgili verilen örneklerin sayısı ise şöyledir: sene ve bayram tebrikleri 42, rütbe, nişan, memuriyet vb. tebrikler 15, taziye-nâme 46, teşekkür-nâme 15, mazeret-nâme 14, tazir-nâme 6, tavsiye-nâme 53, iftirak-nâme 2, talep mektupları 13, tezkere 17, davet-nâme 30. Toplamda ise 253 tane mektup örneği verilmiştir. Ahmet Rasim, mektup

türleri ile ilgili geniş bir araştırma yaparak her türden fazlasıyla örnek vermiştir. Bu mektuplar anneye, babaya, kız ve erkek evlada, amcaya, halaya, dayıya, dosta, hocaya, zevceye... vb. kişilere gönderilmiş olan mektuplardır.

Eserde yer alan on bir tane mektup türünün hepsi ne yazık ki günümüze kadar gelememiştir. İnsanların duygu ve düşüncelerini samimi duygularla anlatmak amacıyla yazdıkları mektuplar gelişen iletişim teknolojisine direnemeyerek yavaş yavaş kullanımdan kalkmıştır. İnsanların mutluluklarına, acılarına ortak olmak, duygularını paylaşmak amacıyla yazılan mektupların yerini artık kısa telefon ve e-posta mesajları almıştır. Mektuplarda yer alan o duygu yüklü sözler ise birkaç sözcük içine sıkışıp kalmıştır. Bu türler içerisinde, yılbaşı ve bayramları kutlamak için yazılan sene ve bayram tebrikleri, bir memuriyete atanan kişiye yazılan tebrikler, bir yakınına kaybetmiş ya da büyük bir felakete uğramış bir yakınına yazılan taziye-nâmeler, kişinin gördüğü bir iyilik üzerine yazılan teşekkür-nâmeler, işe alınacak kişinin iyi ve güzel vasıflarını belirtmek için yazılan tavsiye-nâmeler artık günümüzde kullanılmamakta bu türlerde yazılan örnek mektuplar sadece tozlu raflarda kalmaktadır.

Eserde az da olsa Fransız mektupları da yer almaktadır. Bu mektuplar Dünya edebiyatında isim yapmış Fenelon, Volter... vb. ünlü yazarlara aittir. Rasim bu mektupları çevirerek eserinde yer vermiştir.

Eserin dili ve üslubu yazıldığı dönemin özelliklerini taşıdığı için ağır ve ağdalıdır. Eserde Arapça, Farsça kelime ve terkipler oldukça fazladır. Bu da eserin günümüz şartlarında anlaşılmasına neden olmaktadır. Mektupların hitap cümleleri yazılan kişinin yakınlık derecesine ve kişilerin makamına göre değişmektedir. Bazı mektupların bitiş cümleleri ise “ol babda emr ü fermân ve lutf u ihsân hazret-i veliyyü’l-emrindir” şeklinde kalıplaşmış ifadelerle bitmektedir. Mektupların çoğunda aynı kalıplaşmış ifadeler kullanılmakta, yapılan dualarda kullanılan ifadelerde çok değişmemektedir.

Ahmet Rasim eserinde özel ifadelerin ve tariflerin nasıl kullanıldığı, mektuplaşma kuralları, aile mektuplarının yazılış kaideleri ve yazılan mektuplara nasıl cevap verileceği konusunda açıklamalarda bulunmuştur. Bu açıklamalar şu şekildedir:

İfade-i Mahsûsa (Özel İfadeler): Yeni tarzın oluşturulmasında icap eden kolaylık ve ortaya çıkan amaç ve iyileştirme isteğine sahip olan gerçek hoşluk bugün mektubun eski kullanımını ortaya çıkarma vesilesiyle kabul edilen özellikle de

zamanımızda gittikçe olgunlaşan ifade üslubu bu kalıpta Osmanlı mektubunda kitap haline getirilmektedir.

Gerçi okuyucu ellerin bu isteğini yerine getirmek için düzenlenmiş birkaç yeni mektup vardır. Fakat bunların hepsinin yalan yanlış birer kopyası ve adeta onun kazandığını gizlemek bahanesiyle alt üst edilip kitabın söylediği menfaatler ve lütufların birer kopyası olan örnekler araştırmacılar için gerçek rehber değildirler.

Ta'rifât (Tarifler): Mektuplaşma iki veya daha fazla kişi arasında yazı ile yapılan konuşmalardır. Mektuplaşma esnasında iki şeye dikkat etmek gerekir. Bunlar: Lisanın şivesi ve doğru zevklerdir. Bu iki madde bütün mektuplarda gereklidir. Mektepler lazımgelen yazma tarzına uygun olmalıdır.

Bir kişi nasıl ki bir dostuyla konuşurken isteklerini anlatmak yerine lafı uzatıp laf canbazlığı yaparsa gülünç duruma düşer, mektup yazan kişi de mektup yazdığı kişiye çok fazla şey bildiğini göstermek çabasıyla en üst üsluptaki kelime ve tabirları kullanırsa o kadar gülünç duruma düşer. Bir de gereğinden fazla cümlelerin ve kelimelerin kullanılması mektubun yazılmasında bir kusurdur.

Yazı yazmanın ustaları mektup yazmak için bazı kurallar, usüller koymuşlardır. Bu yüzden bu kurallara uymak gerekir.

Herkes hayatı boyunca pek çok defa mektup yazma ihtiyacı duyar. Bu ihtiyaç ne kadar şiddetli olursa olsun sadelikten ayrılmamalıdır. Ağızdan söylendiği gibi yazmak uygun olsa bile mektuplaşmada uyulması gereken âdâbı vardır ve bunlara uyulmak zorundadır.

İnsanlar isteklerini, duygularını anlatmak için konuşurlar. Hatta yazdıklarını anlatmak için de yazarlar. Bu yüzden yazı yazmada kullanılacak olan kelimelerin ve terimlerin seçilmesine dikkat edilmelidir. Eğer ki bu kelime ve tasvirlerin kullanımında bir eksiklik ya da anlamlarında bir hata olursa söylenecek şeyler anlaşılmaz.

Mektuplarda doğallık zorlamayla olursa hoş olmaz. Duygulara bağlı olarak yazılan mektuplar ise başarılıdır. Fakat bu durum herkesin başarabileceği bir iş değildir.

Mektupları anlaşılmayacak kelimelerle donatmak hoş olmayan bir durumdur. Anlatmanın en kabul edilen şekli kolaylıkla anlaşılmasıdır. Mektuplaşmada dikkat edilecek hususlardan bir tanesi de doğal olunmasıdır. Günümüzde mektuplarda ardı ardına birbirini takip eden uzun cümleler kurulması çok benimsenen bir durum değildir. Bu yüzden kurulan cümleler kısa ve anlamlı olmalıdır. Bu durum, bazı

hatalara neden olabilir. Ancak bunlar doğal hatalardır ve göze çok çarpmaz. Çünkü kurulan uzun cümleleri hem kulak dinlemekten hoşlanmaz hem de gözler izlemekten yorulur. Böyle uzun cümlelerden anlam çıkarmak da zordur.

Mektuplar resmi ve gayri resmi olmak üzere iki bölüme ayrılır.

Resmi mektuplarda, devlet dairelerinin kabul ettiği yeni bir yazı tarzı kullanılır. Bu tür mektupları yazmak için de yeteneğin olması gerekir. Gayri resmi mektuplar ise özel işlere aid mektuplardır. Bu tür mektupların tebrik, taziye, tezkere ve tavsiye gibi çeşitleri vardır. Bunların yazılmasında doğal ve zevk sahibi olunması gerekir.

Mektuplaşma Kaideleri: Bütün mektuplaşmalarda dikkat edilecek ilk şey mektuplaşma kaidelerine ait maddelerdir. Mektup, kendisine bir şey gönderilmiş ve bir kişiye bir şeyler ifade etmek için yazılır. Bundan dolayı mektubun yazma şekli mektup yazılan kişinin anlama derecesine göre olmalıdır. Cümleler kısa fakat anlamlı olmalıdır. İsteklerin ifadesinde eksik düzeltmelerden veya fazla düşüncelerden vazgeçilmelidir. Kısacası kullanılan tabirler uygun olmalıdır.

“Resmi ünvanlar”da devletçe değer ve haysiyeti kabul edilen kişiler için saygı gösteren cümleler yazılmalıdır. “Özel ünvanlar” ifade edilirken de rütbe sahibi olmayan dost, akraba gibi kişiler için yazılan mektuplarda saygı ifade eden kelimeler unutulmamalıdır.

Alçakgönüllülük mektubun ruhudur. Alçakgönüllülükle yazılan mektuplar lezzetle okunur. Fakat aşırı alçakgönüllülük makbul değildir. Çünkü ondan yaltaklanma çıkar. Bu ise hoş gitmeyen bir durumdur.

Ciddi konuşmalarda alaycı ifadeler kullanılması ve yaşıtına özel olan bir tabir ile kendinden büyük bir kişiye hitap etmek doğru değildir. Böyle kişilere yazılan, saygı ve hürmetten yoksun olan mektuplar terbiyesizliğe yol açar. Keza bir kadına erkek gibi hitap edilmesi de terbiyesizliğe neden olur. Örneğin; bir çocuk babasının kendisine yazdığı gibi bir mektubu babasına yazamaz.

Bu yüzden mektuplaşma kaideleri yaş, cinsiyet, rütbe, haysiyet ve liyakata göre güzel söz söylemeden ve konuşmalar esnasında oluşan şartlar eksiksiz olarak uygun yerinde yazılmasından ibarettir.

Kendisine bir şey gönderilenin izni olmaksızın gelen haberleri başkalarına okumak mektuplaşma kaidelerinden değildir. Bir başkasının malına sahip olma hakkımız olmadığı gibi başkasının mektubunu da sahibi dışındakilere okuma gibi bir hakkımız yoktur.

Adab-ı Mükâtebeden- Famiya Mektupları (Mektuplaşma Kaideleri): Bu mektuplarda gerek yaş gerekse yakınlık derecesine göre gerekli saygıda bulunulmalıdır. Zira bir babaya, anneye, halaya, amcaya yazılan mektup ile bir biradere veya bir dostu yazılan mektup arasında farklar vardır. Birinci durumda bütün ifadelerde ilgisizlikten kaçınılmalı, muhabbetli, saygılı ifadeler kullanılmalıdır. İkinci durumda ise gayet dostça ve biraz da laubali bir dille yazılmalıdır. Ancak bunlarda da her türlü yanlış tabir ve bayağı sözler bulunmamalı, ifade üslubu kısaltılmış, sade ve doğal olmalıdır.

Bayram ve sene tebrik-nâmelerini zamanında yazmak gerekir. Eğer bu tebrik-nâmeler karşıdaki kişinin eline ya arefe ya da bayram günü geçerse kişi için daha etkili olur.

Âdâb-ı Mükâtebeden- Mektûb Cevâbları (Mektuplaşma Kaidelerinden): Her mektuba lüzumuna göre cevap vermek mektuplaşmanın bir kaidesidir. Ancak mektuplaşmanın kaidesine ve insanlığın şanına yakışmayan mektuplara cevap vermek de uygun değildir.

Mektuplara cevap vermek hususunda acele etmek mektuplaşmanın bir şartıdır. Bir mektubun cevabını bekletmek ayıp sayılır. Böyle bir gecikme durumda ise gecikmenin nedeni açıklanmalıdır.

Barışmak için gönderilen mektuplara yazılacak cevap açık ve açıklamalar da istenilen içerikte olmalıdır. Gelen mektup eğer latife yollu ise cevap da o şekilde yazılmalı, gelen mektup ciddi şekilde yazılmışsa cevap da ciddi şekilde yazılmalıdır.

Bize gelen mektupta karşımızdaki kişi bizden bir şeyler isteyebilir. Biz bu isteği gerçekleştirip gerçekleştiremeyeceğimizi nazikçe belirtmeliyiz. İstenilen şey gerçekleştirilemeyecekse de bunun nedeni açıklanmalı ve bu durumdan dolayı özür dilenmelidir.

Ticaret ve kamu dairelerine ilişkin gönderilecek mektupların yazımına daha fazla dikkat edilmelidir.

4.1.2. Metindeki Gayri Rasmi Mektuplar

Gayri resmi mektupların başlıcaları aşağıda olduğu gibidir:

- 1) Yılbaşı ve bayram tebrikleri
- 2) Rütbe, nişan, memuriyet v.b gibi tebrikler

- 3) Ta'ziye-nâme
- 4) Tesliyet-nâme
- 5) Teşekkür-nâme
- 6) Ma'zeret-nâme
- 7) Ta'zir-nâme
- 8) Tavsiye mektupları
- 9) Talep mektupları
- 10) Tezkereler
- 11) Davet-nâmeler

4.1.2.1. Yılbaşı ve Bayram Tebrikleri

Yılbaşı ve bayramların yaklaşmasıyla birlikte iki kişinin birbirine sağlık ve mutluluklarının artması ve uzun sürmesi gibi insanı hoşnut edecek dileklerde bulunması eskiden beri adet olmuştur. Ancak bu gibi mektupların yazılması zannedildiği kadar kolay değildir.

Yılbaşı tebriki yazan bir çocuk, önce anne ve babasına kendilerini ne kadar çok sevdiğini belirtir sonra da güzel çaba ve gayretleriyle sevgilerini çekmede başarılı olacağını açıklar. Mektubun sonunda da kalbinden geçen güzel dileklerini iletir.

Birinin himayesinde yükselen bir kişi de teşekkürlerini bildirerek sağlık ve mutluluğu için duacı olacağını söylemelidir. Büyük ve cömert bir adama yazılacak sene tebriklerinde kişinin erdem ve güzel ahlak sahibi olduğu söylenmeli, bütün ömrü boyunca çok mutlu olması temennisinde bulunulmalıdır. Fakat yaşlılarına veya kendisiyle resmi münasebetlerde bulunanlara yazılan sene tebriklerinde uzun ömürlü ve kemale erme duası tekrar edildiği söylenmelidir.

Böyle mektuplar, kısa ve öz bir şekilde yazılmalıdır. Eğer bu mektuplar uzun uzadıya yazılırsa hem yazan için hem de okuyan için yorucu ve sıkıcı olur.

Bayram tebriklerinde sadık dostlar birbirleriyle dostluklarını pekiştirdikleri gibi uzakta bulunan veya görüşülmesi zor olan kişilere yazılan mektuplarda da duygular arz edilmelidir.

Özel günlerde aile üyelerinin birbirlerine, tanıdıklarına ve diğer dostlarına gönderdikleri tebriklerine karşılıklıta bulunulması ve yüce insanlara da duygularına bağlılığının anlatılması beğenilmiş adetlerdendir.

Tanıdıklar ve dostlar muhabbetlerini ve eski dostluklarını yâd ederek, küçükler de sevgilerinin ve ihsanlarının devamını uygun bir dille anlatılmalıdır. Ancak bunu yaparken sözü uzatmaktan sakınılmalı ve duygular belirtilirken abartıya kaçılmamalıdır.

Bayram tebriklerinde hatırlanacak bir yön daha vardır ki o da söze başlamada sözü uzatmaktan ve abartılı saygı göstermelerinden kaçınılmalıdır.

4.1.2.2. Rütbe, Nişan, Memuriyet Vesaire Tebrikleri

Dünyada hiç akrabası, dostu, efendisi, ortağı yada komşusu olmayan bir kimse yoktur. Bu yüzden böyle kişilerin sevinç ve kederine ortak olmada kayıtsız olunamaz.

Rütbe veya diğer şeylere ait tebrikler kısa olmalıdır. Bu çeşit tebrikler, lütuf gören adamın güvenilirliği ve değerliliği üzerine inşa edilir. Bu mükafatın hünerli olana ve çalışana özgü olduğu, bu rütbeden sonra daha nice rütbelere erişeceği duası söylenir ve bunun şans getireceğine inanılır.

Böyle fırsatlara susmak doğru olmaz. Yoksa yeni duyguların oluşması da muhtemeldir. Kişiyi memnun etmeye çalışmak gerekir. Mübalağadan kaçınılmalıdır . Aksi takdirde hitapolunan kişi alay konusu olur. Yazının belirli sınırları vardır. Bu sınırların dışına çıkmak doğru olmayacağı gibi yapılan övmeler de abartılı şekilde olduğu takdirde hiciv yerine geçer.

Kendisine bir şey gönderilen kişinin kazandığı haklardan, değerliliğinden ve lütuf sahibi kişinin kadirşinaslığından bahsedilmelidir. Bu lütuf ise diğer iyiliklerinin önderi olduğu söylenerek ortaya konulmalıdır. Böyle zamanlarda alçakça ve asice bir tutum göstermek büyük saygısızlık ve terbiyesizliktir.

Lütuf gören bir kişiye mevkiden sevincine ortak olunduğu belirtilmelidir. Hatta 14. Lui bile kendine kıyafet diken kişiye yazdığı mektubunda “Dostunuz olduğum için çok mutluyum. Değerli vazifenizi kabul ettiğim için pek memnunun” diye duygularını belirtmiştir.

4.1.2.3. Ta'ziye-nâme

Taziye, vefat, kaza ve kayıp gibi büyük felaketslere uğramış olanları sabır ve dayanmaya isteklendirme anlamındadır.

Söylenen bu durumların telafisi olmayıp yerine konulamayanın en şiddetlisi hakkında yazılan mektuplar “taziye-nâme” ve bunlardan telafisi olup hafif geçenler hakkında yazılanlara da “tesliye-nâme” adı verilir.

Taziye mektuplarında en ziyade dikkat edilecek taraf mektubun yazma tarzı ve tasvir biçimidir. Bu da okuyan için bir avunma yöntemidir. Çünkü önemli olan derde uğramış bir kişinin yüzünü güldürmek değil, dertlerine ortak olarak onu yatıştırmaktır. Bundan dolayı latifelerle ilgili her türlü kıssalar, tatsız ve münasebetsiz düşer.

Taziye-nâmelere dinle ilgili düşünceleri de katmak gerekir. Dünyada insanoğlunun yokluğundan ziyade Cenab'ı Hak'ın büyüklüğü ve gücü önünde bizi şaşırtacak hiçbir şey yoktur. Ruhumuz vücudumuzun her zerresinde gezinerek semaya yükselir . Fikirler her türlü kedere sonuç vermek üzere araştırmalarla bulunur. Yokluk ve bakiliği denkleştirir. Onlardan bir sonuç çıkarır. Bu taraftan taziye-nâmelerde gerek hüküm gerekse de dini bazı düşüncelerle birlikte merhum ve merhumenin övülmesine dikkat etmeli. Bu suretle yazılmış olan mektuplar güzel tesirler bırakır.

Taziye-nâmelerde özel tabirlerle kederlinin kederine ortak olmak ve onunla ağlamak gerekir. Kederli kişiyle birlikte ağlamak ona sunulacak her türlü nutuktan daha etkili bir tesellidir. Çünkü insan en elemli zamanlarda bile kendi elemine, kederine ortak olan bir başkasını bulursa elemi bir derece hafifleyebilir.

Taziye; oğlunu, eşini, dostunu kaybetmiş kimseler hakkında ise vefat etmiş kimsenin övülecek ahlakından bahsedilmelidir. Ayrıca kederli olunduğu da ilave edilmelidir.

Taziye-nâme eğer kaybedilen bir davadan dolayı ise hislerini açıklama ve kederlenmeyle beraber ona ait bazı sıfatlarla teselli verilmelidir. Taziye-nâme eğer bir kişinin işinden çıkarılması üzerine yazılmış ise o kişinin liyakatı ve yetenekleri sayesinde aynı derecede bir makam veya memuriyete erişeceğini söyleyerek onu memnun edecek şekilde ifade edilmelidir.

4.1.2.4. Teşekkür-nâme

İnsanların gördüğü lütuf ve iyiliklere karşı teşekkürlerini belirtmesi insanlık vazifelerinden birisidir. Teşekkür duyguları o kadar saf, temiz ve incelikle belirtilmelidir ki muhatab olunan kişi bu duygulara ikna olabilsin. Bundan dolayı Yaradan'ın işleri ve güzel ahlakları hakkında yazılacak övgüler ortalama dereceyi geçmemelidir. Zevklerin en yüksek derecesi bu gibi mektupların nasıl yazılacağını belirler.

Teşekkür-nâmeler gayet alçakgönüllülükle yazılmalı, yazma yöntemi ve düzeni de uygun olmalıdır. Bununla beraber gösterilecek alçakgönüllülük; edilen lütuf ve iyilikler uygun olmalı, her türlü dalkavukluğa ait izler bulunmamalıdır.

İyilik görmüş bir kişiye sunulan teekkürler hislerin derecesine göre olmalıdır. Mektubun üslubu duyguların derecesine göre yazılmalıdır. Böyle mektuplar genellikle saygılı bir şekilde yani dalkavukluktan ve münasebetsizlikten arınmış olarak yazılmalı, Yazılanların düşünceden daha ziyade içten gelen duyguları ifade etmesi gerekir. Yaradanın itibarı, cömertliği, yiğitliği kibarca övülmelidir.

4.1.2.5. Ma'zeret-nâme

Allah, pişmanlığı ve özrü insana bir fazilet olarak bağışlamıştır. Görgülülüğe uygun bir sıfat var ise o da kabahatli olduğumuzu anlayınca özür dilemek ve yapılan hatayı tamir etmek için uğraşıp dua etmektir. Mazeret-nâmeler de bir hatayı sonsuza kadar unutturmak için yazılır.

Fakat mazeretini beyan ederken kullanılan üsluba dikkat edilmelidir. Azarlayıcı bir üslup kullanılmamalıdır. Bizdeki “özü kabahatinden büyük” atasözü de bu duruma örnektir.

Mazeret-nâmelerin esası kusuru azaltacak bir açıklamada bulunmak, iyi niyet yahud yeni düzene saygı gösteren bir söz yazmak, özür dilemenin gerekli olduğuna dair ufak bir cümleyle kederlenmeyle karışık kaybedilen teveccühü yeniden kazanmak için bir istekte bulunmaktır.

4.1.2.6. Ta'zîr-nâme

Bu gibi mektupların ifade biçimi büyük beceri ister. Özür dileyenlerin bazıları sınırları aşabilir. Bu da hatır, gönül kırıp eski dostluklarını ihlaline neden olur. Böyle özürler kin ve nefrete sebebiyet de verebilir.

Özür kabahatin derecesine göre olmalıdır. Eğer özür dilemede aşırılığa kaçılırsa kabahatli olan kişi inat eder. Kabahatini inkar ederek büsbütün kabahatli olur. Eğer körü körüne azarlanırsa da istenen sonuç yine elde edilmez. Körü körüne edilen özürler münasebetin bitmesine sebep olur.

“Madam Dö Sevinie” kızına yazdığı mektupların çoğunda “her şeye açıktan açığa karşı gelme. Zira hakikat acıdır. Biz ise hakikatlerin bütün bütün açığa çıkmasını istemeyiz” diye akıllıca nasihatlerde bulunmuştur.

Ta'zîr-nâmelerde en emin yol, şaka yollu başlayarak nazikçe, kapalı şekilde ve herkesin tahammül edeceği derecede azarlanmasıdır. Nazikçe edilen azar insanda güzel tesir bırakır.

Ta'zîr-nâmeler tevbîh-nâmelerden daha etkilidir. Zira tevbîhnâmelerin tesiri çok etkili olmaz. Örneğin; babanın evladına bir büyük memurun emri altında gibi davranması ve o şekilde azarlaması tazir gibi etki oluşturmaz. Çünkü tazirler daha hissidir.

Tevbîh-nâmelerde de aşırılık kabul değildir. Çünkü insanın yaradılıştan sahip olduğu eksiklik, uygun şekilde karşısındakinden özür dileyememsidir. Uygun surette yapılan azarlama ve özüre herkes razı olur.

4.1.2.7. Tavsiye-nâme

Tavsiye-nâmelerin önemi büyük ve kıymeti çoktur. Zira tavsiye edilen kişinin güzel ahlakı ve övülmeye değer işler sahibi olduğu açıklanacaktır. Bundan dolayı ahlak ve davranışları bilinmeyen adamlar hakkında tavsiyename vermek pişmanlıkla sonuçlanabilir.

Tavsiye veren kişi bir lütuf eder, diğeri de onun sonucunun meyvelerini toplar. O halde lütuf etmek için ileride pişmanlık duymak akıl kârı değildir. Bu yüzden tavsiyeye yakışır olanları tavsiye etmek gerekir.

Tavsiye mektupları zaman ve duruma tabidir. Bu mektuplar; sahibinin ahlakına ve liyakatına göre düzenlenir. Bu tür mektuplarda sözü uzatmamak esastır. Tavsiye-nâmeler sadece kişiye özgü yazılmaz. Bir dava ya da iş için bile yazılabilir. Yapılan tavsiyede aşırıktan kaçınılmalıdır. Çünkü tavsiye edilen kişiyi de sorumluluk altında bırakabilirsiniz.

Tavsiye-nâmelerin amacı, tavsiye edilecek kişiyi övmek, işe alacak olan kişiye de işe yarar bir kişi olarak göstermektir. Bir bakan tarafından tavsiye edilen kişi ihtisas sahibi olarak görülür. Örneğin bir genç, hiç akrabası ve tanıdığı olmayan bir şehre giderken ona bir tavsiye-nâme verilmiş ise kişi o şehre kendinden emin bir şekilde girer. Orada her türlü işte hatta evlilikte bile başarılı olur.

Tavsiye-nâmeler daha çok yabancılar ve tücarlar için gereklidir. Zira yabancı ve tücarların gittikleri yerde itibar ve güven kazanmaları şarttır. Bu mektuplar açık bir şekilde yazılarak tavsiye olunan kişinin eline verilir.

4.1.2.8. Taleb Mektupları

Talep mektuplarının çok fazla çeşidi vardır. Çünkü dünyada talep edilecek ne kadar çok şey var ise hepsi için mektup yazılabilir. Bu mektuplar rütbeye, memuriyet derecelerine ve dostluk ilişkilerinin derecesine göre yazılır. Örneğin; kendinizden büyük birinden bir şey talep edeceğiniz zaman ifade tarzınızda sadece saygı değil, aynı zamanda ustalık da olmalıdır.

4.1.2.9. Tezkere

Bir beldede yaşayan iki kişi ya da iki memur arasında oluşan anlaşmalık tezkere ile çözülür. Tezkerenin birçok çeşidi vardır. Bunlardan; sadrazamlık makamına yazılanlara “tezkere-i sâmiye”, şeyhlik makamına yazılanlara ise “tezkere-i meşihat-pânehi” ya da “tezkere-i aliyye” denilir. Keza yüksek makamlardan hareketle yazılanlara “tezkere-i aliyye” ve yüksek makamlardan aşağı makamlara yazılanlara da “tezkere-i behiye” denir.

Bu tezkirenin ünvanı, kişinin resmi sıfatına ve rütbesine göre yazılır. Bunlarda mühür basılmayıp imza konulur. Tezkireler mümkün mertebe kısa olur. Adres kısmında ise sadece gönderilen kişinin ismi yazılır.

4.1.2.10. Davet-nâme

Davet-nâmelerde en lazım gelen şey davetin sebebi, saati ve yerini göstermektir. Bu gibi mektupların kısası makbuldür. Sözü uzatmaya gerek yoktur. Bunlarda samimi ve saygılı ifadeler kullanılmalıdır. Sıcak ve samimi olmayan davete kimse katılmak istemez.

4.2. “İlâveli Hazîne-İ Mekâtib Yahud Mükemmel Münşeat”ın Çevriyazısı

İFÂDE-İ MAHSÛSA

Tarz-ı Cedîd inşânın mûcib olduğu suhûlet ve tebyîn-i maksad ve teblîğ-i merâmında hâ'iz olduğu sâdegî ve letâfet bugün münşe'ât-ı kadîmede müsta'mel tarz-ı teybîn ve teblîğe göre her vecle makbûl olub bilhassa zamanımızda gitdikçe tekemmül eden üslûb-ı ifâde münşeât-ı Osmaniyyenin de bu kalıpta tedvînini icâb etmektedir. Gerçi eyâdî-i kâri'inde bu maksudı ifâ etmek üzere tertîb edilmiş birkaç münşeât-ı cedîde vardır. Fakat bunların cümlesi “hazîne-i mekâtib”in yalan yanlış birer kopyası ve âdeta ândan iktibâs edildiğini setr etmek bahânesiyle alt üst edilip kitâbın nâtık olduğu fevâid ve muhsinâtın aks edilmiş birer numûnesi olmağla erbâb-ı mürâca'at için birer rehber-i sahîh değillerdir. “Hazîne-i Mekâtib” ise zamanın intişârından beri kabûl-i âmmeye mazhar olmuş ve mükerreren tab edilmiş âsâr-ı bergüzîdeden ve tenevvu'-ı mûndericâtıyla beraber hem ders kitabı ve hem de mektûb yazacaklar için ser-kâtibi hizmetini görür kütüb-i makbûleden olmağla bu kerre dahi ba'zı tashîhât ve ilâvât icrâsıyla yeniden tab ve meydân-ı intişâre vaz' kılınmıştır. Ve mina'llâhi't-tevfik.

TA'RÎFÂT

Mükâtebe, iki veya daha ziyâde âdemin yazı ile muhâvere etmesidir. Esnâ-yı mükâtebede iki şeye dikkat etmek lâzımdır. Anlarda “şive-i lisân” ve “zevk-i

selîm”dir. Bu iki madde her türlü muherrerâta muktezîdir. Mekatîbin sûret-i tahrîrî muktezâ-yı hâle mutâbık olmalıdır.

Bir âdem, ehibbâsından biriyle konuşurken merâmını sadece anlatacağı yerde etvâr ve akvâl-i hatîbâneye teşebbüs etse ne kadar gülünç olursa, mektûb yazan âdem de muhâtabına karşı izhâr-ı fazl u irfân edeyim diye üslûb-ı âlîye muvâfık kelimât ve ta’bîrât isti’mâl ederse o kadar şâyân-ı hande olur. Bir de kelimât ve cümel-i mübtezelenin tahrîrî ma’yûbdur.

Erbâb-ı kitâbet, mükâtebe için ba’zı usûl vaz’ etmiş olduklarından bunlara ri’âyet vâcibedendir. Herkes müddet-i ömründe pek çok def’a mektûb yazmağa muhtaç olur. Bu ihtiyâç ne derece şedîd olursa olsun sâdelikten ayrılmamalıdır. Ağızdan söylendiği gibi yazmak câ’iz olsa bile, âdâb-ı mükâtebe, denilen bir takım kavâ’ide ittiba’ zarûridir.

İnsân, merâmını anlatmak için söz söyler. Yazdığı şeyi dahî anlatmak için yazar. Binâen aleyh ta’bîrât ve ıstılâhatın intihâbı en ziyâde dikkat edilecek bir maddedir. Eğer ta’bîrâtda tasvîrâtda noksan ve yâhûd ma’nâda bir kusûr varsa kelâm anlaşılmaz.

Cebr-i tabî’atle yazılan mektûblarda letâfet olmaz. Hissiyâta tâbî’ olarak yazılan mektûblar mükemmel olur. Fakat bu şey herkesin elinden gelmez.

Mektûbları? Elfâz-ı garîbe ile anlaşılamayacak bir hâle koymak da âbesdir. Esâlib-i beyânın en makbûli suhûletle anlaşılmalıdır. Mükâtebede dikkat olunacak mevâddan biri de tabî’î olmasıdır. Cümlelerin mutavvel ve müselsel olması zamanımızda makbûl değildir. Tasavvuru tabî’î olmak üzere muhtasar ve müfid bir sûretde tasvîr etmelidir. Uzun bir cümleyi dinlemekten kulak hazz etmediği gibi göz de seyrinden usanır. Böyle cümlelerden istihrâc-ı ma’nâ emrinde zihinde müşkilât çeker.

Mektûbât iki kısma ayrılır: Biri resmî, diğeri gayr resmîdir.

Muharrerât-ı resmiye? Devâ'ir-i devletin ittihâz eylediği bir nevi' tarz-ı tahrîrdir ki bunda iktisâb-ı rûsûh etmek lâzımdır.

Muharrerât-ı gayr resmiye, mesâlih-i husûsiyeye müte'allik muharrerâtdır ki tebrîk, ta'ziye, tezkere, tavsîye gibi enva-ı kesîresi vardır. Bunların kaleme alınmalarında; tabîa't ile zevk-i selîm; muallim olur.

ÂDÂB-I MÜKÂTEBE

Bi'l-cümle muharrerâtda en evvel gözedilecek cihet; âdâb-ı mektebeye â'id maddelerdir.

Mektûb; mürselün ileyhñ bir şey ifâde etmek için yazılır. Binâen aleyh mektûbun tarz-ı tahrîri; muhâtıbın derece-i idrâkine göre olmalı, cümleler kısa, fakat ma'nîdar yazılmalı. İfâde-i merâmıda noksân temhîdâtdan ve yâhûd fazla mütâle'âtdan sarf-ı nazar edilmeli. El-hâsıl ta'bîrât-ı münâsebe kullanılmalıdır.

“Elkâb-ı resmiye” denilen ve herkesin devletçe kadir ve haysîyetini mu'lin olan ibârât-ı ta'zîmiye yazılmalıdır. “Elkâb-ı Husûsiye” ta'bîr edilib ashâb-ı rütbeden olmayanların derece-i kadrine göre yazılan ve akraba, ehibbâ ve sa'ireye mahsûs olan elfâz-ı tekrîmiyeyi de unutmamalıdır.

Tevâzu; mektûbun rûhudur. Mütevâzî'âne yazılmış olan mektûb lezzetle okunur. Fakat ifrât-ı tevâzu' da makbûl değildir. Çünkü andan tabasbus çıkar. Bu ise mezmûmdur.

Ciddi muhaverelerde hezel câ'iz değildir. Akrâna mahsûs olan bir tavr ile mâ-fevka hitâb etmek ayıbdır. Böyle zevâta yazılan ve ta'zîmât-ı lâzimededen mahrûm olan mektûblar; terbiyesizliğe haml olunur. Kezâlik bir kadına erkek gibi hitâb olunursa nezâketsizliğe verilir. Bir baba; çocuğuna nasıl yazarsa bir çocuk da babasına öyle yazamaz.

Binâen aleyh âdâb-ı mükâtebe; sin, cins, rütbe, haysiyet ve liyâkata göre idâre-i kelâm etmekden ve muhâverâtta câri olan şerâ'ite kâmilen muvâfık sûretde yazmaktan ibâretidir.

Mürselün ileyhñ izni olmaksızın muhâberâtı başkalarına okumamak âdâb-ı mükâtebe cümlesindedir. Diğer malını tasarrufa hakkımız olmadığı gibi başkasının mektûbunu da neşre salâhiyyetimiz yoktur.

ÂDÂB-I MÜKÂTEBEDEN

Familya Mektûbları

Mürselün ileyhñ gerek sin, gerek derece-i karâbetine göre ta'zîmât-ı lâzımede bulunmalıdır. Zîrâ bir pedere, bir vâlideye, bir halaya, bir amcaya yazılan mektûb ile bir birâdere, yâhûd bir dostu yazılan mektûb arasında fark-ı küllî vardır. Birinci hâlde her türlü ta'bîrât-ı lâubâliyânedan ictinâb etmeli, muhabbetkârâne, ihtirâmkârâne ta'bîrât kullanmalı, ikinci hâlde ise gayet muhibbâne ve biraz lâubâliyâne yazmalı. Bunlarda da her türlü ta'bîrât-ı sakîme ve süfliyye bulunmalı. Üslûb-ı ifâde muhtasar, sade, tabî'î olmalı.

Bayram ve sene tebrîknâmelerini biraz evvel yazmak lâzımdır. Zîrâ mürselün ileyhñ eline ya arefe ve yâhûd bayram günü vâsıl olursa hüsn-i te'sîr hâsıl eder.

ÂDÂB-I MÜKÂTEBEDEN:

Mektûb Cevâbları

Her mektûba luzûmuna göre cevâb vermek; âdâb-ı mükâtebe iktizâsındandır. Yalnız âdâb-ı mükâtebe ve şân-ı insâniyyete gayr muvâfık olan mektûblara cevâb verilmezse münâsib olur.

Cevâb husûsunda isti'câl dahî şerâ'it-i mükâtebedendir. Birini cevâb intizârında bırakmak ayıb sayılır. Böyle bir hâl vukû'unda betâ'etinden dolayı beyân-ı ma'zeret etmek ve yâhûd hakîkat-i hâlî söylemek lâzımdır.

Müsâlaha dâ'ir vârid olan mektûblara yazılacak cevâb, açık ve izâhât-ı matlûbeyi hâvî olmalıdır.

Mektûb latîfe yollu ise cevâb da ana göre tahrîr edilmeli. Ciddî ise ciddî yazılmalı.

Mektûbda bir şey talep edildiği halde, eğer istenilen şey verilecek ise zarîfâne verilmeli. Verilmeyecek ise nâzikâne beyân-ı itizâr edilmelidir.

Ticâret ve ma'mûlâta müteallık mekâtibde buralarına dahâ ziyâde dikkat olunmalıdır.

MUHARRERÂT-I GAYR-İ RESMÎYE¹

Muharrerât-ı gayr-i resmiyenin başlıcaları ber-vech-i âtîdir.

1. Sene veya bayram tebrîkleri
2. Rütbe, nişan, me'mûriyyet vesâ'ire tebrîkleri
3. Ta'zîye-nâmeler
4. Tesliyet-nâmeler
5. Teşekkür-nâmeler
6. Ma'zeret-nâmeler
7. Tekdîr-nâmeler –Ta'zîr-nâmeler
8. Tavsiye-nâmeler
9. Taleb mektûbları
10. Tezkereler
11. Vedâ-nâmeler
12. Tevbîh-nâmeler
13. Senedât, poliçe, çek, konşemento, muhâberât-ı ticâriyye, beyânât, ilânât-ı ticâriyye vesâ'ire

SENE VE BAYRAM TEBRİKLERİ

Sene başı veya bayram tekarrübü hasebiyle iki kişinin birbirine füzûnî-i sıhhat, temâdî-i sa'âdet ü ikbâl gibi insânı hoşnut edecek temenniyyâtda bulunması; öteden beri âdet olmuştur. Lakin bu misillü mektûbları yazmak; zan edildiği kadar kolay değildir.

Sene başı tebrîki yazan bir çocuk; peder ve mâderîne; kendilerini çok sevdiğini ve hüsn-i sa'y ve gayreti ile teveccühlerini celbe muvaffak olacağını beyân etdikten sonra haklarında temenniyât-ı kalbiyyesini arz etmelidir.

Birinin zîr-i himâyesinde tefeyyüz eden bir zât dahi beyân-ı şükrân ederek veliyy-i ni'metinin sıhhat ve sa'âdeti için dâ'imâ du'â-hân olduğunu beyân etmelidir.

Büyük ve keremkâr bir âdeme yazılan sene tebrîkinde fezâ'il ve mehâsin-i ahlâk sâhibi olduğu beyân, ve ömrünün sa'âdetinin efzûn olması temennâsı dermiyân olunmalıdır.

Fakat akrândan akrâna ve yâhûd kendisiyle bir münâsebet-i resmiyyede bulunanlara yazılan sâl tebrîklerinde füzûn-i ömr ve ikbâli du'âsının tekrar edildiği beyân olunur.

Böyle mektûblar; muhtasar ve müfid yazılmalı. Uzun olursa bâ'is-i kelâl olur.

Bayram tebrîklerinde dahî ehibba veya ihvânın birbiriyle tecdîd-i musâfât ettikleri gibi uzakda bulunan ve yâhûd görüşülmesi gayr-i kâbil olan zevâta da mektûb ile arz-ı hissiyât edilir.

Eyyâm-ı mahsûsada fâmilya âzâsının birbirine ve ehibba ile ihvânın yekdîgerine tebrîkât-ı mütekâbilede bulunması ve zevât-ı âliyeye dahî beyân-ı hissiyât-ı ubûdiyetkârî edilmesi âdât-ı müstâhsenedendir.

Ehibba ve ihvân, muhabbet ve muhâlesat-ı kadîmelerini yâd ederek, sigâr dahî kibârın teveccühât ve ta'attufât-ı dâ'imesini lisân-ı münâsible zikir eyleyerek tebrikâtta bulunmalıdır. Her hâlde itnâb-ı kelâmdan ihtirâz edilmeli, arz edilen hissiyâtda mübâlağa gösterilmemelidir.

Bayram tebrîklerinde ihtâra şâyân bir cihet daha vardır ki o da; ibtidâ-yı kelâmda hâlisâne bast-ı mekâl edilmesidir. Ta'zîmât ve tekrîmât-ı fevka'l-âde böyle mektûblarda câ'iz olamaz. Bu mektûblar hissiyât-ı hâlisâne üzerine binâ edilmelidir.

TEBRİKÂT-I SA'İRE

Hiçbir âdem yoktur ki; ya akrâbası, ya muhibbî, ya efendisi, ya şerîki veya komşusu gibi sa'âdet haline sevinecek bir aşinâsı bulunmasın! Bu hâlde bu âdemlerden birinin sürûr, yâhûd kederine iştirâkde lâ-kayd bulunamaz.

Rütbe veya sâ'ir şeylere â'id tebrikât kısa olmalı. Bu makûle tebrîkler; lutuf gören âdemin ehliyyet ve liyâkati üzerine binâ edilir. Bu mükâfâtın; erbâb-ı hüner ve yâhûd ashâb-ı mesa'îye mahsûs olduğu, bu rütbeden sonra daha nice rütbelere nai'liyyet du'âsı zikir, ve bunun ikbâl-i istikbâle delîl olduğu beyân ederek ızhâr-ı meserret olunur.

Böyle fırsatlara sükût câ'iz değildir. Yoksa hasede haml olunması da muhtemeldir. Her hâlde celb-i memnûniyyete sa'y etmek iktizâ' eder. Mübâlâgât ile imla-ı varak edilmemelidir. Zîrâ ihtimâl ki muhâtab istihzâyâya haml eder. Hudûdun haricinde söz söylemek câ'iz değildir. Medâyih; inanılmayacak derecede olursa hiciv yerine kâ'îm olur.

Bununla beraber mürselün ileyhî istihkâkından, liyakâtından, sâhib-i lûtfun kadir-şinâslığından bahs etmeli. Bu lûtfun; eltâf-ı sâ'îreye bir mukaddime olduğu der-miyân edilmelidir.

Böyle zamanlarda hasede veya bürûdete delâlet edecek bir hâl göstermek büyük terbiyesizliktir.

Lütuf gören zâta; şu tevcîhden hissemend-i mesâr olduğu der-miyân edilmelidir. Hatta on dördüncü Lui bile kendine esvâbcı ta'yin ettiği zâta yazdığı mektûbda, “Dostunuz olduğum için arz-ı tebrîk ederim. Uhde-i liyâkatınıza tevdi’ ettiğim me’ mûriyetden dolayı pek memnûnum” diye beyân-ı hissiyât eylemiştir.

RAMAZAN, BAYRAM VE SENE TEBRÎKNÂME NUMÛNELERİ

TAHSÎL İÇÜN DİYÂR-I ÂHERDE BULUNAN GENÇ BİR ÇOCUKDAN EBEVEYNİNE

Vâlide-i azizem sevgili pederim

Kalbimin hakk-ı âlîlerinizde hiss ettiği muhabbet ve şükrânı huzûrunuzda kemâl-i ubûdiyyetle izhâr etmeği pek çok arzû eylerim. Lâkin hâl, buna mâni’ oldu. Sene başında sizi der-âgûş etmek dâ’imâ muti’ olacağımı va’d eylemek benim için en büyük meseretlerden ma’dûd idi. Fakat bu şerefden mahrûm olduğum için yalnız tercemân-ı kalbim olan bu varak-pâreyi takdîm ediyorum. Cenâb-ı Hak sizi dâ’imâ mes’ud etsin. Sa’âdetiniz benim sa’âdetim demektir. Sizi hoşnûd etmek için muktedir olduğum kadar gayret edeceğim. Hakkımda râyegân buyurduğunuz bunca eltâfa hüsn-i mukâbeleye çalışacağım. İşte bu hissiyât sizi der-âgûş etmiş kadar beni mesrûr eyledi. Hemân Hâlik-i cihân sizi bahtiyâr ve nice seneleri idrâka muvaffak eylesin, amîn.

DİĞER

Bâ’is-i hayâtım, sevgili vâlideynim

Bir kalb-i şükrân-ı mu’tâd için, sevgili pederine şefkatli mâderine hissiyât-ı muhabbet ve hürmetini arz etmek ne kadar latîf bir vazîfedir. Sizi ne derece sevdiğimi, hakkımda gösterdiğiniz eltâf ve inâyâta karşı ne türlü teşekkürâtda bulunduğumu arz etmek için bir zerf’a-ı hasene olan teceddüd-i sâl; bendeñizce en kıymetli zamanlardandır. Evet! Azîz vâlideynim! Oğlunuzun tenbel olmayıp pek çalışkan olduğuna, tahsîl ve terbiyesi için bî-dirîğ buyurulan himmât-ı âlîyeñiz sâyesinde kalbindeki muhabbetin dâ’imâ tezâyüd ettiğine inanınız. Sizi memnûn edecek şeylerin en birincisi, hüsn-i harekâtım olduğunu bildiğimden her hâlde size lâyük bir ferzend olmağa çalışacağım. Emeklerinizin hebâya gitmeyeceğini isbât

edeceğim. Hemân Cenâb-ı Hak muvaffak buyursun. Kalbimin dâ'imâ muhabbetinizle meşhûn olduğunu te'mîn eylerim efendim.

MÜTEEHHİL BİR ZÂTTAN EN YAKIN AKRABASINA SÂL TEBRÎKİ

Hulûliyle cümlemizi şeref-yâb eden sâl-ı cedîd, gerçi pek mübârek bir gündür. Ancak yevm-i mezkûr benim için başkaca bir yevm-i sürûr oluyor. Çünkü hakk-ı âlîñizde his etdiğim şükrânı, muhabbeti bu vesîle ile size arz edeceğim. Bir çocuğun kalbinde bulunması tabî'î olan hissiyâtı; seneler tezyîd eder; zîrâ terbiye ve tahsîlim için icrâ buyurulan nasâyıh-ı hayr-hâhâne ve hâlisâneniz ahd-ı şebâbımda nezâret-i müdebbirâneñizle bana bir vazîfe-i şükrân tahmîl ve bir hiss-i muhabbet ilkâ buyurdunuz ki edâ ve ta'rîfinden âcizim. İşte bugün bir daha arz-ı şükrân etdiğim için pek bahtiyârım.

Zevcem dahî hissiyâtıma iştirâk eyler. Sıhhat ve âfiyetiniz, ikbâl ve sa'âdetiniz için du'âlar eder. Oğlum Cemil dahî buselerinizden mahrûm olduğu için beyân-ı esef eyler. Bâki du'â-yı sa'âdet ve ikbâlinizle tezyîn-i lisân etdiğim ma'rûzdur efendim.

AMCAYA SÂL TEBRÎKİ

Înâyet-kârım efendim.

Tebrîk-i sâl için huzûr-ı âlîñizde arz-ı ubûdiyyet etmek birinci emelim olduğu halde bu sene bundan mahrûmiyetim beni dûçar-ı keder etdi. Binâen aleyh hissiyâtıma kalemimi tercümân etdim. Lâkin mahâreti olmadığından vazîfesini hüsn-i ifâ edemeyecektir. Sa'âdet ve selâmetle bu sene-i mübârekeyi dahî idrâk ettiğinizden dolayı memnûniyetim o derece efzûndur ki ta'rîfi muhâldir.

Bu bâbda tafsîlâta girişmek beyhûde olacağından devâm-ı ikbâlîñiz du'âsının tekrarıyla hatm-i kelâm eylerim efendim.

BİR DOSTA SÂL TEBRİKİ

Muhibb-i azîzim

Sâl-i cedîdi tebrîk ederim. Böyle bir zamanda ekser kimse birbirine arz-ı tebrîkât eyler. Uhûvvet-i hakîkiye erbâbı elbette bu şerefden mahrûm kalmaz. Kalemin yazdığı; kalbin his ettiği şeylerden bir cüz'dür. Muhabbet-i kadîmemiz; tebrîkimin hakîki olduğuna şâhiddir. Gerçi erbâb-ı muhabbetin tebrîkâta ihtiyacı yoktur. Lâkin sa'âdeti herkese şâmil olan böyle bir zamândan istifâde arzûsundan da kendimi alamadım. Hemân Cenâb-ı Rabb-i Mennân bu sâl-i ferhûnde-fâli; hakkınızda müteyemmin ve mübârek eylesin, amin.

İYİLİĞİ GÖRÜLEN BİR ÂDEME TEBRİK-İ SÂL

Veliyy-i ni'metim efendim.

Sizin hâl ve mevk'inizde bulunan zevâta vârid olan sâl tebrîk-nâmelerinin kesreti; müceb-i iz'âc olacağı melhûzdur. Ancak bu gibi zamanlar; hissiyât-ı şükrân-amîzimi ibrâza bir vesile-i hasene olduğundan bir daha arz-ı teşekkürden kendimi alamadım. Size borçlu olduğum teşekkürün derecesini bilirsiniz. Efendimize beyân-ı mâ-fî'z-zamîr etmek ve kalbimde sakladığım şükrânı beyân eylemek için her fırsattan istifâde ediyorum. Tasdî' ettiğim için beni afv buyurunuz. Bakî ihtirâmât-ı mahsûsamın kabûliyle teveccühât-ı âliyyenizin bekâsını istihâm eylerim efendim.

DİĞER

... efendim

Hakkımda ibzâl buyurulan inâyâtdan dolayı kalbimde hâsıl olan minnetdârlık kâbil-i zevâl değildir. Teveccühât-ı aliyyeñiz, eltâf-ı pederâneniz, hem cinsinize iyilik etmek hususundaki şiyîme-i kerimâneniz efendimizi metâf-ı şükrânım etmiştir. Sâl-i cedîdin tebrîki dahî arz teşekkürâtına vesîle olduğundan şu varak-pâreyi takdîme ictisâr eyledim. Efendim.

BİR PEDERE TEBRİK-İ İYD

Ba'is-i hayâtım, sevgili pederim, efendim.

Iyd-ı sa'îdin şeref-i hulûli münâsebetiyle ihtirâmât ve tebrîkât-ı hâlisânemin kabûlini ricâ ederim. Bu âna kadar hakkımda ibzâl buyurulan eltâf ve inâyetinize karşı teşekkürden acîzim. Uzakda bulunduğum için şeref-i dâmen-bûsî-i veliyy-i ni'amîlerinizden mahrûm kaldığımı düşünerek mahsûn oldum. Bu hüznü ancak cevab-nâmeniz ta'dîl edebilir. Bâki tezâyüd-i ikbâliniz du'âsı viridi-i zebânımdır efendim.

BİR VALİDEYE TEBRİK İYD

Şefkatlü, sevgili vâlideciğim

Bayram gibi eyyâm-ı mes'ûdede çocuğunuzun size karşı sâkid duracağına inanır mısınız? Böyle günler; sa'âdet ve ikbâl-i mâderâneniz için her gün Rabb-i müte'ale etdiğim du'âların tezâyüdüne sebep olur. Muhabbetim; hakkımda gösterdiğiniz şefkâtle mütenâsibdir. İyiliğinize, muhabbetinize, şefkatinize, mükâbele etmek kalbimin en birinci arzûsudur. Her bir emr-i âlîni ifâ etmek benim için bir vazîfe-i mukaddesedir. Birçok zaman daha nesâhıy-i hakîmaneñizle beni irşâd etmeye himmet buyurunuz. Ruh-nevâz kelâmlarınız beni fevka'l-gâye memnûn ediyor. Her zaman du'âmı istimâ' eden Rabb-i celîl; ıyidinizi mübârek ve müteyemmin eylesin, amin.

SENE BAŞINDA MEKTEBDE BULUNMAYAN H'ÂCESİNE BİR ÇOCUĞUN MEKTÛBU

H'âceyi muhteremim efendim.

Benim için ifâsına mecbûriyyet gördüğüm bir vazîfe-i mukaddese ve latîfe varsa o da tecedüd-i sâl münâsebetiyle sa'âdet ve ikbâliñiz hakkında kalben icra eylediğim ed'ıyye-i sâdikânemi pîşgâh-ı üstâdâneñize arz etmektedir. Her zaman tenvîr-i fikr ve tehzîb-i ahlâkım için vermiş olduğunuz müfid dersler, ba-husûs sabır, hilim, sadâkat gibi fezâili ta'lîm eden nasihatlar, beni ile'l-ebed minnetdârınız etmişdir. En birinci emel-i kem-tarânem; nesâyih-ı âliyeñizle tehzîb-i ahlâk etmek ve

size lâıyk bir şâkird olmaktır. Bâki ihtirâmât-ı fâ'ika-i tilmîzânemin kabûlini niyâz ederim efendim.

BİR ÇOCUKDAN PEDERİNE YÂHUD VALİDESİNE SENE TEBRİKİ

Sevgili pederim (Yâhûd azîz validem)

Her vakit hakk-ı ferzendânemde ibrâz buyurduğunuz asâr-ı şefkat ve çocukluğumdan beri izhâr etmekte olduğunuz himemât-ı âliye netîcesi olarak kalbimde hâsıl olan hissiyât-ı şükran ve muhabbeti arz etmek için böyle bir güne çâr-çeşme muntazır idim. Bütün hayatımda rehber-i terakki ve ikbâlim olacak insâniyeti bana tâ'lim edecek ihtârât-ı âliyeniz bendeñizi ile'l-ebed minnetdârınız eylemiştir.

Bu minetdârlık her gün tezâyüüd ediyor. Size karşı nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum. Nesâyıh-ı hakîmânenizle iktisâb ettiğim gayret ve hüsn-i harekâtımla in'aminize mukâbeleye çalışıyorum. İhtirâmât ve ta'zîmat-ı fâ'ikamın kabûlini istirhâm eylerim efendim.

MÜTE'EHİL BİR GENÇDEN SENE TEBRİKİ İÇÜN PEDERİNE MEKTÛB

Sevgili pederim efendim.

Sa'âdet ve âfiyetiniz için her ân mevâzıbı bulunduğum ed'ıyye hayriyenizi tekrâr ile sâl-ı cedîdin hak-ı âlîñizde mes'ud ve mübârek olmasını Mevlâ-yı müte'al hazretlerinden istid'â eylediğimi arz eylerim.

Hakk-ı âlî-i pederânenizdeki muhabbetim; senelerle beraber artıyor. Sabâvetinden beri nâ'il olduğum lütuf ve inâyetiñizi asla ferâmuş etmeyeceğim.

Hissiyât-ı âcizâneme iştirâk etmekle kesb-i şeref-i bî-pâyân eden zevcem; beni tercümân-ı hissiyât-ı eylemiştir. Lâ-yenkâtı' efendimizden bahs etmekte, şükran ve ubûdiyyetini arz edebilmek için yanınızda bulunamadığından dolayı izhâr-ı te'essüf eylemektedir.

Oğlum; şimdilik nâm-ı âlîñizi telâffuz edebilmekle iktisâb-ı sürûr ediyor.

Dâ'imâ efendimizi görmek ve dâmen-i âlî-i pederânelerinizi bûs ile bir kat daha teveccühât-ı âliye-i veliyy-i ni'amîlerine mazhar olmak en birinci emel-i kem-terânemdir efendim.

DİĞER

Sevgili pederim

Teceddüd-i sâl münâsebetiyle hissiyât-ı şükrân ve sadâkatımı tekrar ile kesb-i fahr ü şeref eylerim.

Seneler teceddüd etdikçe ubûdiyetim tezâyüd etmekte; efendimizden uzak durmağa mecbûr olduğumu düşündükçe kederim teşeddüd eylemektedir.

Sizi kemâl-i hulûs ile seven; zevcem du'â-yı temâdi-i ömr ve ikbâl-i âlîñiz ile meşgûldür. Her hâlde teveccühât-ı sâmiye-i veliyy-i ni'amîlerinin bekâsını istihâm ile hatm-i kelâm eylerim efendim.

AMCA, DAYI GİBİ AKRABADAN BİRİNE TEBRİK-İ SÂL

Bu âna kadar beynenâda hüküm fermâ olan sükûtı ihlâl etmek ve bir vâsita ile tarîk-i mürâselatı küşâd eylemek için tebrik-i sâl-i cedîdi zerî'a-i hasene ittihâz etdim. Sadâkat ve muhabbetimin âsârını arz, ve sâl-ı cedîdi tebrîk etmek için tarafımdan vekâlet edecek olan bu varak-pâreyi hüsn-i kabûl edeceğinizi ümit ederim.

Sene-i cedîdenin hanedân-ı âlîleri hakkında müteyemmin olması du'â-yı vâcibü'l-edâsını tekrar ale't-tekrâr bârgâh-ı ehâdiyyete ref' eylemiş olduğumun beyânı istibkâ-yı teveccüh-vâlâlarına ni'amü'z-zerî'a ittihâz olundu efendim.

BİR GENÇ KIZDAN HALASINA SENE TEBRİKİ

Sevgili halacığım

Tecedüd-i sâl tebrîki vesîlesiyle arz-ı ihtirâmât-ı fâ'ikaya müsâre'at ederim. Cenâb-ı Hak; hânedân-ı zi-şânınıza ömr-i tavîl ile sa'âdet ve sıhhat-i dâ'ime ihsân buyursun. Bahtiyârlığınız haberleri, beni cidden bahtiyâr edecek ahbâr-ı saredendir. Binâen aleyh sıhhatinizden, sa'âdetinizden bahîs uzun uzun mekâtib-i meserret-efzânıza muntazırım. Bâki teveccühât-ı mâderaneñizi istihâm eylerim efendim.

BİR ÇOCUĞUN LUTF GÖRDÜĞÜ ADAMA SÂL TEBRİKİ

Veliyy-i ni'metim efendim

Sâl-ı Cedîdi tebrîke müsâre'at ederim. Bu hareketim âdete ittibâ'dan değil, kalbimin evâmirine itâ'atdan ileri gelmiştir. Temâdî-i ömr ve ikbâliniz du'âsı vird-i zebânımdır. Sebâvetimden beri hakkımda ibzâl etfiğiniz mesaî-i lâ-tahassi kadar Cenâb-ı Hak da size ömür ve afiyet ihsân eylesin. Bâki teveccühâtınızın bekâsı müsterhâmdır efendim.

BİR ÖGEY VÂLİDEYE SENE TEBRİKİ

Sevgili vâlidem

Hakk-ı kem-terânemde her ân izhâr buyurduğunuz şefkat ve merhamet vâlidemin vefâtından dolayı hâsıl olan hüzn ve kederimi ta'dil ediyor. Teşekkürât ve tâzimat-ı acizânemin beyânına sâl-ı cedîdin tebrîkini vesile ittihâz eder ve teveccühât-ı ulyâlarının bekâsını ricâ eylerim efendim.

BİR HÂMÎYE SENE TEBRİKİ

Veliyyü'n-nimetim efendim hazretleri

Hakk-ı acizânemde her ân ibrâz buyurduğunuz âsâr-ı hayr-hâhîden dolayı arz-ı şükrâne tebrîk-i sâl-ı cedîdi vesîle-i cemile ittihâz eder ve medâr-ı feyz ü rif'atım olan teveccüh-i sâmilinin bekâsını temennî eylerim efendim.

AMELEDEN BİRİ TARAFINDAN HÂMÎSİNE TEBRİK-İ SÂL

... efendim

Hakk-ı kem-terânemde ibrâz buyurduğunuz âsâr-ı tevecühe karşı teceddüd-i sâl münâsebetiyle ifâ-yı vazîfe-i ubûdiyete müsâre'at etmez isem pek büyük vazîfe-i nâ-şinâsılıkda bulunmuş olurum. Cümleyi lutuf ve kerem-i bi-nihâyesiyle dil-şâd eden zât-ı âlîlerinin tezâyüd-i ömür ve ikbâli için tekrar olunan bunca du'âlarla beraber ed'ıyye-i hâlisânemin dahî ref'-i icâbet-gâh-ı müte'al kalındığımı beyâna hâcet yokdur. Tebrikât-ı hâlisane ve ihtirâmât-ı bendegânemin kabûli müsted'adır her hâlde.

BİR VASÎYE TEBRİK-İ SÂL

İnayetkârım efendim

Hayâtımın istinâdgâh-ı tabî'îsi olan pederimi gâ'ib etmek gibi felâkete uğradıktan sonra pek çok sene hakkımda ibrâz ettiğiniz himâye; bendelerini minnetdâr etmiş ve sizi pederim makâmında telakkî ettirmiştir.

Sabâvetimden beri beni âgûş-ı terbiye ve himâyesine alıp büyüten zâta ihtirâmât ve ta'zîmâtımı arz etmek vecibe-i şükr-güzârîdendir. Bu eltâf-ı aliyeye bir gün gelip de kesb-i istihkâk ettiğimi göreceksiniz. Sinnim terakkî etti ise de yine nesâyih-i hakimâne ve vesâyâ-yı pederânenize ihtiyâcım olduğunu hiss ediyorum. Binâen aleyh her vech ile zihinimi dâ'imâ tenvîr buyurmanızı rica eder ve ihtirâmât ve ta'zîmât-ı bendegânemin kabûlini istirhâm ederim efendim.

DİĞER

Teceddüd-i sâl münâsebetiyle efendimize izhâr-ı âsâr-ı şükrân ve ibrâz-ı hissiyât-ı ubûdiyyet etmemek bendeñiz için vazîfesizliktir. Çocukluğundan beri nâ'il olduğum eltâf-ı senîyyenizden dolayı arz-ı teşekkür için böyle bir güne muntazırım.

Siz benim manevi pederimsiniz. Bu hâlde şükrânımın hulûsuna inanmanızı ricâ ederim. Hemân Cenâb-ı Rabb-i mennân, bu sene-i mübârekeyi hakk-ı âlîlerinde

müteyemmin ve mübârek eylesin. Bâki teveccühâtınızın devâmını temennî eylerim efendim.

BİR DOSTA SENE TEBRÎKİ

... efendim

Sizin gibi kulûb-ı âliye eshâbı bir takım nümâyişlerden zevk-yâb olamaz. Ancak teceddüd-i sâl münâsebetiyle tevâfûr-i ikbâl ve sa'âdetinize dâ'ir kalben tekrar etdiğim ed'ıyye-i acizânem, bu kâbilden değildir; hulûsa müsteniddir. Beni şeref-yâb eden muhabbetinizden başka kıymetdâr bir şey bilmem. Uhûvvetiniz sebebiyle kalbimde hiss etdiğin sürûr ve hubûr günden güne tezâyyüd etmektedir. Hemân Cenâb-ı Rabb-ı müte'al cümleyi nice nice sinîn-i mübârekenin idrâkıyla mesrûrû'l-bâl buyursun amin.

BİR ÇOCUKDAN PEDERİNE TEBRİK-İ SÂL

Sevgili pederim

Tezâyid-i şeref ve sa'âdetiniz için dâ'imâ tekrar etdiğim temenniyât-ı hâlisâneyi teceddüd-i sâl münâsebetiyle ref'-i bârgâh-ı ehadiyyet eylediğimi arz ile kesb-i fahr ederim. Terbîye ve ta'lîmimize sarf ettiğiniz mesâ'ıye bedel Cenâb-ı Hak da size senelerce ömür versin; sabah ve akşam niyâzım budur. Kardaşlarım da bu du'âya iştirâk ediyorlar. Sıhhatinizin devâmı bizim için teşekküründen âciz olduğumuz bir ni'metdir. Tebrîkât ve ihtirâmât-ı fâ'ikamın kabûlüyle teveccühât-ı pederânelerinin bekâsını niyâz ederim efendim.

İKMÂL-İ TAHSİL İÇÜN DER-SA'ÂDETTE AKRABASINDAN BİRİNİN HÂNESİNDE BEYTÛTET EDEN KÜÇÜK BİR KIZDAN VÂLİDESİNE BAYRAM TEBRİKİ

Sevgili vâlidem

Ah! Bu sene nasıl oldu da âgûş-ı mâderânenizde bulunamadım. Size hediye olmak üzere yapmış olduğum el işini bi'z-zât takdîm edemediğim için müte'essifim. Bu hediyem; sizi ne kadar sevdiğimi, çalışmağa ne derece heves-nâk olduğumu

beyân edecektir. Beni sizden ayıran müddet-i tahsîliyyeyi sa'y ile tenkîs etmek istiyorum. Vâlideciğim. Peyâm-ı âfiyetinizle kızınızı dâ'imâ mesrûr buyurunuz.

Şimdi yanınızda bulunmuş olsa idim tebrîk-i sâl şerefine nâ'il olduğum sırada müşfikâne buselerinizle mes'ud olurdum. O şerefi şu varak-pâreye terk eylerim.

Mektebdeki terakkiyâtım memnûniyet-i aliyyenizi mûcib olacak derecededir. İhtirâmât-ı fâ'ikamın kabûlüyle şefkat ve teveccühât-ı mâderânelerinin bekâsını temennî ederim efendim.

BÜYÜK BİR ZÂTA TEBRİK-İ SÂL

Sâl-ı cedâdin tebrîki vesîlesiyle hakk-ı sâmîlerinde ne türlü temeniyâta bulunacağımı bilemiyorum. Ancak himâye-i devletinizle beni dâ'imâ şeref-yâb etmenizi Cenâb-ı Hak'dan temennî eylemekteyim. Her ânınız; mûvaffakiyet ve şeref, her gününüz şân-ı muzaferiyyet ile güzâr ediyor, Cenâb-ı Hak muvaffakiyyâtınızı dâ'im; ömrünüzü müzdâd eylesin efendim.

AMELEDEN BİRİ TARAFINDAN EBEVİNİNE TEBRİK-İ SÂL

Sevgili valideynim

Hulûliyle müşerref olduğumuz iş bu mübârek yılı tebrîk eder, kemâl-i âfiyet ve sıhhât içinde bulunmanızı Cenâb-ı Hallâk-ı kerîmden niyâz eylerim. Bu münâsebetle her türlü hissiyât-ı şükrânımı huzûrunuzda arz etmek ister idim; ne çâre ki bizi ayıran mesâfe; bunu muhâl hükmüne getirmiştir. Binâen aleyh kalbimin asla tebeddül etmeyeceğini, beni dâ'imâ kendinize lâyıf bulacağınızı va'd ile iktifâ eylerim.

Amcama, halama, ailemize ve diğer akrâbaya tebrîkâtımı tebliğ etmenizi rica ederim.

MEKTEBLİ BİR ÇOCUKDAN BAYRAM TEBRİKİ

Sevgili valideynim

Hulûliyle müşerrefi olduğumuz ıyd-i sa'îd münâsebetiyle huzûr-ı âlîñizde arz-ı hissiyât-ı ubûdiyyet edemediğim için cidden müte'esifim.

Bu sene bendeñizden memnûn olacağınızı imtihânda yani eyyâm-ı ta'tiliyenin inkızâsında size va'd etmiş olduğum mertebeden aşağı kalmayacağımı ümîd ederim. Azîz vâlideynim! Bendeñizden derece-i memnûniyetinizi lütfen iş'ar buyurunuz. Zaten eltâf-ı âliyenizle perveriş-yâb olduğum hâlde taraf-ı âlîlerinizden böyle bir nâmeye nâ'il olursam kendimi en bâhtiyâr oğullardan add edeceğim. Benim için ta'yîn etdiğiniz hatt-ı hâreketden asla ayrılmadığımı beyân ederim. Hemân Cenâb-ı Rabb-ı menân; bu ıyd-i ferhûnde-fâli cümleliz hakkında mes'ud ve mübârek eylesin.

KÜBERÂDAN BİR ZÂTA TEBRİK-İ SÂL

İlcâ-yı muhabbetle hâme be-dest olarak size hakîkatı ilân etmekliğime müsâ'ade buyurun. Ba'zı, kimse; cehren du'â ettiği hâlde kalben bunu naks eder. Bu bir ticâret-i sahte-fürûşânedir ki çok zamandan beri tevâssu' etmektedir. Bendeñiz ise hissiyâtımın en ciddisini, en sahîhini esâs-ı ittihâzı ile terbîk-i sâl-ı cedîde müsâre'at ederim. Bu münâsebetle kemâl-i afiyet, ikbâl ve emsâl-i kesîresiyle müşerref olmanızı du'âsının tekrar eylediğimi beyâna mücâseret ediyorum efendim.

AHBÂBDAN AHBÂBA TEBRİK-İ İYD

...Efendim

Böyle bir günde birleşib tecdîd-i musâfât edemediğimizden dolayı mükedderim. Ancak bekâ-yı teveccühâtıñızdan emîn olduğum gibi tebrîkatımın kabûl buyurulacağı da bi-iştibâhdır.

İnsân; böyle günlerde sevdiklerini arıyor. Bulamayınca mahzûn oluyor. Hemân Cenâb-ı Rabb-ı vahîd; bu yevm-i mübârekî hak-ı âlîleriñizde sa'îd eylesin efendim.

BÜYÜK BİR ZÂTA BAYRAM TEBRİKİ

... efendim hazretleri

Tebrîk-i ıyde ictisârım; âdeta etbâ'ımden değil, ilcâ-yı tabiya'ta mukâvemat edeceğimden neş'et etmiştir. İdâre-i âdilâneñizde bulunan halkın temenniyât-ı hâlisânesine ed'ıyyeyi kem-terânemi dahî ilâve ile kesb-i şeref eylerim. Sâye-i âlñizde iktisâb etdikleri sa'âdetden ben de hisse-mend oluyorum. Teveccühât-ı seniyelerinizin kemâkân bekâsını istirhâm eylerim.

DİĞER

Seneler teceddüd ettikçe hakkınızdaki muhabbetimde tezâyüd ediyor hakkınızda bir temennide bulunmayacağım. Çünkü kâffe-i sa'âdete mâliksiniz. Size arz-ı ta'zimât dahî etmeyeceğim. Zîra siz her türlü tevkîrâtın fevkindesiniz. Yalnız ömrünüzün izdiyâdını mes'udiyyetimizin devâmını temennî ile hatm-i kelâm ederim efendim.

BİR VÂLİDE TARAFINDAN KIZINA TEBRİK-İ SÂL CEVÂBİ

Baht ve sâl-ı cedîd hakkında bin türlü temennîlerde bulunuyorsun. Bundan başka beni bir şey memnûn etmez... Bütün ömrüm; senin muhabbetinle cereyân ettiğine îtimâd eyle. Son nefesime kadar senin için yaşayacağıma inan. Hüsn-i ahlâkın herkesi hayretde bırakıyor, zamanın her yerde bir siyâkda, fakat sür'atle geçdiği doğrudur. Siz anın arkasından feryâd ediyorsunuz. Çünkü zînet-i şebâbınız olan şeylerden birini alıb götürüyor. Fakat en çoğu yine size kalıyor. Zamanın kemâl-i dehşetle geçtiğini görüyorum. Zaman bana o müdhiş ihtiyârlığı getiriyor. Nihâyet mevtî takdîm edecek. İşte bu yaşda olan âdemin tasavvurâtı bu tarzdadır kızım çiğir pârem.

TEBRİK CEVÂBLARI

Pek çok zamandan beri muhâlesât ve muhabbet âsârı görmekle müftehirim. Bizim için seneler ibtidâ ettiği gibi nihâyet bulur. Yalnız âmâl-i kalbiyemizin ittihâd ettiği bir gün var ise o da böyle günlerdir, bu günlerde kalplerimiz inkişâf eder.

Sıhhat ve âfiyetinizin, ikbâl ve iclâlinizin, esbâb-ı bahtiyârinizin efzûn olması du'âsı dâ'imâ vird-i zebânımdır efendim.

DİĞER

Mektûblarını kemâl-i meserretle okuduğum bir zât var ise o da sizsiniz. Kalbimde en ziyâde muhabbet ve samîmiyetle cevelân eden hissiyâtın bir merkez-i ittihâdı var ise o da; orada câygîr olan hayâl-i muhibbâneñizdir. Cenâb-ı Hak'ın; âmâl-i aliyyenizi is'âf buyursun, teveccüh-i sâmilere hakkında beyân-ı teveccüh ettiğiniz zât için de aynı bir ihsân-ı bahtiyârı olduğuna kanâ'at eyledim. Teveccühâtınızdan benim kadar memnûn olur bir diğeri olmadığını te'mîn ile beraber bekâsını temenni eylerim efendim.

BİR PEDERDEN OĞLUNA CEVÂB

Sevgili oğlum

Mektûbunda gerek benim gerek vâliden için ibrâz ettiğin âsârı muhabbetten dolayı ikimizde memnûnuz. Her tarafı kalbinden hurûc ettiğini beyân eden mektûbun bence pek kıymet-dâr, pek sevimli bir yâdigârdır.

Bundan mâ'adâ, harekâtı hasene ve ahvâl-i edîbânen hulûs-ı kalbini bize ilân ediyor. Senin gibi vazîfelerini hüsn-i ifâ eden bir çocuk; kendisini son akrâbasına lâzım gelen hissiyâtı arzdan asla çekinmez.

Mektûbun; vâlideni de pek ziyâde mahzûz etdi. Haber-i sıhhat ve âfiyetini almak, kendisi için en büyük mahzuziyetlerden olduğunu teblige beni tevkîl eyledi. Binâen aleyh bu bâbda tekâsül etme. Nûr-ı aynım.

BİR PEDERE TEBRİK-İ İYD

Bu gibi eyyâm-ı mes'ude teceddüd etdikçe, bendegânemde izhâr buyurulan iltifât-ı pederâneñizin hâtırâtı da teceddüd ediyor. Yirmi bir yaşında olduğum halde, henüz mu'âvenet-i pederâneñiz sayesinde ulûm ve fûnûn tahsîl etmekte ve insâniyetime â'id mesa'ili öğrenmekteyim. Adem-i bizâ'a sebebiyle hissiyâtımı

kemâliyle tasvîr edemiyorum. Eyyâm-ı ta'tîliyyede hâk-i pâ-yı âlîñize yüz sürdüğüm zaman, oğlunuzun inâyet-i mün'imâneñize lâıyk olduğunu göreceğinizden eminim. Bâki tebrikât-ı hâlisâne ve ihtirâmât-ı fâ'ika-i abîdânemin kabûli mütemennâdır efendim.

EHİBBÂDAN EHİBBÂYA TEBRİK-İ İYD

Böyle bir günde birleşip tecdîd-i müsâfât edemediğimden dolayı mükedderim. Lâkin bekâ-yı teveccühâtıñızdan emîn olduğum tebrikâtımın kabûl buyurulacağından memnûnum.

İnsan böyle günlerde sevdiği âdemleri arıyor. Bulamayınca mahzûn oluyor. Hemân Cenâb-ı Rabb-i vahîd bu yevm-i mübâreki Hakk-ı âlîñizde sa'yid eylesin, kardaşım efendim.

İKMÂL-İ TAHSİL ETMİŞ BİR ŞÂKİRDEN H'ACESİNE BAYRAM TEBRİKİ

Mücerret ta'lîm ve terbiye-i âlîleri sayesinde iktisâb irfân ederek ile'l-ebed minnetdârıñız olan bu abd-i âcizin vird-i zebânı; füzûnî-i ömr ü ikbâl-i sâmîleridir.

Siz; o sâhib-i hayırsınız ki, zulmet-i cehâlet içinde bulunan zihinleri nur-ı ma'rîfetle tenvîr ve insâniyyetin medâr-ı kıvâmı olan terbiye, tahsîl, ma'rîfet, hüner gibi bir takım zinetlerle gulûb-ı etfâli tezyîn ederek i'la-yı insâniyyet uğurunda ifnâ-yı vücûd edersiniz.

Eltâfınızın minnetdârı olan şâkirdiniz; şükrânını ifâya vesîle arar. Bendeñizde iki seneden beri mahrûm-ı dîdârıñızım. Bunun için hulûyla şeref-yâb olduğumuz İYD-i sa'yid-i fitrı zerî'a-ı hasene ithâz ile arz-ı tebrikat hâlisâneye müsâre'at eylerim efendim.

HÂCEDEN ŞAKIRDİNE CEVÂB

....

İyd-i sa'yid tebrîki vesîlesiyle tahrîr ve tesyîr buyurulan nâme-i vefâ-allâmeleri; kemâl-i müserretle kıra'at olundu. Teveccühât-ı behiyenizden müteşekkirim. Evân-ı tahsilinizde zekâvet ve gayretinizle mümtâzü'l-akrân olmuş idiniz. Şimdi de vefâ husûsunda bi'l-cümle rüfekânıza tefevvuk etdiniz. Azîz olunuz.

İnsâniyyetin levâzımından biri de mu'âvenet-i mütekâbele maddesidir. Size küçük iken tedrîs etmiş olduğum fûnûn; evvelce ta'allüm eylediğim şeylerden başka bir şey değildir. Bu bâbda ikmâl-i vazîfe etmekten başka bir şeref ihrâz etmemekliğim lâzım gelirdi. Lâkin, sizin gibi zâten zeki, fatîn şâkird yetiştirdiğimi gördükçe dünyâda esbâb-ı bahtiyârımın temâm olduğuna kânî oluyorum.

Ma'lûm-ı âlîñizdir ki h'âce; şâkirdâne bir hatt-ı hareket irâ'esinden mâ'adâ bir şey yapamaz. Çalışmak ve bu sayede h'âcesinin tezyîd-i şerefine ba'is olmak talebenin yed-i iktidârındadır. Ba'zı rüfekânızın senâverinizi ferâmuş etdiklerini, mektebden hurûç etdiklerinden beri bir mektûblarına veya selâmlarına nâ'il olamadığımı düşündükçe te'essüfüm artıyor. Her hâlde hakkımda izhâr buyurmakda olduğunuz teveccühâtdan dolayı beyân-ı teşekkürât-ı firâvân ve ara sıra iltifâtnâmelerinize na'iliyyetle mesrûr buyurulmaklığımı ricâ ederim azîzim.

RAMAZAN TEBRÎKİ

...

Şeref-i hulûlî; âmme-i müslimîne mâye-i feyz ü bereket ve sebep-i afv ü mağfiret olan ramazan-ı şerîfin tebrîk ve tehniyyetini vecîbeden add ederim. Bundan mâ'adâ füzûnî-i eyyam-ı ikbâl-i sâmîleri temenâsını bu eyyâm-ı mübâreke de dahî averde-i zebân-ı sadâkat eylerim. Bâki isticlâb-ı teveccüh-i vâlâları son emelimdir efendim.

AKRÂNDAN AKRÂNA RAMAZAN TEBRÎKİ

Birâder-i vefâ-şî'arım

İdrâki; cümle-i mü'mîn için mûcib-i izdiyâd-ı sürûr olan ramazân-ı gufrân-nişânın tebrîkine müsâre'at eylerim. İnsan; bu gibi eyyâm-ı meserret-bahşânın hulûlini gördükçe hiss ettiğim meserâtı ilân arzûsunda bulunuyor. Bu arzûmun her hâlde nezd-i âlîñizde rehîn-i takdîr olacağını ümîd ile teveccühâtınızın bekâsını istihâm ile pek çok seneler bu yolda tebrîkât ifâsına muvaffak olmaklığımı Cenâb-ı Hak'dan niyâz eylerim efendim.

BİR VÂLİDEYE TEBRÎK-İ İYD

Sevgili vâlidem efendim

Bu yevm-i mes'ûdda şeref-i dâmen-bûsîden mahrûmiyyetim; benim için en büyük kederlerdendir. O sa'âdeti bu varak-pâreye terk eder ve bu vesîle ile de medâr-ı feyz ü sa'âdetim olan teveccühât-ı maderânelerinin bekâsını ricâ eylerim efendim.

TEBRÎKÂT-I MUHTELİFE

RÛTBE, NİŞÂN VE ME'MURİYYET TEBRÎKÂTI NUMÛNELERİ

RÛTBE TEBRÎKİ

...

Uhde-i âliyyelerine rûtbe-i sâniye tevcîh buyurulduğu dünki gazetelerde manzûr-ı çeşm-i meserretim oldu. Liyâkat ve ehliyyet vâlâları müsellemlerle bu tevcîh-i vecîh; bütün eviddâ ve ehibbanızı mahzûz eyledi.

Bu gibi nice nice rûteb-i aliyyeye na'iliyyetleri du'âsı vird-i zebânımız olduğunun beyânı; devâm-ı teveccühâtınızın temennâsına zer'îa ithâz olundu efendim.

ME'MÛRİYYETE NASB EDİLMİŞ BİR ZÂTA TEBRİK-NÂME

... efendim

Liyâkat-ı behiyyenizle mütenâsib olarak.. me'mûriyyete nasb ve ta'yininiz haber-i müserret-eserî; sâmi'a-ârâ-yı şükrân oldu. Bu vecle hakk-ı ehakk âlîñizde şeref-rîz-i sudûr olan avâtıf-ı celîle-i hazret-i şehriyâri; sizi sevenler için mûcib-i meserret bî-pâyân olacağında şübhe yoktur. Daha nice nice eltâf-ı seniye-i cenâb-ı melikdâriye na'iliyyetiniz du'âsını tekrar ile arz-ı tebrîkât ve ihtirâmât eylerim efendim.

NİŞÂN TEBRİKİ

... efendim

Geçen gün mütâla'a-ı güzâr olan âcizi gazetelerde sine-i sadâkat-definenizin; dördüncü rütbeden bir kıt'a nişân-ı âlî-i osmânî ile tazyîn edildiği nüvîd-i müserret-bedîdini görür görmez hâsıl olan sürûrümü ta'rîf edemem. Bu lutf-ı celîl; ehliyyet ve dirâyet-i ma'lûmeniz; Pâdişâh-ı Kadir-dân Efendimiz hazretlerinin de vâsıl-ı itlâ'-ı hümâyûnları olduğuna değildir. Binâen aleyh arz-ı tebrîkâta müsâre'at eylerim. Bâki teveccühât-ı ehilla-perverîlerinin bekâsı niyâzımdır efendim.

ME'MÛRİYYETE NASB OLUNAN BİR ZÂTA TEBRİKÂT-NÂME

... efendim hazretleri

Bu kerre... me'mûriyyete nasb olunduğunuza da'ir sâmi'a-zîb-i mübâhât olan haber; âcizlerini garîk-i sürûr etmiştir. Liyâkat ve ehliyyet-i aliyyeleri zaten müsellemler olduğundan bu teveccüh pek vecîhdir. Bundan dolayı hâsıl olan memnûniyyetim derece-i nihâyededir. Tebrîkât-ı bendegânemin samîmi olduğunu arz ile beraber nice nice mesânid-i aliyyeye na'il olmanızı Cenâb-ı vâhibü'l-atâyâdan niyâz ederim efendim.

TEBRİK CEVÂBI

Liyâkat ve ehliyyet-i âcizânemin fevkinde olarak bu bu def'a avâtıf-ı seniye-i Cenâb-ı pâdişâhîden uhde-i âcizâneme tevcîh buyurulmuş olan rütbenin tebrîk ve

tehniyyeti zımnında irsâl buyurulan meveddetnâme-i âlîleri vâsıl-ı dest-i ta'zîm oldu. Bu vechle hakkımda izhâr buyurulan âsâr-ı hubb u müvâlata teşekkürle beraber tezâyid-i ömr ü âfiyetleri du'âsı yâd ve teskâr kılınmış olduğunu beyân eylerim bâki teveccühât-ı aliyyelerinin devâmını ricâ ederim efendim.

MAKÂM-I CELÎL-İ SADÂRET-İ UZMAYA NASB EDİLMİŞ BİR ZÂTA TEBRİK-NÂME

Ma'rûz-ı çâker-i keminelidir

Avâtıf-ı celiyye-i şehriyârînden bu kerre uhde-i istihâl-i fehîmânelerine müsned-i celîl-i sadâret-i uzmânın tevcîh buyurulduğu peyâm-ı meserret-encâmı; sâmi'a-ı zîb-i mefharet oldu. Kemâl-i dirâyet ve ehliyyet-i asafânelerinin; öteden beri âverde-i zebân-ı ihtirâm edilmesi hasebiyle bu tevcîh-i vecîhe intizâr olunmakta idi. Bu tevcîhe; pâdişâh-ı kadîr-dân efendimiz hazretlerinin dahî liyâkat ve ehliyyet-i müsellime-i dâverânelerini takdîr buyurdıklarına bir delîl-i celîldir. Ahas-ı âmâl-i kemterânemden biri de himâye-i mün'imâneleri olduğundan teveccühât-ı mekârim-gâyât-ı efhamîlerini istikrâr ve du'â-yı muvaffakiyyet-i hazret-i sadâret-penâhîlerini tekrâr ederim ol bâbda emr ü fermân ve lutf u ihsân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

ŞURÂ-YI DEVLET ÂZALİĞINA TA'YİN BUYURULAN BİR ZÂTA TEBRİK-NÂME

Sa'âdetli efendim hazretleri

Şurâ-yı devlet âzâlığına ta'yin buyurulduğunuz haber-i meserret-eseri muhlislerini fevka'l-ade mesrûr eylemiştir. Liyâkat ve ehliyyet-i aliyyeleri zaten bu gibi münâsib-i aliyyeyi ihrâze bera'at istihlâl olmakta idi. Tebrîk-i bendegânemin bir kalb-i muhâlesat-perverin mahsûli olduğuna elbette muhabbet-i kadîmemiz delâlet eder. Bu münâsebetle dahâ nice müsânid-i celîleyi ihrâze muvaffakiyyet-i vâlâları du'âsının tekrârıyla tezîn-i lisân eyler ve teveccühât-ı mün'imânelerin bekâsını niyâz ederim. Ol bâbda...

NİŞÂN TEBRÎKİ

Nezd-i ma'âlî vefd-i cenâb-ı hilâfet-penâhîde bi'l-vücûh ha'iz-i mevkî-i âlâ olan kadr ve meziyet-i sâmiyeleri müsellemdir. Bunun yeni bir nişâne-i âlîsi olmak üzere bu kerre sine-i sadâkat-defînenizin birinci rütbeden bir kıt'a nişân-ı âlî-i osmânî ile tezyîn buyurulduğu haber-i meserret-eseri sâmi'a-zîb-i ibtihâc oldu. İşbu âtifet-i şehriyâriden dolayı zât-ı mehâsin-âyât-ı mün'imânelerini tebrîke müsâre'at ederim. Hemân Cenâb-ı Hak bu gibi nice nice inâyât-ı celîle-i hüsrevânelerine mazhâr buyursun. Bu vesîle ile teveccühât-ı celîle-i bende-perverilerinin bekâsını istirhâm eylerim efendim.

VELÂDET TEBRÎKİ

... efendim

Hânedân-ı âlîleriñe bahşâyış-i Rabb-ı izzet olarak bir mahdûmunuz dünyaya gelmiş olduğu sâmi'a-zîb-i memnûniyet oldu. Hasbü'l-ubûdiyye ne derece sevdiğimi ta'rîf mümkün değildir. Daha bu gibi nice eltâf-ı samadâniyeye mazhar olmanızı ve mahdûm-ı necâhabet-mevsûmlarının hayrû'l-halef olması ed'ıyye-i hayriyesinin tekrâr bi-tekrâr îsâl-i bârgâh-ı Cenâb-ı Kirdigâr kılındığını arz ile teveccühât-ı kerem-karîlârinin bekâsını istirhâm eylerim....

DİĞER

... efendim

İşte şimdi âilenizin mes'udiyeti derece-i kemâle geldi. Bir tıfl-ı pâkîzenin tevellüdi âmâlî pederânenizi itmâm, zevcenizin mekâsid-i maderânesini ikmâl eyledi. Bu râbitadır ki, revâbit-ı sâ'ireyi siyrâze-i intizâma koyar. Acaba nev-zâdi nasıl bir sürûr ile istikbâl etdiniz? Şimdi anın için yaşıyorsunuz, ta'lim ve terbiyesi, nokta-i ittihâd mesâiniz, ümîd-i âileniz olacak. Siz bu çocuk için numûne-i imtisâl bulmak husûsunda uzaklara mürâce'at etmeyiniz. Evlâdınız, pederinin mehâsin-i kalbiyesini vâlidesinin fezâ'ili ismet-perverânesini muhâfazaya çalışırsa erbâb-ı namûs arasında bir mevki-i muhterem kazanır. Nevzâd'ın velâdedi haberini alır almaz kalbimden geçen hissiyât bunlardır. Tebrîkâtımın hâlisâne olduğuna itimâd buyurunuz. Zîrâ bir kalb-i muhibbden hurûc ediyor. Bâki devâm-ı âfiyetiniz mütemennâdır....

DİĞER

Bir çocuğunuzun dünyaya gelmiş olduğuna da'ir aldığım haber, beni pek ziyâde memnûn eyledi. Sizin gibi terbiye-i etfâle vâkıf, çocukların fezâil ve mehâsün-i ahlâkı öğretmeğe sâlih pederlerin tekessür-i arzu edilecek şeylerdendir. Size gelecek her türlü ni'am-ı ilâhiyeden ben de müteşekkir ve ile'l-ebed dostunuz olmakla müftehir olacağım. Bâki âilenizle beraber sıhhat ve âfiyetde ber-devâm olmanız mütemennâdır efendim.

BİR ŞEHRİN ZÂBİTİ HAKKINDA BİR KUMANDANA TEBRİK-NÂME

... efendim

Hemm-i aliyyeleriyle. Şehrinin zabt edildiğine da'ir henüz takdîm-i tebrîkât edemedim. Ordunuzun, topçularınızın birinciliği zaten müsellemdir. Zât-ı fâhimânelelerinin gösterdiği şecâ'at ve cesâret üzerine tebrîkât da bulunmayacağı. Çünkü bunlar hânedân-ı âlfînin fezâ'il-i mevrûsesindedir. Efendimizin semâhatı, insâniyyeti, kadr-şinâslığı, hayır-hâhlığı dâ'imâ bizi du'â-gûy-ı ikbâliniz eylemiştir. İşte tebrîkâtım bunlar üzerine müessesdir, bâki daha nice nice muzafferyât-ı celîleye na'iliyyetiniz du'âsı vird-i zebânımdır.....

İZDİVÂC TEBRİK-NÂMESİ

Kerimenizin tezevvücünden dolayı tebrîkâtımı arz ile iftihâr ederim. Kızımızın öyle şerefli nâmûslu bir fâmiyaya duhûlî çeşm-i meserretle görülecek ahvâldendir. Düğününde bulunamadığımdan dolayı müte'essifim. Cenâbı Hak tarafeyni mes'ud eylesin efendim.

KANDİL TEBRİKİ

Bir zamandan beri iki kalbi birleştiren mürâselatın inkitâ'ı cihetiyle kalbim, zalâm-ı ye'is içinde kalmış idi. Dil-i mahzûnumun tenvîrine vesîle-cû olmakda iken şeb-i kandîl-i magfîret-defîlin hulûlî şu arzu-yı bendegânemin husûline ba'is oldu. Bu münasebetle bünyân-ı muhâdenetin te'yidine ve zâ'if-i ubûdiyyetden add eylerim. Ol bâbda lutf ve ihsân efendim hazretlerindir.

İHBÂR-I VELÂDET

Eltâf-ı azîme-i Cenâb-ı kibriyâdan olarak bu gece bu kerîmem dünyaya gelmiş olduğunu tebşîr ile kesb-i mesâr ederim. Keyfiyetin akrâba ve ta'allukâtımıza tebşîri ricâ olunur efendim.

TA'ZÎYE-NÂME

Ta'zîye, vefât, kazâ, zây'îât gibi mesâ'ib-i azîmeye dûçâr olanları sabır ve tahammüle terğîb ma'nâsınadır.

Zıkr olunan ahvâlden telâfisi nâ-kâbil olunanların en şedîdleri hakkında yazılan mekâtîbe, "ta'zîye-nâme" ve bunlardan telâfisi kâbil olan hafif olanlar hakkında yazılanlara da "telsiye-nâme" nâmı verilir.

Ta'zîye mektûblarında en ziyâde şâyân-ı dikkat olan cihet, mektûbun tarz-ı tahrîr ve sûret-i tasvîrindedir. Bu da, okuyan için bir cihet-i tesliyyet bulmak mâddesidir. Lâkin latîfe-gûluk câ'iz değildir. Çünkü dûçâr-ı elem olmuş. Bir âdemi güldürmek değil, belki âlâmını teskîn etmek lazımdır. Binâen aleyh letâ'ife müta'allik her türlü fikarât, tâtsiz ve münâsebetsiz düşer.

Ta'zîye-nâmelere, efkâr-ı dîniyye mezc etmekte lâzımdır. Fenâmızdan ziyâde Cenâb-ı Helâk bâkînin azamet ve kudreti önünde bizi mebhût edecek hiçbir şey yoktur. Rûhumuz, hem-cinsimizin gubâr-ı vücûdunu temâşâ ederek te'allî eder. Fikir, her türlü âlâma nihâyet vermek üzere tahariyyâtda bulunur. Fenâ ile bekâyı müvâzene eyler. Anlardan bir netice-i hasene çıkarır. Bu cihetle ta'zîyenâmelerde gerek hikemi, gerek dîni ba'zı mülâhazât ile beraber merhûm veya mehûmenin medâyhını derc etmeli. Bu sûretle yazılmış olan mektûblar hüsn-i te'sîr hâsıl eder.

Ta'zîye-nâmelerde; mahsûs ta'bîrlerle mükedderin kederine iştirâk etmek, anınla beraber ağlamak lâzımdır. Mükedder ile beraber gözyaşı akıtın. Bu hâl; her türlü nutuklardan ziyâde mü'esir bir teselliyyetdir. Zîra insân en elemli zamanlarda bile kendi elemine, kederine iştirâk eden bir dîğere bulacak olursa tahfîf-i âlâm edebilir.

Ta'zîye, oğlunu, zevcesini, dostunu ga'ib etmiş olanlar hakkında ise müteveffânın ahlâk-ı hamîdesinden bahs olunmalı. Mükedder olduğunu de ilâve etmeli.

Ga'ib olan bir davâdan dolayı ise beyân-ı te'essür ve te'essüf etmekle beraber ana â'id ba'zı gûnâ esbâb-ı teselliyyet derç olunmalıdır. Azl ve infisâl mâddelerine â'id ise ehliyyet ve liyâkatı sayesinde an karîb yine bir mesned ve me'muriyyete na'il olabileceğini dermiyân ile muhâtabı hoşnûd edecek sûretde idâre-i lisân edilmelidir.

TA'ZÎYENÂME NUMÛNELERİ

ÇOCUĞU VEFÂT ETMİŞ BİR HEMŞİREYE TA'ZÎYE-NÂME

Hemşireciğim

Mahdûmunuzun vefâtına da'ir bu sabah sâmi'a-hırâş olan haberin, beni ne kadar mükedder ve müte'essir etdiğini ta'rîf edemem.

Sevgili hemşirem! Kederinizi hiçbir şey ta'dîl edemez. Çünkü o kederin bir kalb-i mâderî ezecek derecede olduğunu his ediyorum. Mehdinden semâya pervâz eden o çocuk için seninle beraber ağlamağa karar verdim. Maa-mâfîh bu te'essürü izâleye yardım edecek ba'zı esbâbın vücûdunu görüyorum. O da gözyaşlarınıza çeşm-i girye-nâkiyle bakan dîğer üç evlâdımızdır.

Refiklerinin vukû'-ı iftirâk-ı ebedîsinden dolayı anlar sizden tesliyyet isteyecekler. Fetânet-i müsellemenizin bu bâbda size rehber olacağını ümîd ederim. Bâki, cümleñizin tezâyüd-i ömr ü ikbâli Cenâb-ı Hak'dan temennî olunur efendim.

PEDERİ VEFÂT ETMİŞ BİR ARKAŞA TA'ZÎYE-NÂME

Birâder-i azîzim

Bu gün beyân-ı ta'zîye etmek, sizinle beraber ağlamak için hânenize gelemediğimden dolayı pek müte'essifim. Beş altı günden beri dûçâr olduğum hastalık hâlâ geçmedi. Pederinizin vukû'-ı vefâtından dolayı his etdiğiniz acının

derecesini, his ettiğim acıya kıyâsen anlıyorum. Gözyaşlarımız, te'essüfümüz, kederimiz irâde-i ezeliyyeyi tagyîre gayr-i muktedirdir. Elbette Cenâb-ı Hak size de esbâb-ı tesliyyet halk eder.

Ben, dahâ küçük iken medâr-ı istinâdım olan pederimi gâ'ib etdim. Bu ziyâ' hânedanımızı sarstı. Siz de bu tezelzülün haserâtına sabır ve tahammül ile mukâbele ediniz. Tevekkül denilen ni'metin kadri böyle zamanlarda belli oluyor.

Birkaç güne kadar sizi görmek isterim. Lâkin mütesellî görmeliyim. Heyhât! Böyle kederlerin çabuk çabuk za'il olmayacağını bilir isem de mümkün mertebe sizi mütesellî bulmak isterim. Bâki, Cenâb-ı Hak kalanlara tûl-ı ömr ve afiyet ihsân buyursun efendim.

HEMŞİRESİNİN VEFÂTINDAN DOLAYI BİRÂDERİ TARAFINDAN BÜYÜK VÂLİDESİNE TA'ZİYEYİ HÂVÎ İHBÂR-NÂME

Sevgili vâlidem

Müdhiş bir felâkete dūçâr olduk. Küçük hemşirem...

Hastalığından vefât etdi. Ah! Bu hastalık bidâyetinde tehlikeli görünmüyordu. Fakat sonraları kesb-i şiddet etdi. Hemşiremi kurtarmak husûsunda gösterdiğimiz gayret, fa'ide-bahş olmadı. Pederimin uğradığı hâl-i esef-i iştimâlî tasvîr edemem. Ye'is ve mâtem içinde bulunur. O günden beri ağzına bir lokma etmek koymadı desem ca'izdir. Ya vâlidem! Fenâ hâlde hasta. Kızının vefâtını müt'âkib esîr-i firâş oldu. Anın âlâm ve ekdâr-ı cân-hırâşını yalnız siz ta'dîl edebilirsiniz, kızınızın üzerinde ne kadar te'siriniz olduğu ma'lûmdur. Bundan mâ'adâ bir vâlidenin kalbini, herkesden ziyâde büyük vâlidenin tesliyye edebileceğini bilirim. Binâen aleyh mümkün ise hemân bu tarafâ geliniz. Tesliyyet-âmîz-i kelâmlarınızla anın ye'isini izâle edebilirsiniz. Fart-ı kaderinin menhûs bir netîce hâsıl etmesinden endişe-nâkim. Bâki ellerinizden öperim, efendim.

BİR MUHİBBİN VEFÂTI ÜZERİNE DOSTLARINA TA'ZİYE-NÂME

... hanım efendim

En sâdık, en azîz bir dost ga'ib etdiniz. Böyle bir zıyâ'dan dolayı kederlerinize iştirâk etmeği vecîbeden add eylerim. Merhûmun yerine kalbinizde yer tutacak zât, ne kadar bahtiyârdır. Ana ihrâz-ı muvaffakiyet, en birinci arzûmdur. O kalbi doldurmak, benim için sa'âdetdir. Bâki, ihtirâmât-ı hâlisemin kabûlini temennî ederim, efendim.

PEDERİ VEFÂT ETMİŞ BİR ÇOCUĞA TA'ZİYE-NÂME

Uğradığınız musîbet-i nagehânî, kalbimde tâkat-ferzâ bir te'essür peydâ etdi, kederlerinize iştirâk etdiğimden emîn olunuz. Ben; pederimi sever ve anaistirhâm ederim. Binâen aleyh sebep-i kederiniz olan acının derece-i şiddetini takdîr eylerim. Ben bu acıyı ta'dil edecek esbâb-ı müteselliyâneyi beyâna girişmeyeceğim. Çünkü bu kederler meşrû'dur. Gözyaşınız, ba'is-i hayatınız olan pederinize â'iddir. Bu bir borçdur ki her hâlde te'diye etmeniz iktisâ eyler. Binâen aleyh ağlayınız. Bu gözyaşı rûhunuzun ulviyetini isbât eyler.

Maa-mafih her şeyin bir haddi vardır. Tabî'at, cümlemizi birer birer mahv ve helâk ederek bizi vezâif-i cemi'yyetden mu'âf kılacaktır. Bir gün olacak ki oğlunuzun, makberiniz üzerinde şirîşk-i te'essürât dökerek ile'l-ebed mahv olmasını istemeyeceksiniz. Pederiniz vefât ederken size fazîleti, güzel şöhreti ile beraber kendisine bir tarîk-i selâmet de peyrev olmak şerefini mirâs bırakmışdır. An-karîb liyâkatınız anı unutturacak. Zîra sizi görenler, anı görmüş kadar sevineceklerdir.

Bulduğunuz hâl, bana te'sîr ediyor. Hulûs-ı kalbine inanır iseniz benim de âlamınızla müte'ellim olduğuma kânî olursunuz. Bâki, teveccühât-ı biraderânenizin devâmını temennî ile hatm-i kelâm eylerim efendim.

PEDERİ VEFÂT ETMİŞ BİR ZÂTA TA'ZİYE-NÂME

Pederinizi ile'l-ebed ga'ib etdiğinizden dolayı beyân-ı te'essür eder ve âlâmınıza iştirâk eylerim. Merhûm, fezâ'il ve ahlâk-ı hâsesesini size yâdigar

bırakmışdır. Sizi en ziyâde mütesellî edecek şey, mağfûrun kemâl-i akl u dirâyetine, hissiyâtı dîn-dârâne ve vatan-perverânesine asla hâlel gelmemiş olduğu halde vefât etmiş olmasıdır. Pederinizin eserine ittibâ ederek me'essir memdûha ibrâz etmenizi arzû eder ve bu kemâle erişmek için o yaşa vâsıl olmanız lâzım geldiğini beyân eylerim. Şâyân-ı tebrîk bir cihet var ki o da evlâdınızın büyük pederlerinden göreceği mehâsin-i ahlâk-ı sizden ta'allum etmekle bahtiyâr olacakları kazîyesidir. Bâki, ta'zîmât ve tekrîmât fâ'ikamın kabûlini temenni eylerim efendim.

HEMŞİRESİNİN VEFÂTI ÜZERİNE TA'ZİYET-NÂME

Hemşîrenizin vefâtından dolayı zât-ı âlîleriñin kederlerine iştirâk etmeği vazîfe add eylerim. Sürûr, müşâreket istemez. Fakat elem ve kedere iştirâk olunmalıdır. Muhabbet-i halisâne; zemân-ı bahtiyârîde değil, zemân-ı kederde takdîr olunur. Ah! İnsânlar birbirlerine arz-ı hissiyât-ı vedâdkârî etdiklerinden dolayı ne kadar bed-bahtırlar. Bizim için kıymetdâr olan vücûdların gaybûbetinden dolayı ağlamalı. Hayâtdan dâmen-keş olanlar; kalanlardan ziyâde bahtiyârdırlar. Zîrâ ağlamaktan masûndurlar. Bu mülâhazât; fi'l-hakîka âdidir, fakat tabî'î değil midir? Bunlar; muhibbânını tesliyyetden ziyâde elem-nâk etmeğe müste'id bir âdemin efkârıdır; âlâm-ı zâtîyesini diğerklerinin yanında daha ziyâde mûcib-i dikkat kılacak derecede beyân eden bir kimsenin mahsûl-i karihâsıdır. Hemân; Cenâb-ı Hak sizlere sabr-ı cemîl ihsân buyursun.

ÇOCUĞUNU VEFÂTI ÜZERİNE BİR VÂLİDEYE TA'ZİYET-NÂME

Sizi ile'l-ebed kederler içinde bırakacak olan şu felâketi bugün duydum. Sevgili evlâdınızın vukû'-ı gaybûbet-i ebediyesini iştirâk etmez his ettiğim elemi ta'rîf etmek kâbil değildir. Maa-mafih daha iki evlâdınız olduğu cihetle mütesellî olmalısınız. Anlarda ga'ib ettiğiniz melek kadar ma'sûm, anın kadar güzeldir. Anların sadâsı, harekâtı size tesliyyet-bahş olacağı bi-iştirâhdır. Hissiyâtınız akıl ve fetânetinizin böyle âlâm-ı dünyevîyeye tahammül edebilmek için size gayret vereceğini ümîd ederim. Kederlerinize iştirâk ettiğimi beyân ile teveccühâtınızın devâmını temmenî eylerim, efendim.

HAFİDİNİN VEFÂTI ÜZERİNE BİR PEDERDEN KIZINA TA'ZİYET- NÂME

Sevgili kızım

Hafîdimin vefâtı haberi üzerine hâsıl olan kederim, tahammül olunamayacak dereceye varmışdır. O günden beri hastayım. Ancak bu gün yataktan kalkabildim.

Bir vâlide için tasavvur olunabilen kederlerinin en müdhîşi olan bir kedere karşı; ehîbbâ ve akrâbanın tesliyâtı ne te'sîr hâsıl edebilir?

Maa-mafîh irâde-i ezeliyyeye inkıyâden tahammül eylemenizi ve âileniz için kendinizi muhâfaza etmenizi tavsiye ederim. Kederinizi tahfîfe çalışınız. Zîrâ mühlikdir. Sıhhatinizin kemâlini duyarsam memnûniyyetim tabî'îdir, kızım.

PEDERİNİN VEFÂTINDAN DOLAYI OĞLUNDAN ÖGEY VÂLİDESİNE TA'ZİYE-NÂME

...validem

Peder-i azîzimi ile'l-ebed gâ'ib etmek gibi bir musîbet-i nagehânî; beni dâğdâr eyledi. Zavallı pederim hüçûm-ı demden müte'essiren dün akşamüstü fûca'eten vefât eyledi. Böyle bir sevgili pederin vefâtı kalbimde ne derecelerde şedîd elemeler husûline bâdî olacağını elbette bilirsiniz. Uğradığım bu kedere iştirâkınız tabî'îdir. Bununla beraber mühürlü şeylerin açılmasında, vasiyyetnâmenin kırâ'atinde hâsır bulunmak üzere buraya avdet etmenizi ricâ ve her vakit ifâsına borçlu bulunduğum ihtirâmât-ı ferzendânemin kabûlini temennî eylerim.

ZEVCESİNİN VEFÂTI HAKKINDA BİR ZAT TARAFINDAN DOSTUNA TA'ZİYE-NÂME

... efendi

Bir musîbet-i uzmâ hânûmânımı perişân eyledi. Bir hayli zamandan beri esîr-i firâş olan zevcem geçen çahaşamba günü sâ'at sekiz raddelerinde dâr-ı bekâyâ rihlet etdi.

Bu sebeble kalbimde hâsıl olan kederi nasıl ta'rîf edeceğimi bilemem. Yegâne medâr-ı sa'âdetim olan bir vücûd-ı nâzikden mahrûm olarak cihânda tek ve tenhâ kalışım acınacak hallerden değil midir? Pek ziyâde muzdarib olduğumdan dahâ ziyâde yazamayacağımı beyân ve bekâ-yı teveccühâtınızı ricâ eylerim.

ZEVCESİNİN VEFÂTI HAKKINDA KÂİN-PEDERE TA'ZİYE-NÂME

... efendim

Gönlüm-i ye'is ve kederle dolu olduğu hâlde sevgili zevcemin vefât haber-i müdhîşini beyân ile ilân-ı musîbet eylerim. Birçok zamandan beri giriftâr olduğu hastalıktan müte'essiren geçen akşam âzim-i dâr-ı na'îm oldu. Kederimizin derecesi elbette nazar-ı âlileriñde ta'yîn eder. Son dakîkalarında akrâbasını yâd ederek beni ifâ-yı vedâ'a tevkîl eyledi. Siz bir kerîmeden mahrûm oldunuz, ben de sevgili bir refikadan! Hezâr te'essüf! Cenâb-ı Hak cümlemize sabr-ı cemîl ihsân buyursun âmîn.

CEVÂB

Zevcenizin vefâtı, muhibbânınızı da müte'essif eylemiştir. Zevcenizin fazîleti, ismeti, hulûs-ı kalbi kibâr-ı nisvâne numûne-i imtisâl olacak derecelerde idi. Vukû'-ı gaybûbet-i ebediyyesinin bâdî-i te'essüf-i azîm olması tabî'î değil midir? Maa-mafih felâketin mağlûbî olan evlâdınızın sa'âdet ve men'ati; cesaretinize, gayretinize menût olduğunu düşününüz. Sürûrunuzda, kederinizde müşterek olduğumdan emîn olmanızı ricâ ederim. Bâki; sabır ve tahammül kardaşım.

ZEVCİNİN VEFÂTINI MÜŞ'İR BİR KADIN TARAFINDAN AKRABÂSINA TA'ZİYE-NÂME

Sevgili...

Uğradığım ye'isin derecesini ta'yîn etmek üzere zevcimin vefât etdiğinin beyânı kâfidir. Zavâllı zevcim, hüçûm-ı demden müte'essiren dün sâ'at yedi buçukda irtihâl-ı dâr-ı bekâ eyledi. Celb edilen tabîb, derhâl kan almış ve tedâbîr-i sâ'ireye müracâ'at etmiş ise de efsûs ki te'essîri görülemedi.

Bir refik-i şefki gâ'ib etdiğimden dolayı hâsıl olan kederimi ta'rîf edemem. Ricâ ederim, hemân geliniz de beraber ağlayalım. Bâki, mevlâ cümlemize sabır ve tahammül ihsân eylesin âmîn.

ZEVCI VEFÂT ETMİŞ BİR KADINA TA'ZÎYE-NÂME

... hânım

Zevcinizin vefâtı haber-i küdüret-âveri beni de son derece müte'essir eyledi. Merhûmun hüsn-i ahlâkı, ikbâl-i istikbâlinizin kâfilî idi. Gâ'ib etdiğiniz o kıymetli vücûd; hakkımda da'ima ibrâz-ı asâr-ı muhabbet ve meveddet ederek revâbit-i uhuvvet ve muhâlesatı gayr-i kâbil-i infikâk bir dostum olmuş idi. Size arz-ı tesliyyet etmiyorum; zîrâ böyle zamanda ki tesliyyet te'sîrsiz kalır. Ekseriyyâ gûş-zed-i te'essürümüz olan ve bizi da'ima intibâha da'vet eden şu cümleyi ihtâr edeceğim:

Biz fânîyiz bir gün gelecek ki cümlemiz birbirimizden sûret-i ebediyede ayrılacağız...

En ziyâde sevdiği bir vücûddan ayrılan zevceye; bu gibi sözler tamamen te'sîr etmez, dûçâr olduğu felâketi tahfif etmek için bunlar gayr-i kâfidir. Ancak hâlisâne döktüğüm gözyaşlarıyla âlâmınızı iştirâkla iktifâ edeceğim. Bu husûsda dîn; bize en ciddi, en nâfi teselliyâtı arz eder. Zevciniz dîndâr ve fazîlet-perver olduğundan nâ'il-i ecr-i azîm olarak âzim-i cinân olmuşdur. Musîbet-zede olduğumuz zamanlar bu dünyada kısa ve serî'ü'z-zevâl bir hayât sâhibi olduğumuzu düşünelim. Mehde düştüğümüz gün; elem ve keder bizi lâhde doğru sevke başlar. Fakat erbâb-ı fezâ'il, hüsn-i harekâtıyla mütenâsib bir hayât-ı câvidânîye mazhar olmakla mübâhîdirler. Âdiller; o makam-ı âlîde birbirini bulurlar. Tahfif-i âlâm ediniz. Çocuklarınızın, o ma'sûmların sizden başka istinâdgâhları yokdur. Anlar, şefkatinizi, himâye-i peder tanıyarak sıyânet-i mâderâneniz sayesinde büyüyeceklerdir. Her hâlde size zevc yâdigârı bir muhibb olduğumu ve her türlü hizmetinizde bulunmağla kesb-i şeref edeceğimi arz eder ve uğradığımız acıya ben de iştirâk ederek ta'dîl-i ekdâr etmenizi ricâ eylerim efendim.

CEVÂB

Evvêlâ mektûbumun kısalığından, adem-i intizâmından dolayı afvunuzu rice ederim. Bulduğum hâl-i perişânî; beni itizâre mecbûr ediyor. Teselliyâtınız; bana bir haylî gözyaşı döktürdü bundan dolayı size müteşekkirim. Çünkü bu yaşlar; âlâmımı tahfife medâr oldu. Çocuklarımın hâtırası; âkıbet-endîşliğim; elbette kederlerimi tenkîs edecek. Fakat en büyük tesliyyetleri; tabîb-i rûh olan zamandan bekliyorum. Kederimin arasında beni tesliyyete çalışan bir dosta mâlik olduğumu gördükçe seviniyorum. Beni sevindirecek bir şey varsa o da âlî-cenâbâne ve nâzikâne va'd-i hizmet etmenizdir. Lutfunuzun kıymetini takdîr ediyorum. Felâketim esnasında muhâlesatınızı kendime penâgâh-ı münferid ittihâz etdim. Mu'âvenetinize hüsn-i niyetinize teşekkür ederim. Her hâlde ihtirâmât-ı fâ'ikamın kabûlüyle beni bir kat daha minnetdâr buyurmanız mütemennâdır efendim.

VÂLİDESİNİN VEFÂTI ÜZERİNE PEDERİNE TA'ZİYE-NÂME

Vâlidemin vefâtı üzerine uğradığım musîbetden bahs ile âlâmımı tecdîden korkmayınız. Zîrâ, bu bir mâddedir ki fikrim da'ima anınla meşgûldür. Hiçbir şey anı tezyîd veya tenkîz edemez. Bu felâketim haber-i küdüret-eserini duyduğunuz zaman, eşk-rîz-i te'sîr olduğunuzdan emînim; zîrâ muhâlesatı kalbiyyenizi bilirim. Siz sadâkatı, muhabbeti, başka bir şeye mikyasa olmayan bir muhibbeyi gâ'ib etdiniz. Binâen aleyh kederiniz muhîkdir, fakat ben mahrûm-ı tesliyyetim. Anın gibi mehâsin-i ahlâk ile mütehallık bir vücûd nasıl bulmalı ki o sevgili vâlidenin timsâl-i zî-hayâtını bana irâ'e edebilsin? Böyle bir zıyâ' gözyaşları, âh ve enînler içinde ihsâs-ı elem edemez. İmdâd, mu'âvenet ve tesliyyet gelen tarafa bakmak için gözlerimi açmağa cesâret edemiyorum. Enzârım yalnız etrafıma mün'atıdır. Hayfâki bu gün beni dîl-sîr-i in'âmı eden; muhabbet-i maderânesini ibrâz etmekle iştigâl eyleyen o vücûdu göremiyorum. Böyle bir iftirâka, böyle bir hicrâna tahammül edebilmek için kalb-i insândan başka bir kalbe mâlik olmalı! Fakat böyle bir felâketden dahâ müdhiş bir felâkete uğramayacağım cihetle kendi kendimi aldatıyorum. Ben ana uğradım, şiddetini his ediyorum. Her merhâmetinize muhtâcım. Zât-ı fezâ'il-simâtınıza olan ihtirâmât-ı bendegânem elbette celb-i teveccühâtınıza vesîle olacaktır efendim.

TA'ZÎYE MEKTÛBUNA CEVÂB

... efendim

Keder ve elem arasında beni dûçâr-ı ıstırâb eden o felâket esnâsında mektûb-ı âlîñizi okuyarak mütesellî oldum. Mektûbunuz dünyada benim için en azîz, en kıymetlî en vefâdâr bir dostun mevcûd olduğunu mu'allendir. O mü'essir sözler, ben de bir inkılâb hâsıl etdi. Ben bunların hâtırât-ı ebediyyesi ile mütesellî olacağım. Uğradığım felâket pek tâkat-güzâr ise de zamanın tahfif-i âlâm edeceğini ümîd ediyorum. Sizin gibi bir dostun kederlerime iştirâk ederek arz-ı hissiyât-ı vedâdkârâne etmesi mûcib-i şükrân-ı azîmdir. Bâki; hasret-i bâkiye emânet olunuz efendim.

PEDERİ VEFÂT ETMİŞ BİR ÂDEME TA'ZÎYE-NÂME

Pederinizin gaybûbet-i ebediyyesi bizimle beraber bütün eviddâsını dâğdâr-ı hüzn ü keder etdi. Âlâmınızın derecesini takdîr ederim. Size medâr-ı tesliyyet olacak şey; merhûmun fezâ'il-i ahlâkı, nâmı, şöhetidir. Vefâtına kadar gösterdiği mü'essir cemile-i insâniyyet nâmını ibkâ etmişdir. Bu hâlde pederinizin vefâtına değil, yaşadığına kânî olmalısınız. Vücûd ile ademin nazar-ı hikmetde ne farkı var? Müteveffânın hayât-ı dîndârânesi; nâ'il-i gufrân olduğuna burhândır. Binâen aleyh tadîl-i hüzn ederek müteveffâya du'â-hân olmanız icâb eder. Pederinizin size bıraktığı servetlerin, yâdigârların en kıymetdârı fezâ'il-i ahlâkıdır. Servetin mahv olduğunu hergün görüyoruz. Binâen aleyh pederinizin timsâl-i mükemmeli olarak terbiye-i evlâda muvaffak olursanız teselliyâtımın derece-i kadr ü kıymetini o zaman anlayabilirsiniz kardaşım.

BİR PEDERİN VEFÂTINI BİRÂDERİNE İHBÂRİ HÂVÎ TA'ZÎYE-NÂME

Azîzim kardaşım

Size gâ'yet kederli bir haber vereceğim. Pederimiz pek çok zamandan beri esîr-i firâş olduğu hâlde dün akşam âzim-i dâr-ı bekâ oldu. Son sâ'atlerinde sizi göremediği için his etdiği kederi beyân eyledi. Zân ederim ki siz de merhûmun hissiyâtına iştirâk edersiniz. Hâl-i ihtizârında olsun görüşmeniz muktezî idi. Ne çâre

ki bulunduğunuz mesâfenin uzaklığı mânî olmuştur. Vasiyet-nâmesinin feth ve kıra'atında hazır bulunmak üzere serî'an bu tarafa azîmetiniz lâzımdır. Bâki uhuvvet.

DİĞER

Birâderim azîzim

Bir müdhiş felâket; bizi dâğdâr eyledi. Pederimiz birkaç günden beri esîr-i firâş olduğu hâlde evvelki gün sâ'ati dokuz râddelerinde enfâs-ı ma'dûde-i hayâtını tekmi'l etdi. Hastalığı evvelâ ehemniyetsiz idi ise de birkaç gün sonra mu'âvenet-i ettibâyı bile hükümsüz bırakacak derecede kesb-i şiddet eyledi.

Bu musîbetin siz de hâsıl edeceği te'esîri bilirim. Maa-mafih irâde-i ilâhiyyeye inkiyâdı tavsiye ederim. Bir takım mesârifden ictinâb etmek için süra'tle bu tarafa gelmeğe gayret buyurunuz efendim.

BİRÂDERİNİN VEFÂTINI PEDERİNE İHBÂRI HÂVÎ TA'ZÎYE-NÂME

Muhterem pederim

Dûçâr olduğum keder mesmû'nuz olur olmaz acılarına iştirâk ettiğimize inanırım. Gâ'ib ettiğim birâderin ahlâk ve evsâfını bilirsiniz. Hakkında ettiğinizin te'essüflere teşekkür ederim. Muhabbetiniz bâdî-i tesliyet oldu. Du'âlarınız ile ana merhâmet-i râbbaniyyeye celbe himmet etmenizi ricâ ederim efendim.

AKRÂBAN BİRİNİN VEFÂTI HAKKINDA BİRÂDERİNE TA'ZÎYENÂME

... efendim

Dûçâr olduğunuz felâketin haberi şimdi gûş-zed-i te'essürüm oldu. Böyle zamanlarda bir dostun vazîfesi tahffif-i âlâm için kedere iştirâk ile tesliyyet etmektir zân ederim.

Bendeñiz; bu gibi ehvâl-i keder-bâhşâda bir damla gözyaşı dökmeksizin mütesellî olabilen katı yürekli âdemlerden değilim. Binâen aleyh fazliyyet ve namûsu müsellim-i enâm olan (birâder...) hakkında ağladım. Eğer bir cihet-i tesliyyet var ise o da mahsâ cümlemizi tehdîd eden bu kânûn-ı umîmidir. Bunu düşünerek tahffif-i

âlâm etmenizi tavsîye ederim. Merhûmun fezâ'ilde sizin için en büyük tesliyyetlerdendir. Hürmet-i mahsûsa-i çâkerânemin metâfi olan böyle bir zâtın vukû'-ı vefâtı; kalbimde derîn yaralar bıraktı. Böyle zamanlarda cesâret lâzımdır kardaşım, azîzim.

BİR DOSTUN VEFÂTINDAN DOLAYI EHİBBÂDAN BİRİNE TA'ZİYE- NÂME

Sevgili dostum

Hikmetin insâna lüzûmu; böyle nagâhanî darbeler içündür! Bunu pek geç öğrendim, işte hayâtınız bütün bütün değışti. Böyle bir hicrâne alışmak pek güçtür, sıhhatinizin muhtell olmasından korkarım. Kudretiniz olduğu kadar âfiyetinizi muhâfazaya çalışın, zîrâ en büyük imdâd budur. Sizi seven yalnız merhûm değıl idi. Sizi herkes sever, sizi herkes ihtirâm eder. Şu kadar var ki kendisi hepsinin fevkinde idi.

Elvedâ' hakîm-i zî-şânım! Sana en ziyâde sâdık olan bir ihtiyâr-ı muhtazırını arada sırada yâd ediniz.

DİĞER

Kalbim sizi tesliyet değıl, âlâmınızı iştirâk etmek için yapılmıştır. Bi't-tecrûbe bilirim ki zamandan başka hiçbir şey insânı mütesellî etmez. Lâkin zamanın bizi mütesellî edeceğini düşünmek de mûcib-i kederdir. Sevgili dostum, hâlâ ağlıyor isen gâ'ib olanın avdetini görüyor musun? Sevdiği vücûdu da'ima yanında bulundurmak; insân için ne kadar bahtiyârlıktır! Ne çâre ki kader bırakmıyor!

Âh merhûmun gaybûbet-i ebediyyesi; ne kadar mûris-i elem olduğunu bilmezsiniz. Zîrâ biz; zi-hayât olduğumuz hâlde ağlıyoruz. Muhibb-i sâdıkım! Âlâmınız benim kederlerimi de teheyycü etti. Başkalarının ki kederlerinize karşı hissiyât-ı âdiye ibrâzından ibâretdir. O kederlere benim gibi iştirâk eden bulunmaz.

VÂLİDESİNİN VEFÂTI HAKKINDA ZEVCESİNE TA'ZÎYE-NÂME

Sevgili refikam!

Her şey bitdi? Vâlide vefât etdi. Son zamanında hemşire ve birâderimle ben hayır du'âsını aldık. Te'essüfümün derecesini anlatamam. İrâde-i ilâhiyeye inkiyâd etmek; böyle zamanlarda pek ziyâde güç oluyor. Üç dört çocuğunu hüsn-i terbîyeye muvaffak olmuş böyle bir vâlidenin vukû'-ı gaybûbet-i ebediyyesi teselliyyet kabûl eder mi? Vâlidem âilesini beslemek için çalışmış olduğu hâlde yine şikâyet etmemişdir. İhtiyârlığında bir âilenin re'isi olmak şerefini ister iken böyle bir iftirâk-ı ebediye uğradığını görünce kalbim parçalandı. Kızımız büyük vâlidesinin yanında son derece hüsn-i hizmet de bulundu. Hatta vefâtında eli elinin içinde kalmışdır. Biz; vâlidemizi uyuyor zân ediyorduk. Birden bire sararıb soldu. Figâna başladı. Meğer haberi olmadan hükmünü icrâ etmişmiş. Bir haftaya kadar bizi bekle; çünkü bundan sonra bana tesliyyet verecek ancak sizsiniz.

AMCASININ VEFÂTI HAKKINDA BİR DOSTA TA'ZÎYE-NÂME

Sanmayın ki ihtiyârların vefâtı insânı dâğdâr etmez. İnsân; sevdiği, mu'ârefesiyle teşerrüf ettiği müsinlerin ziyâ'ı içinde ağlamakdan hâlî kalmıyor. Sevgili amcam, seksen yaşında idi. Sinninin bâr-ı tahammül-fersâsı altında ezilmiş; halinden müşteki, hayât; artık anın için bir yük idi. Bu hâlde anın için ne türlü temenniyâtda bulunmalı idik? Te'âkub-ı keder mi? İşte bu mülâhazât, sabır ve tahammüle medâr oldu. Yedi gün içinde o uzun ve âli kitâb-ı hayâtına hâtime çekdi. Dîndârâne, müstağfirâne ve muhabbet-i ilâhiye ile cezbedâr olduğu hâlde gözlerini kapadı. Cenâb-ı Hak rûhunu garîk-i rahmet eyleye.

OĞLUNUN VEFÂTI ÜZERİNE BİR PEDERE TA'ZÎYET-NÂME

... efendim

Ta'mîri gayr-i kabîl bir felâket; sizi müte'essir etmiş. Kader; hüner ve fazilet ile ittisâf etmiş olan evlâdınızı elinizden almış, muhabbetiniz, dikkatiniz, fedâkârlığınız, o menhûs hastalığı terâkkîden men edememiş. Böyle bir ziyâ'; tesliyyet kabûl etmez. Nokta-i ittihâd-i muhabbetiniz olan o vücûd-ı azîzi i'âde etmeğe gayr-i muktedir olan kelâm ile âlâmınızı tahfife çalışmak; bir peder kalbinin

ne olduğunu bilmemek demektir. Gözyaşlarını sirişk-i te'essürâtınıza karıştıran yalnız ben değilim. Oğlunuzun fazîlet ve liyâkatını bilenlerin cümlesi hissiyâtımla müşterekdir. İhtimâl ki vedâd-perverâne ve mükedderâne bir sûretde hâsıl olan bu ithâd-ı hissiyât oğlunu gâ'ib etmiş bir pedere birâz tesliyyet-bahş olabilsin, cesâret verebilsin. Bâki; zât-ı uhuvvet-perverilerine, evlâd u iyâlinize sıhhat ve âfiyyet ihsân buyurmasını rahîm-i mutlakdan temennî eylerim efendim.

DÎĞER

... efendim

Aman yâ Râb! Ne felâket? Kader; fazîletinizi yine tecrübe etmek istemiş. Ne çâre ki irâdât-ı ezeliye lâ-yetegayyurdur. Siz, bu âna kadar hayâtın her türlü lezâ'zinden istifâde etdiniz. Uzun, sâbit bir sa'âdet ve bir servet-i mükemmele, size lâyük bir âile, işte bin türlü eltâf-ı râbbaniyye sizi ihâta etmiş idi. İhtimâl ki bu inâyâtın yalnız anın mevhibesi olduğunu bunları yine ana i'âde edeceğinizi düşünmemişsinizdir. Biz; da'ima o emr-i ilâhiyyeye inkıyâd etmeğe me'mûr olduğumuz gibi borcumuzu da edâya mecbûruz dünyada râhat ve sa'âdetin fikdânına inanmalıyız.

Kederimiz; hayâtımızda irtikâb ettiğimiz hatâların kefâretidir. Bu da Cenâb-ı Hak'kın insanlara bahş ettiği bir gûnâ sa'âdetdir. Sizin bir oğlunuz daha var. Onu kendiniz gibi namûskâr etmeğe sa'y ediniz. Elhâsıl elinizdeki ile kana'at-yâb olunuz. Gâ'ib ettiğiniz oğlunuzun rûhu için de du'âda bulununuz.

PEDERİNİN VEFÂTI HAKKINDA OĞLUNA TA'ZİYE-NÂME

... efendim

Siz pederlerin en iyisini, en namûslusunu gâ'ib etdiniz. Âlâmınızın derecesini bildiğimden dolayı tesliyyete müsâre'ât eylerim. Dûçâr olduğunuz felâkete müşterekim. Pederiniz ile asla münkatî' olmayan münâsebât-ı hasenemiz dolayısıyla, merhûmun da gâyet ahlâk-ı hamîde ve efkâr-ı hayr-hâhane sâhibi olması cihetiyle his ettiğim hürmet fevka'l-ade idi. Kadir ve kıymetini, namûs ve haysiyetini bilir âdemlerden olduğundan haber-i vefâtı bütün erbâb-ı namûsu dâğdâr etmişdir. Kederlerinize her taraftan edilen iştirâk; size medâr-ı tesliyyet olabilir. Kaderin

kalbinize açtığı bu derîn yaraya tevekkül ile mukâbele etmek için te'essüfât-ı umûmiyeden hissedâr olun. Hemân Cenâb-ı Hak; merhûmu cennetü'l-me'vâ da berkarâr eylesin.

ZEVCESİ VEFÂT ETMİŞ BİR ZÂTA TA'ZÎYE-NÂME

Zevcenizin haber-i vefâtı, beni ne derecelerde dâçâr-ı keder etdiğini ta'rîf edemem. Bu zıyâ'dan hâsıl olan eleminizin derecesini bilirim. Yirmi sene bir sûret-i ithâd-kâranede geçirdiğiniz hâlde şimdi dalacağınız âlem-i vâhdet; elbette o sa'âdeti mübeddel-i keder eder. Heyhât! Bu cihânda ayrılmak için birleşiliyor. Böyle firkatden sonra eyâm-ı güzeştenin hatırât-ı latîfe ve tesliyyet-bahşâsı imdâda yetişmese, insân helâk olur. İşte eleminizi tahfif edebilecek şey, ancak bu fikirdir. Siz âilenizin mâderi olan o sevgili zevcenizi düşünürken muttasıf olduğu fazîlet; cerîhanıza bir merhem gibi te'sîr edecek. Sizi sevenler; sizinle beraber mâtem eyleyecektir. Bâki, sabr-ı cemîl ve ömr-i tavîl ihsân buyurmasını Cenâb-ı Hak'dan temennî ederim efendim.

ZEVCİNİN VEFÂTI ÜZERİNE BİR KADINA TA'ZÎYE-NÂME

... hânım efendim

Zevcinizin âzim-i dâr-ı bekâ olduğu haber-i kûdûret-eseri; sâmi'a-hırâş-ı te'essürüm oldu. Bu acı; bir kadının daire-i tahammülünden hariçdir. Maa-maffih hakkında muhabbetinizin izdiyâdını his etdiğiniz zevcinizin vefâtı kederi; yalnız size münhasır değildir. Seneler geçdikçe en kâvî istinâdgâhları olan bir pederi gâ'ib eden çocuklarımız da bu kedere iştirâk edeceklerdir. Vâlideler; evlâdlarının, evlâdlar da vâlidelerinin kederiyle mükedder olurlar. Evlâdınız hakkında his etdiğiniz muhabbet ile muttasıf bulunduğunuz fazîlet, anları ta'lîm ve terbiye etmek için lâzım gelen kuvveti size tedârik eder. Çocuklarımızın size en ciddi, en latîf teselliyyâtı bahş edeceklerinden ümîd-vârım. Terakkilerinden hâsıl olacak fâ'ide; anları terbiye etmek için sarf edeceğiniz dikkat; eleminizi tahfif edecektir. İnsâna en ziyâde tesliyyet-bahş eden tevekkülü elden bırakmayınız.

Bütün âilemiz; felâketinize iştirâk eder. Hemân Cenâb-ı Hak; size de evlâdınıza da tükenmez ömürler ihsân eylesin, amîn.

HEMŞİRESİ VEFÂT ETMİŞ BİR ZÂTA TA'ZİYE-NÂME

... efendim

Hemşîrenizin haber-i vefâtı; kalbimi dâğdâr etdi. Şehrimizin en namûslusu, en fâzılası olan böyle bir kardâşın zıyâ'-ı ebedîsi; tesliyyet kabûl etmez felâketlerdendir. Lâkin bu gibi ahvâl-i mü'essifede dînin telkîn etdiği tesliyâtı kabûl etmek de insan için bir vazîfedir. Musâb olduğunuz beliyeye; bizi de kedernâk etdi. İnsân; tesliyyet-nâmelerle tecdîd-i keder etmeğe arzû etmez. Fakat kalb-i muhabbet-perver; böyle hengâm-ı belâ-nişânda sâkit duramıyor. Hemân Cenâb-ı Hallâk-ı âlem; firâk-ı ebedîsi cümlemiz için bâ'is-i keder olan hemşîrenize ecr-i cezîl, hânedânınıza sabr-ı cemîl ile ömr-i tavîl ihsân buyursun amîn.

TA'ZİYE MEKTÛBUNA CEVÂB

Efendim...

Keder ve elemimin arasında, beni zebûn-ı ızdırâb eden o felâket esnasında mektûb-ı âlîñizi okuyarak mütesellî oldum. Mektûbunuz dünyada benim için en azîz, en kıymetli, en vefâdâr bir dostun mevcûd olduğu mu'allendir. O mü'essir sözler; bende bir inkılâb hâsıl etdi. Ben bunların hatîrât-ı ebediyyesi ile mütesellî olacağım. Uğradığım felâket pek takat-güdâz ise de zamanın tahfîf-i âlâm edeceğini ümîd ediyorum. Sizin gibi bir dostun kederlerime iştirâk ederek arz-ı hissiyât-ı vedâdkârane etmesi mûcib-i şükrân-ı azîmdir.

FELÂKETE UĞRAMIŞ BİR ZÂTA EHİBBASI TARAFINDAN TESLİYYET-NÂME

... efendim

Hayli zaman oldu ki, haber-i sıhhatinizi almağı arzû ediyorum. Eyvâh! Sizden alacağım ilk haberin bana vereceği kederi asla düşünmedim. Sizi mükedder eden o felâket; beni de müte'essir etdi. Bir dostun kederine iştirâk; tabî'î olduğundan bu bâbda his etdiğim elemin takdîr edebilirsiniz. Ben size acıdım. İhtimâl ki aynı kedere mübtelâ olan bu dostunuza da siz acıyacaksınız. Ta'accüb etmeyiniz. Kendi felâketinden ziyâde muhibbânanın felâketlerinden müte'essir olan biri varsa o da

bendeñizdir. Her şeyde sabr-ı dâ'imi; bâ'is-i sürûr olduğundan bu bâbda dahî sabûr olmanızı tavsîye ile kerem-nâmelerinizi beklerim efendim.

ME'MÛRİYETİNDEN İNFİSÂL ETMİŞ BİR ÂDEME TESLİYYET-NÂME

... efendim

Me'mûriyyet-i âliyyenizden infizâl ettiğimize da'ir olan şâyi'a bendeñizi dâğdâr etdi. Maa-mafîh bir gün kader-i âlîñizin bir kat daha bâlâ-ter olacağını ve o gününün te'ahhur etmeyeceğini ümîd ederim. Her hâlde muhibbânınızın hak-ı âlîñizde teveccühâtı ber-kemâldir efendim.

HARİK-ZEDE BİR ZÂTA TESLİYYET-NÂME

Azîzim

Dûçâr olduğunuz musîbetden, bu akşam haberdâr oldum. Evinizin, mağazanızın, kasanızın, cümlesi bu harıkda yanmış! Bu belâ-yı nâgehânînin efrâd-ı âilenize âdem-i temâsı, medâr-ı tesliyyetdir. Felâketlerin çâresi vardır. Servetinizi gâ'ib etdiniz. Lâkin şöret ve namûsunuz bakîdir. İşte bu bir servetdir ki sizinle beraber devâm eder. Âilenize mirâs kalır. Dostlarınız, müşterileriniz, bunu tasdîk ile size yardım etmeğe hazırdırlar.

Böyle musîbet hengâmında insâna arîz olan ye'ise mağlûb olmayınız. Bu felâkete cesûrâne tahammül ediniz. Bizim hânemiz, kîsemiz erbâb-ı namûs için dâ'ima açıktır. Hakkınızdaki muhabbetime ve her türlü emrinizi infâzâ âmâde bulunduğuma itimâd buyurmanızı ricâ eylerim efendim.

ÇOCUĞUNUN HASTALIĞINDAN DOLAYI BİR ZÂTA TESLİYYET-NÂME

Beğ efendi birâderimizin birkaç günden beri esîr-i firâş olduğunu işitdim. Te'essüf etdim. Böyle bir refikimin hasretinden dolayı mükedder olduğumu ve kendisi için du'âlar ettiğimi lütfen tebliğ buyurunuz. Hasbü'l-meşgûliye bi'z-zât istifsâr-ı hâtır husûsunda vukû' bulan teahhurumdan dolayı afv dilerim.

DA'VÂSINI GÂ'İB ETMİŞ BİR MUHİBBE TESLİYET-NÂME

Sizi sâdikâne sevdiğim için da'vânısı gâ'ib etdiğinizi duyunca te'essüf etdim. Maa-mafih tâli'e karşı kalb-i muhâlesat ile davranmalı! Bu te'essürü izâle edecek kadar emvâle mâlik değil misiniz? Hemân Cenâb-ı Hak size ve bütün âilenize vücûd sağlığı ihsân buyursun. Her hâlde mütesellî olmanızı ve tahfif-i keder etmenizi ricâ eylerim. Bâki; hissiyât-ı sâdikânemin kabûli mütemennâdır efendim.

TESLİYYET-NÂME CEVÂBI

İnfisâlimden dolayı irsâl buyurulan tesliyyet-nâme-i âlîleri dil-i mahzûnumu şâd eyledi.

Bu gibi ahvâl-i mükeddere içinde böyle tesliyyet-bahş mektûblarınıza na'il oldukça tahfif-i elem ve teskîn-i keder etmek zarûrîdir. Binâen aleyh beyân-ı şükrâne müsâre'ât eder ve teveccühât-ı aliyyenizin bekâsını ricâ eylerim efendim.

ME'MÛRİYETİNDEN İNFİSÂL EDEN BİR ZÂTA TESLİYYET-NÂME

... efendim

Müsellim-i enâm olan ehliyyet ve dirâyet-i âlîñiz muktezâsınca hüsn-i idâre etmekte olduğunuz... Müdürlüğünden vukû'-ı infizâliniz haber-i keder-eseri sâmi'a-hırâş olur olmaz hem te'essüf hem de ta'accub eyledim. Ba'zı hüssâdın iftirâsına uğradığınıza inanmak istiyorum.

Maa-mafih erbâb-ı istihkâk üzerine şu'le-pâş olan neyyir-i teveccühât-ı melikdârî çok geçmeden siz de müstenîr edeceğinden emînim. Binâen aleyh hiç te'essüf etmeyib müterakkıb-ı lutf-ı pâdişâhî olmanızı hâlisâne ihtâr ile hâtır-ı vâlâlarını istifsâr eylerim efendim.

CEVÂB

... efendim

İnfisâlim, yalnız servet-i zâtiyyeme değil; istikbâlen evlâdına da zarar-bahş olacak felâketlerdendir. Bu gibi ahvâl-i mükeddere içinde ihvânın ibrâz ettiği hissiyât-ı vedâdkârâne; medâr-ı tesliyyetdir. Binâen aleyh hakkımda izhâr buyurduğunuz âsâr-ı meveddete dahî teşekküre mecbûrum. Her hâlde devâm-ı teveccühâtınızı niyâz eylerim efendim.

HASTALIKDAN HENÜZ KALKMIŞ BİR ÂDEME MEKTÛB

... efendim

Hastalığınız ne kadar bâ'is-i keder olmuş ise, kesb-i ifâkat eylemeniz dahî o kadar müstelzem-i sürûr olmuşdur. İâde-i âfiyyet ettiğinizi işitince mevlâ-yı müte'al hazretlerine hamd ü senâ ve şükürler eyledim. Kendinizi muhâfazaya itinâ eyleminizi tavsîye ederim. Zîrâ hastalığın devâmından ziyâde, nüksü mûcib-i vehâmetdir.

Tabîa't ve zamana teslîm-i vücûd idik. Bunlar; iki tabîb-i hâzıkdır. İnşallah karîben sizi görmekle şeref-yâb oluruz. Bâki; muhabbet-i sâdıkânemin kabûlini istirhâm eylerim efendim.

CEVÂB

İâde-i âfiyetimden dolayı hakk-ı bendegânemde izhâr buyurduğunuz meserret-i muhibbânenize karşı arz-ı teşekkür ederim. Bunca zamandan beri çekmekte olduğum hastalıktan sonra birden bire iâde-i kuvvet edemeyeceğim tabî'idir. Binâen aleyh nesâyih-i âliyenizle mütenessih olacağımı va'd eylerim.

Müdebbirâne hâreket ederek kârîben şu inziva-yı mecbûri esnasında beni tahatturlarıyla mesrûr eden dostlarımla mülâkat şerefine mazhar olacağımı ümîd eder ve muhibbânımın ser-firâzı olan zât-ı âlîlerine beyân-ı şükârâna müsâre'at eylerim efendim.

BİR MUHİBBE TESLİYYET-NÂME

Muhibb-i azîz efendim

Sâl-ı Cedîdin sene-i sâbıkadan ziyâde hakkınızda sa'âdet-bahş olmasını Cenâb-ı Hak'tan temennî ederim. Bunda her türlü mesâ'inin mükâfâtı, bir anda hâsıl oluyor. Servet; refik-i hayâtın olmadı ise râhat, muhabbet, müsâlemet âşiyân-sâz-ı ıstırâhatın olsun. Bu da takdîri muhâl bir sa'âdetdir; kıymeti bilinecek bir devlettir. İhtirâmat ve ta'zîmât-ı samîmîyemi kabûl buyurunuz. Bâki uhuvvet efendim:

CEVÂB

... efendim

Hakkımda ibrâz ettiğiniz âsâr-ı teveccühden dolayı teşekkürler ederim. Siz; izhâr-ı âsâr-ı müveddette bana tekâddüm etdiniz. Âmâl-ı kalbiyem dahî sizi muhibb-i sâdik tanımaktan başka bir şey değildir. Buna; muhabbet-i kadîmemiz delâlet ve şehâdet eder. Refâh-ı hâlimin husûlini arzûdan ziyâde, sa'âdet-i hâlinizin kemâline du'â-h'ânım. Bu iki arzûya; bir de sıhhat ve âfiyyet du'âsını mezc ederek bekâ-yı teveccühâtınızı temenî eylerim efendim.

TEŞEKKÜR-NÂMELER

Gördüğü lutf ve inâyete karşı beyân-ı şükrân etmek, insana bir vazîfedir.

Hissiyât-ı şükrân; o derece halisâne ve zârifâne beyân olunmalıdır ki muhâtabanın sıhhatine kânî' olsun. Binâen aleyh mün'immin etvâr ve ahlâk-ı hasenesi hakkında yazılacak medâyih derece-i itidâlî geçmemelidir. Zevk-i selîm bu gibi mektûbların nasıl yazılacağını ta'yîn eder.

Teşekkür-nâmeler; gâ'yet mütevâzî'âne yazılmalı, sûret-i tahrîr ve tertîbi de maktûl olmalıdır. Bununla beraber gösterilecek tevâzu' edilen lutf ve inâyetle mütenâsib olmalı, her türlü âsâr-ı temellukdan da berî bulunmalıdır.

İyilik gören âdem derece-i hissiyâtına göre arz-ı teşekkür etmeli. Mektûbun üslûbunu; derece-i hissiyâtına tevfiik eylemelidir. Böyle mektûblar; umûmiyetle

ihtirâm-kârâne, fakat tabasbusdan ârî münâsebetsizlikden berî olarak metin ve meâlinde fikirden ziyâde kalbin sânihâtı müncelî olmalı. Mün'immin itibârı, sehâveti, mürüvveti nâzikâne medh edilmelidir.

TEŞEKKÜR-NÂME NUMÛNELERİ

OĞLUNDAN PEDERİNE

Sebeb-i feyzim, sevgili pederim efendim

Bu sene güzel imtihân verdiğim için hediye-i âlînize na'il oluşum bence en büyük şereflerdendir. İstihkâk-ı kemterânemin fevkinde olarak gösterdiğiniz bu lutfâ; ne türlü teşekkür edeceğimi bilemiyorum. Bir iltifâtnâmenizle beni ihyâ edeceğiniz bedihî iken efendimiz tarafından bir altın yüzük ihsân ve inâyet buyurulması bendelerini büsbütün vâye-dâr-ı mesâr u iftihâr eylemiştir.

Sizi daha ziyâde memnûn etmek hevesiyle tevzî'-i mükâfât resminde na'il olduğum mükâfâtı dahî huzûr-ı âlînize irsâl ediyorum. Bahtiyârlığımın ne derecede efzûn olduğunu takdîr-i sâmîlerine bırakıyorum. İnşallah ubûdiyyetimi, sadâkatimi gelecek sene şehâdet-nâme ihrâz etmiş olduğum hâlde şeref-i dâmen-bûsîye nâ'il olduğum vakit daha ziyâde ibrâz ederek bir kât daha nâ'il-i teveccühât-ı pederâneleri olurum efendim?

EL İŞİ, HEDİYESİNDEN DOLAYI BİR DOSTA TEŞEKKÜR-NÂME

Muhibb-i vefâ-şî'ârım efendim

Hediye-i kerem-kârîlerini kemâl-i memnûniyyetle aldım. Sizi te'mîn ederim ki hiçbir şey bendeñizi bu kadar mesrûr etmemiştir. Hediyeñizi herkes beğendi. Nazar-ı âcizânemde bunlar pek kıymetdârdır, çünkü mahsûl-i dest-i mâhirânenizdir. Bu lutfunuz bendeñizi teşekkürle mecbûr etdi. Şu sûretle beyân-ı hâl etmeyi; bekâ-yı teveccühâtınız istid'âsına bir vesîle-i hasene add ederim efendim.

KENDİSİNİ ME'MÛRİYYETE TA'YİN ETTİRMİŞ OLAN BİR ZÂTA TEŞEKKÜR-NÂME

Bu kerre Posta Nezâret-i aliyyesi üçüncü sınıf ketebesini sırasına idhâl buyurulduğum haber-i meserret-elerini duyduğum zaman bunun mahzâ mu'âvenet-i aliyye-i kerimâneleriyle husûle geldiğini his etdim. Ümîd etmediğim hâlde böyle bir ni'mete nâ'il oluşum; beni pek ziyâde mesrûr etdi, efendimize minnetdârlığım tezâ'üf eyledi.

Her zaman muhtâç olduğum lutf-ı sâmilinin bundan böyle dahî hakk-ı bendegânemde ibzâliyle fakîr bir âileyi ihyâ buyurmanız müsterhamdır. Bâki emr ü irâde efendim hazretlerindir.

HASTALIK ESNÂSINDA MU'ÂVENET EDEN BİR ZÂTA TEŞEKKÜR- NÂME

Lutf-kârım efendim.

Hastalığım esnâsında ibzâl buyurmuş olduğunuz mu'âvenet-i âlî-cenâbânedan dolayı teşekkürâtımı ifâyâ müsâre'at ederim. Dostları tarafından ferâmuş edilmediğini görmek bir hasta için en müessir ilâç olduğunu tecrübeme binâen te'mîn eylerim. Hastalığının mündefî' olduğuna dâ'ir aldığımız haberi müte'âkîb ibrâz buyurduğunuz âsâr-ı şâdmânîye mukâbele için, hissiyât-ı şükrân-âmîzimi nasıl ta'rîf edeceğimi bilemiyorum. Şu kadar diyebilirim ki nâ'il olduğum eltâf ve inâyâtınızın ile'l-ebed minnetdârı olub ed'ıyye-i hayriyenizi takrârdan hâli kalmayacağım. Bâki, hemîşe bâki olunuz efendim!

BİR HÂMÎYE TEŞEKKÜR-NÂME

Hâmî-i muhteremim, veliyy-i ni'metim

Muttasîf olduğunuz seciye-i bende-nüvâzı mukteziyâtından olarak öteden beri hakk-ı bendegânemde bî-dirig buyurulan teveccühât-ı seniye ve Saye-i âlîñizde her zaman mazhar olduğum ni'am-ı celîle hakkında ne türlü teşekkür edeceğimi bilemiyorum. Bu sefer dahî nâ'il olduğum... me'muriyyet, eltâf-ı devletlerine bir zamîme-i âlü'l-âldir. Bundan dolayı beyân-ı şükrân-ı bî-pâyân ederim. İnşâallah bu

me'muriyyetde de ibrâz-ı mü'essir-i sıdk u ru'yetle eltâf ve teveccühât-ı celîle-i bende-perverilerine ehliyyet ve liyâkatımı isbât eylerim. Bâki;...

MU'ÂVENET-İ NAKDİYYEDE BULUNMUŞ BİR ZÂTA TEŞEKKÜR-NÂME

Mürüvvet-mendim efendim

Müzâyaka-i hâl-i kemterâneme merhâmeten ihsân buyurulan... Liranın ifâ-yı teşekküründen âcizim. Şu mu'âvenet-i kerîmâneleri, bendelerini ihyâ eylemiştir. Bundan dolayı hâsıl olan minnetdârlığımı arz ile kesb-i mefhâret eylerim efendim.

BİRÂDERİNİ BİR ME'MÛRİYYETE TA'YİN ETDİRMESİNDEN DOLAYI BİR ZÂTA TEŞEKKÜR-NÂME

.....

Vesâtet-i âliyeleriyle birâder-i âcizînin telgrâf ve Posta Nezâreti Fen Kalemi'ne me'mûr edilmesinden dolayı âilece efendimize mecbûr olduğumuz teşekkürâtı arza müsâre'at ederiz. Efrâd-ı âilemiz zâten öteden beri inâyât-ı mün'imânelerine müstagrak iken lutf-nevîn-i kerîmânelerinizin eser-nûmâ-yı zuhûr olması; cümlemizi ile'l-ebed minnetdârınız eylemiştir. Her hâlde teşekkürâtımızın kabûliyle nazar-ı mekârim-eser-i sâmîlerinin üzerimizden eksik olmasını temennî eyleriz. Efendim.

HEDİYE GÖNDERMİŞ OLAN BİR ZÂTA BİR GENÇ KIZ TARAFINDAN TEŞEKKÜR-NÂME

... efendim

Lutfen ihdâ buyurulan kitâb ile eşyâ-yı sâ'ire vâsıl-ı dest-i memnûniyyet oldu. Kitâb, fezâ'il-i ahlâka müte'allik olduğu gibi diğer hediye-i vâlâları dahî bir kadına en ziyâde lâzım olan şeylerdendir. Hüsn-i intihâb-ı âlîleri cidden sezâ-vâr-ı takdîr ve sayeşte-i şükrân olmakla teşekkürât-ı mahsûsamın kabûlini ve teveccüh-i sâmîlerinin bekâsını niyâz ederim efendim.

KEZÂ BİR KİTÂB HEDİYESİNDEN DOLAYI TEŞEKKÜR-NÂME

... birâderim

Mahsûl-i zekâ-yı âlîleri olan risâlenin bir nüshâsı lütfen irsâl buyurulmuş. Kemâl-i memnûniyyetle okudum. Her vakit hakk-ı kemtreânemde izhâr buyurulan teveccühâta bir nişâne-i cedîd olan bu kıymetdâr hediye-den dolayı teşekkürât-ı hâlisânemin kabûlini ricâ ederim. Kitâbınıza dâ'ir olan takdîratımı beyân etmeyeceğim. Çünkü eseriniz her türlü medâyıha ihtiyâç derecelerinden âlîdir. Bunu mutâlâ'a ile geçirdiği sâ'atler, ne kadar tatlı idi! Böyle bir yâdigâr-ı kıymetdâra nâ'iliyetim az sa'âdet değildir. Bâki, istidâme-i teveccühât-ı birâderâneleri ahs-ı âmâldir efendim.

İÂRETEN "ALINAN BİR KİTÂBI İÂDETEN" TEŞEKKÜR-NÂME

Birâder-i muhteremim efendim

Lütfen iâre edilen kitâbı iâde ediyorum, hem müfid, hem de hikmet-âmîz olan böyle bir kitâbı sâye-i âlînizde okuduğum için teşekkürâtımın kabûlini ricâ ederim. Gördüğüm müsâ'ade kütüb-hânenizde bu gibi kütüb-i müfidin birkaç cildin daha taraf-ı kemterâneme irsâli niyâzına cesâret vermişdir. Lutf buyurulursa minnetdârınız olurum. Bâki; devâmı teveccühâtınız mütemennâdır efendim.

AKRABÂSINDAN BİR HASTAYA NEZÂRET EDEN BİR KADINA DİĞER BİR KADIN TARAFINDAN TEŞEKKÜR-NÂME

Şefkatlü hanım efendim

Sevgili hastamız hakkında ibzâl buyurduğunuz mu'âvenet-i kerîmânenen dolayı ne türlü teşekkür edeceğimizi bilemiyoruz. Halamızın yanında bulunamadığımdan dolayı mükedder idim. Fakat sizin onun nezdinde bulunduğunuzdan haber-dâr olunca; kederim azaldı. Sizin gibi zekî ve müşfik olan nisvânın gayreti; elbette hastayı hem tesliyye, hem de teşfiye eyler. Teveccühât-ı şefkât-güsterânenize beyân-ı teşekkür ve bizi muhibbâneniz arasına idhâl buyurmanızı ricâ ederiz efendim.

HASTA İKEN PARA GÖNDERDİĞİNDEN DOLAYI BİR ZÂTA TEŞEKKÜR-NÂME

İnâyetkârım efendim.

İnsân; sizin gibi bir dostta nâ'il olduğu için müsterihâne yaşar. Fakat bu dostluğun edâ-yı şükrânı için kalbde hâsıl olan heyecanını zabt edemez. İyiliğinizi gördükçe şükrânım tezâyüd ediyor. Hizmetimde dört beş kişi bulunduğundan anları beslemek için mu'âvenete ihtiyâcım var idi. Fakat gönderdiğiniz paranın rub'ına muhtâç idim. Teşekkürler eder. Zâten her zaman bende-i sehâvet ve kerem-i mün'imâneleri olmakla müftehirim. Fi'l-vâki siz bunları az düşünürsünüz. Fakat ben düşünmege mecbûrum. İfade-i sıhhatim için teveccühâtınızın bekâsını tebşîr kâfi iken böyle bir lutfunuza na'iliyyetim beni büsbütün şifâ-yâb etdi. Bâki sıhhat ve âfiyyetde ber-kemâl olmanız ahs-ı âmâlimdir efendim.

BİR MEKTÛBA CEVÂB-I TEŞEKKÜR-ÂMÎZ

Fazîlet-mendim efendim

Lutflarınızı taz'îf etmek, daha iyisi ibzâl-ı lutuf ile bir kimseyi minnetdâr-ı ihsânınız eylemek mu'tâdınızdır. Hayrânı olduğum nezâket-i üslûb ve teveccühünüzle hakkımda sudûr edecek teveccühâtınıza ne yolda mukâbele edeceğimi düşünürken bir de benim için başka bir ehemmiyeti hâ'iz olan hissiyât-ı muhabbet ü teveccühü hâvî olan kerem-nâmenizin vürûdı bütün bütün garîk-i lutfunuz etdi. İçindeki elfâzın bir sadâ-yı kalb-i âlîyi hâvî olduğunu gördüm. Benim kalbim; gayr-i hassâs değil ki mukâbelede bulunmasın. Arzûm vec'yle ta'bîrât bulub hissiyâtımı arz etmeğe çalıştım. Fakat adem-i muvaffakiyet; bu bâbda beni sükûta mecbûr ediyor. Bendeñiz; hâmeyi kalb ile yek-zebân edecek kadar bir iktidâra mâlik değilim. Binâen aleyh bu tarz ifâde ile hitâbınıza nâ'iliyyeti, ve bu cihetle feyûzât-ı kalemiyenizden istifâde etmeği cana minnet bilirim. Efendim.

BİR DİLSİZ KIZIN MAHSÛL-İ DESTİ OLARAK HEDİYE ETDİĞİ RESİMDEN DOLAYI TEŞEKKÜR-NÂME*

Sevgili fânî!

Size teşekkür ederim. Mahsûl-i dest-i nâzikâneniz olan o latîf resmin; bana bahş ettiği hissiyât-ı latîfe kadar hiçbir sürûra nâ' il olmadım. Hayâtın kâffe-i efkâr-ı ferâh-bahşâsı anın içinde memzûcdur. Cenâb-ı Hak'ın sizden nez' ettiği nutukdan dolayı te'essüf etmeyin. Hiss-i selîm; zevk-i müstakîm var iken anlar yanında sizde nâkıs olan uzvun hâssası ehemmiyetsiz kalır. Tekelümün ehemmiyeti az bir şeydir. Benim gibi bed-bahtlar; anı san'at ittihâz etmişler, bazıları da sû'-i isti'mâl etmektedirler. Bakınız, lisâna mâlik olduğum hâlde size karşı ne hareketde bulundum? Ne söyleyim ki hayretimi, şevkimi, şükrânımı, temenniyyâtımı size ifhâm edebilsin? Eyvâh! Bunların cümlesi beyhûde, cümlesi mahrûm-i zevk. His ettiğimi kalbinizde arayın. O size tercümân olur.

Sevgili fânî! Sizdeki kemâlâta, fikrinizdeki ulviyete, zekânızdaki şiddet-i hârikaya karşı beyân-ı takdîr ü hayret etmeğe mecbûrum! Sizi sevdiğimiz kadar siz de bizi seviniz. Bâki; kemâl-i muhabbet ü ihtirâmâtımın kabûli mercûdur azîzem.

BİR PEDERDEN OĞULLARINA ME'MÛRİYYETİ HÂVÎ MEKTÛB

Sevgili çocuklarım

Tebrîk-i ıydi mutazammın olarak gönderdiğiniz küçük, latîf mektûblarınızı okudum. Bu yâdigâr-ı latîfden dolayı kalben memnûn oldum. Gösterdiğiniz terakkîden dolayı ziyâdesiyle mesrûrum. Nazım'ın mektûbunu geçen seneki mektûbundan daha muntazam, daha vâzıh buldum. Binâen aleyh anın daha ziyâde çalıştığına, terakkîyi sevdiğine inandım. Pek ziyâde sevindim.

Asım'ın yazısı dahî oldukça güzelleşmiş. Üslûb-ı beyânını da ziyâdesiyle takdîr etdim. Ben bu terakkînizi ne sûretde telakkî ettiğimi bir türlü anlatamam. Kalbimde hâsıl olan memnûniyyet; size bu mektûbu yazmağa mecbûr etdi. Bâki, gözlerinizden öperim yavrularım.

* Avrupa'da dilsiz ve sağırları okutmak için tedrici mektuplar açılmıştır. Sâye-i mua'rif-vâye-i cenâb-ı padişâhi de İstanbul'da dâhî böyle bir mekteb küşâd olunmuştur.

MA'ZERET-NÂME

Cenâb-ı Hak; nedâmeti, ma'zereti insâna bir fazîlet olmak üzere bahş eylemiştir. Evsâf-ı medeniyyemizle mütenâsıb bir şey var ise o da kabâhatli olduğumuzu anlayarak isti'fâ-yı kusûrda ve yapılan kabâhati ta'mîr için niyâzda bulunmamızdır. Ma'zeret-nâmeler ise bir hatâyı ile'l-ebed unutturmak için yazılır.

Fakat beyân-ı ma'zeret ederken yine mûcib-i ta'zîr olacak mâddelere tekarrüb nâ-münâsıbdır. Biz de “Özrü kabâhatinden büyük” ta'bîri bunu muvazzah durûb-ı emsâldendir.

Ma'zeret-nâmelerin esâsı: kusûr-ı vâkı'ı tahfîf edecek bir izâhda bulunmak, hüsn-i niyet, yahûd tecdîd-i revâbita veya ta'zîme aid bir kelâm yazmak, mûcib-i ta'zîr olduğuna dâ'ir ufacık bir cümle-i te'essüf-âmîz sıkışdırmak, gâ'ib edilen teveccühâtı yeniden iktisâb için bir arzû izhâr etmektedir.

Bu mevki'de latîfe-gûluk dahî ba'zen câ'izdir. Lâkin icâb-ı hâle göre olmalıdır. Mahâret, tedbîr dahî lâzımedendir. Hele gerek unutturulması matlûb olan şeye aid ahvâli zikr etmek, gerek kendisinden taleb-i afv edilen zâta mensûb fûkâratdan bahs ederek netîceyi kazanmak en birinci şarttır.

MA'ZERET-NÂME NUMÛNELERİ

BİR MÛBÂHESE-İ ŞEDÎDEDEN SONRA BİR DOSTA MA'ZERET-NÂME

... efendim

Beynimizde yâdigâr-ı sebâvet olan dostluğun bir mübâhise üzerine muhtel olması lâyıkmıdır? Hiddet; beni hukûk-ı döstîye riâyetden mahrûm etdi. Tefevvühât-ı gayr-i lâyıkla ile sizi rencîde eyledim. Bundan dolayı afvınızı ricâ ederim. O sözleri lütfen ferâmuş ediniz de yine tecdîd-i meveddet edelim. Muhabbet devâm ettikçe te'sîrât-ı mazîyenin hükmü sâkıt olur. Bâki; teveccühât-ı muhibbânelerinin bekâsı yegâne emelimdir efendim.

CEVÂB

Hakkımda gösterdiğiniz mu'âmelât-ı şedîdeden dolayı pek rencîde olmuş, hatta kesr-i râbıta-i döstıye ile karâr vermiş idim. Fakat nedâmetinizi mübeyyen olan mektûbunuz; o menhûs mübâheseyi unutturdu. Seni ez-cân u dil afv eyledim kardaşım efendim.

UZUN MÜDDET MEKTÛB YAZILAMAYAN BİR DOSTA MA'ZERET-NÂME

... birâderim efendim

Bütün kış esîr-i firâş olduğum için size mektûb yazmağa muktedir olamadım. Emvât arasına karışsam bile hayalim; muhibbânımı ziyâretten hâlî kalmaz. Hayâliniz hiçbir vakit hâtıramdan çıkamaz. Zân ederim ki ahiretde bile beni sevenleri der-hâtır etmekle kesb-i sürûr edeceğim. Bâki; muhabbet-i uhuvvet-kârânelerinin kemâkân devâmı emelimdir efendim.

KEZÂ PEK ÇOK ZAMAN MEKTÛB YAZILMAYAN BİR DOSTA MA'ZERET-NÂME

... efendim

Emr-i mürâselâtda gösterdiğim ihmâl; sizi ferâmuş etmek gibi bir zân hâsıl eylemiş ise de bunun mûhal olduğuna emîn olunuz. Fi'l-vâki' bir vakitden beri vâki' olan sükût, evvelce beynimizde cârî olan münâsebât-ı dostâneyi tebrîd eder gibi görünür ve göründü bile. İşte o sükûtu ihlâl için teceddüd-i sâlî bir vesile-i hâsene ittihâz ederek tecdîd-i musâfâta eyliyorum. Zavâhir-i hâl; aleyhimde şehâdet eder ise de kalbimin asla tebeddül etmediğine ve muhâberâtımızı sekte-dâr eden esbâbın birincisi meşguliyet-i bendegânem olduğuna itimâd etmenizi niyâz ederim. İnsân; hem birbirini görmekten, hem de mürâseleden mahrûm olursa günden güne tebdîl-i etvâr ediyor. Bugün yazılacak mektûbu, ferdâya bırakıyor. O ferdâ da o kadar uzuyor ki meksâd hâsıl olamıyor.

Maa-mâfih muhibbimin kalbini yine evvelki âsâr-ı meveddetle meşhûn zân eder, ve hakk-ı bendegânemde afv ve mürüvvet ile mu'âmele edeceğini, a'zârımı

rehîn kabûl buyuracağını ümîd eylerim. İşte hem tebrîk, hem de taleb-i afv için bu varak-pâreyi tevkîl eyledim. Cevâbınız ne olursa olsun, çâkerlerinin sadâkatine itimâd etmenizi istîrham ederim efendim.

BİR MÜNÂZA'ADAN DOLAYI VUKÛ' BULAN DARGINLIK ÜZERİNE BİR DOSTA MA'ZERET-NÂME

... efendim

Bir çâr-yek sonra mebnî aleyhi bile der-hâtır edilemeyecek bir mübâhese için müşâtemât-ı bi-edbâne bulunmaz ne cinnetdir! Böyle şeyler için müddet-i hayâtımızda birbirimize düşman mı olalım? Bana gelince: o derece mağlûb-ı hiddet olmuş idim ki söylediklerimi dahî tefehhümden âciz idim. Fakat bugün eski bir dost beyân-ı ma'zeret etmekden hiçbir vechle ihtirâz etmeyeceğim. Böyle garîb bir mücâdele-i lafsiyeyi dahî ferâmuş etmenizi ricâ edeceğim. Bana olan muhabbetinizi bilirim. İşte ben; beyân-ı ma'zeret ediyorum. Siz de afv ile mürüvveti elden bırakmayınız. Siz; bir muhabbet-i hakîkiyenin vezâi'fini kemâl-i sürûr ile ifâ ediniz. Hâl bu ki ben; adem-i intizâm sebebiyle celb-i ta'zîrât etdim. Setr-i hakîkât etmesini istemediğimi şu sözlerimden anlıyorsunuz ya! Artık lütfunuza afvunuza ilticâ ettiğimi his edtiniz ya? Vicdânınız neyi emr ederse anı yapınız, ister afv, ister cezâ ediniz. Ben râzıyım. Yalnız bir cezâyâ râzı olamam. O da muhabbetimizin inktâ'ıdır. Ricâ ederim. O vedîa-ı kıymetdârı muhâfa ediniz. Her hâlde muhibb-i vefâdârınız olduğumu biliniz, kardaşım.

HASTA OLDUĞUNDAN MEKTÛB YAZILAMAYAN BİR DOSTA MA'ZERET-NÂME

Beni ta'zîre müstehak eden hâlin sûret-i zâhiresi; vâkı'â aleyhime şehâdet ediyor. Fakat bendeñizi dinler iseniz bu bâbda görüdüğüm kadar kabâhatli olmadığım meydâne çıkar(...) Mahalle muvâsalatımdan berî esîr-i firâşım. Emr-i âlîñizin ifâsı ise yalnız bendeñiz ile husûl-pezîr olacağından iktisâb-ı sıhhat edinceye kadar te'ehhüre mecbûr oldum. Halbûki âfiyetim; ümîd ettiğim gibi müddet-i kalîle zarfında avdet etmedi.

Maa-mâfih irâde-i aliyyeñizin şimdi tamâmen ifâ olunduğundan emîn olunuz. Bu bâbdaki ma'zeretimin kabûlini istirhâm eyler ve bu te'ehurun hakk-ı âlîñizde zan ettiğiniz gibi adem-i hürmet ü tazîmi tazammun etmediğine inanmanızı ricâ ederim. Her hâlde hakkımda gösterdiğiniz teveccühâtı eksik etmeyiniz. Bâki; muhâlesat-ı azîzim efendim.

MEŞGULİYETDEN NÂŞÎ UZUN MÜDDET MEKTÛB YAZILAMAYAN BİR DOSTA MA'ZERET-NÂME

Efendim...

Mektûblarınıza cevâb veremediğimden dolayı ne derece âsâr-ı müsâmaha gösterdiğimi ben de bilirim. Fakat meşâgilimin kesretini bilerseniz beni ta'îr etmez, hatta hâlîme acırsınız. Ben dünyada bir şeye muhtâcım. O da muhabbetinizdir. Dest-i muhabbetinizi benden çekmek, zaten dûçâr olduğum âlâmı teşdîd etmek demektir. Mektûbunuza çâr-çeşmle muntazırım birâderim efendim.

UZUN MÜDDET CEVÂB YAZILMADIĞINDAN DOLAYI MA'ZERET- NÂME

Mektûbunuza hâlâ cevâb veremedim. Çünkü kızım... Ölüm derecesinde hasta idi. Ma'zeretim fânîler için esbâb-ı tesliyyetden olduğunu bilirim. Nasıl ki nedâmet de esbâb-ı cürm ü isyân için bir penâgâhdır. Son mektûbunuzda dermiyân ettiğiniz hizmeti her hâlde ifâ edeceğimi va'd ederim. Bâki;...

İNKISÂR-I HÂTİR ÜZERİNE NEDÂMET-İ HÂVÎ MA'ZERET-NÂME

Muhibb-i azîzim efendim

Son mektûbumda hâtr-ı âlîñizin inkisârını mûcib olacak bir sûretde irâde-i lisân ettiğim için bu mektûbumu takdîm husûsunda isti'câl etdim. Aksâ-yı âmâlim; o kederi fikrinizden silmektedir. Zâten anı yazdığım zaman nedâmet etmiş idim... Tabî'atımın fenâ olduğunu ben de biliyorum. Lâkin o sûretde yazı yazmamak husûsunda fikrime galebe edemedim. Gûyâ hâmem zehre batdı da size o acı bir mektûbu yazdı. Beni ma'zûr göreceğinizi ümîd ederim. Bir sâ'at sonra odama girmiş olaydınız benimle eyleyir idiniz. Sevgili dostum! Birbirimize gayz ve hiddet

etmeyelim. Birâz kabâhatliyim. Fakat dünyada kabahâtden berî kimi gösterebilirsiniz? Bir dahâ gelerseniz memnûn olurum. Şu mektûbumu kızıma da gösterin. Gösterin ki fenâlık yaparsam müdâvâtını dahî ihsâr etdiğimi bilsin.

İHMÂL VE HASTALIK YÜZÜNDEN MEKTÛB YAZILAMAYAN BİR DOSTA MA'ZERET-NÂME

Muhibbim efendim

Pek çok zamandan berî size karşı sükûtumdan dolayı beni ithâm etmeden evvel sebebini dinlemeğe tenezzül ediniz. Elem; kalbimin irâdâtına itâ'at etmedi. Tenbelliğimden dolayı mükedder olmamanızı ricâ ederim. Birâz da hasta idim. Çalıştım. Size her gün yazmak istedim. Lâkin muvaffak olamadım. Ben kendime karşı mücrimim. Zîrâ kendimi büyük meserretten mahrûm etdim. Binâen aleyh beni ma'zûr buyurmanızı ricâ ederim efendim.

BİR SÛRET-İ GAYR-İ MÛNÂSEBEDE İDÂRE-İ LİSÂN ETDİĞİNDEN DOLAYI BÜYÜĞÜNDEN TALEB-İ AFV

... efendim

Dün huzûr-ı âlîñizde tefevvuh etdiğim bazı kelimât-ı gayr-ı münâsebeden dolayı bugün ne türlü beyân-ı ma'zeret edeceğimi bilemiyorum. Hiddetin cinnetden farkı olmadığını, mağlûb-ı tehevür ve âdetâ yaptığımdan bi-haber olduğumu söylemiş olduğum sözlerden anladım. Halbûki bu misüllü tefevvuhât da bulunmak hayâlimden bile geçmez idi.

Mürrüvet ve merhâmetinize ilticâ ederim. Âile reisi olduğum gibi vâsita-i ma'îşetimde yalnız me'mûriyyetimidir. Ricâ ederim. O sözleri ferâmuş buyurunuz. Gayretim, itâ'atim, çalışkanlığım şükrân-ı ni'metimin zâmini olacaktır. Her hâlde mukaddes ve muazzez bildiğim teveccühât-ı kerem-gâyât-ı veliyy-i ni'amîlerini istirhâm eder ve öteden beri meşhûd-i bâsıra-i şükrânım olan uluvvi cenâb u merhâmetinize ilticâ eylerim. Ol bâbda lutf u irâde efendim hazretlerinizdir.

HAKKINDA KÜSTÂHLIKTA BULUNULAN BİR ZÂTA MA'ZERET-NÂME

Efendim...

Pederâne muhikâne nasihatlarınıza karşı vukû' bulan harekât-ı küstâhânemden dolayı afvunuzu ricâyâ şu varak-pâreyi tevkîl ederim. Şime'-i mürüvvet-sazîlerinden ümîd ettiğim şey; bir kıt'a ihsân-nâme ile afv-ı âlîlerini tebliğ ve bu vechle bendelerini ihyâ buyurmalarıdır efendim.

OĞLUNDAN PEDERİNE MA'ZERET-NÂME

Sevgili pederim

Size karşı dünki gün etmiş olduğum terbiyesizlikden dolayı ne kadar müte'essif, ne derece nâdim olduğumu ta'rîf edemem. Hakk-ı âlîñizde ne kadar hürmetsizlik ri'âyetsizlik ettiğimi vâlidem söyledi. Sevgili pederim! Pek büyük kabâhat ettiğimi his etdim. Eğer taleb-i afv etmezsem dahâ ziyâde azâb-ı derûn içinde kalacağım. Mürüvvet ve merhâmet-i pederânenize mürâce'at ve sû'-i hareketimden dolayı nedâmetimi arz ederim. Afv ettiğinizi halama tebşîr buyurursanız pek ziyâde minnetdârınız olurum. Kalbimde sû'-i te'sîr hâsıl eden bir kabâhatimi ferâmuş ettirmek için fî-mâ-ba'd sizi memnûn edeceğimi va'd ve her hâlde lütfunuzu taleb eylerim pederim, efendim.

ÇOKDAN BERİ MEKTÛB YAZAMADIĞINDAN DOLAYI İTİZÂR-NÂME

Sekiz gündün beri size mektûb yazmak şerefine nâ'il olmağı düşünüyör idiysem de bir türlü muvaffak olamıyordum. Hatta bu gün bile itmâme muvaffak olub olamacağımı bilmiyordum. Ma'lûm-ı âlîñiz dir ki şimdi size mektûb yazmak? Benim için küçük bir iş değıldir. Biz zamanlar her vechle bu şerefe nâ'iliyyetimden dolayı müftehir idim. Oldukça okunur bir mektûb yazmak için çok zamânada ihtiyacım yok idi. Fakat o zamanlar geçti. Şimdi size yazılacak mektûb için pek çok terlemeler, hürmetler içinde kalmalı. Muvaffak olur isem tesâdüf kabîlinden olacaktır. Bunun da sebebi evvelki gibi size yakın olmayıb uzak da bulunmaklığımdır. Evelleri yalnız sizde on dört, on beş mil mesâfe ötede olduğumu düşündükçe yazmağa hazılanırdım. Bi'z-zât gördükçe bana başka bir hâl vâkî' olurdu. O vakit sizinle kemâl-i safvet üzere konuştüğumdan söylenen kelâmın ne o

kadar itibârı olmazdı. Şimdi ise yalnız hayâliniz nazarında tecessüm etmekle mütesellî oluyorum.

Her ne kadar sizi düşünür isem de sizinle hayâliniz arasında yüz elli fersâh mesâfe olduğu cihetle yalnız tahammül etmekden başka bir şeye mâlik olamıyorum. Bu cihetle ibrâz-ı gayret; benim için biraz güçcedir. Mektûblarım memnûniyyetinizi mûcib olmasa da neye yarar? Bizzât görüşmemiz ve beni elinizle bir okşayışınız uzakdan gelen bir çok muhabbet-nâmelere fâ'ikdir. Bâki; sıhhat ve âfiyyetiniz du'âsı vird-i zebânımdır efendim.

TA'ZİR-NÂME

Bu misillî mektûbların sûret-i ifâdesinde pek büyük mahâret ister. Ta'zîr edenlerin ekseri ba'zen hudûd-ı ma'rûfeyi tecâvüz eder. Hâtır, gönül kırar. Munâsebât-ı kadîmeyi de ihlâle sebebiyet verirler. Böyle ta'zîrler; ekseriyâ kin ve gayzî mûcib olur.

Ta'zîr; derece-i kabâhate göre olmalı. Eğer ta'zîrde ifrât edilirse kabâhatli olan âdem inâd eder. İnkâr-ı kabâhat ederek büsbütün kabâhatli olur. Eğer ale'l-ammıyyâ tevbîh edilirse haksızlıktan, veyahud adem-i tedbîrden nâşî yine matlûb olan netîce hâsıl olmaz. Çok def'â körkörüne edilen ta'zîrler; kat'ı münâsebâta sebep olur.

(Madam Dösvinye) Kızına yazdığı mektûbların ekserinde: “Her şeyi açıktan açığa mu'âriz olma. Zîrâ hakîkat acıdır. Biz ise hakayıkın bütün bütün inkışâfını istemeyiz” diye âkılâne nasîhatler etmiştir.

Ta'zîr-nâmelerde en emîn tarîk; latîfe yollu başlayarak nâzigâne, kapalı sûretde ve herkesin tahammülü derecesinde tevbîh etmektir. Nâzigâne tekdîr; insâna hüsn-i te'sîr eder.

Tevbîhnâmelerden dahâ şedîddir. Zîrâ tevbîh-nâmeler bir te'sîr-i hakemâneyi hâvî olur. Meselâ: peder, evlâdını, bir büyük me'mûr, ma'ıyyetini sûret-i hâkimânede

tevbîh edebilir. Bu bâbda şiddet ile hak, kalemin rehberi olmalıdır. Fakat ta'zîr öyle değildir. O hissîdir.

Ehibbâya yazılan ta'zîr-nâmelerde bi'l-âhere tecdîd-i vedâda müsa'id yer bırakmalı. Ta'zîr; muhabbetli sözler ma'kûl delillerle nihâyet bulmalı. Yoksa iğzâb edici kelâmlarla tecdîd-i irtibât müyesser olmaz.

Tevbîh-nâmelerde dahî ifrât câ'iz değildir. Çünkü insanın fitraten hâ'iz olduğu noksan; her şâyân-ı tevbîh olanın âlet-i müdaf'asıdır. Sûret-i münâsebede vukû' bulan tevbîhe, tekdîre, ta'zîre ise herkes râzı olur.

TA'ZÎR-NÂME NUMÛNELERİ

HÛSN-İ HAREKÂTDA BULUNMAYAN BİR ÇOCUĞA PEDERİ TARAFINDAN TA'ZÎR-NÂME

Oğlum

Bu gün mekteb müdürüyyetinden hakkında şikâyat-i müte'addideyi hâvî bir mektûb aldım; müte'essif oldum. Ben; sa'y ü gayretde ve hüsn-i hareketde arkadaşlarına numûne-i imtisâl olacak bir çocuk babası olmağı arzû eder idim. Benden gayrı sana hâmî olacak bir kimse olmadığını düşünmüyor musun? İşte sana bu güne kadar ibrâz-ı himâyet eden peder; artık o himâyeden vâz geçmiştir. Müdür efendiye yazdığım cevâbda seni müdaf'a edecek bir kelime bile yazmadım. Bana etdiğin va'dlerden şimdi ben utanıyorum. İhtiyâcâtımı def' edecek para dahî göndermeyeceğim. Müdür efendiden hüsn-i harekâtını mübeyyen bir varaka almadıkça, eyyâm-ı ta'tîliyyede hâneme bile geldiğine râzı değilim. Eğer ben tenbel ola idim senin ten-perverliğine, adem-i dikkatine karşı lâ-kayd bulunurdum. Binâen aleyh beni de h'celerine hoşnûd edecek vesâite mürâce'at etmeği hâlisane ihtâr ederim.

BİR SİPÂRİŞİN ADEM-İ İCRÂSINDAN DOLAYI TA'ZİR-NÂME

... efendim

Size ziyâdesiyle gücendim. Oraya muvâsalatında mahalle mahsûsuna verilmesini ricâ ettiğim ve sur'at-i îtâsında bendeñizce ne derece ehemmiyeti olduğunu izâh eylediğim mektûbumu ne için vermediniz? Bu gün aldığım mektûbda hâlâ kendilerine tarafımdan bir şey yazılmadığı iş'âr olunuyor. Vesâtet-i aliyyenize mürâce'at; benim için bâdî-i mahcûbiyet oldu. Eğer dışarı çıkamıyorsanız birisiyle olsun gönderiniz efendim.

İSTİFSÂR-I HÂTIRDA BULUNMAYAN BİR DOSTA TA'ZİR-NÂME

... efendim

Aramızda hüküm-fermâ olan bu sükût mezara kadar devâm edecek mi? Dört aydan beri bir mektûbunuza bile nâ'il olamadım. Mektûblarım cevâbsız kaldı. Ne yapıyorsunuz; ne oldunuz. Eğer bu def'ada îtâ-yı cevâb edilmeyecek olur ise bu son mektûbum olacağına inanınız. Muhabbet-i kadîme, lâ-kaydî arasında mahv olur. Bu sükût da anı işrâb ediyor. Yâdigâr-ı sabâvet olan böyle bir muhabbet; bendeñizce pek kıymetdârdır. Beni cevâbsız bıraktığınızdan dolayı hâsıl olan kederimi bir şey ta'dîl edebilir, o da cevâbnızdır muhibbim.

DİĞER

Azîzim

Sükûtunuzdan bir şey anlayamıyorum. Yoksa hasta mısınız? Üç aydan beri sizden mektûb bekliyorum. Ehibbânız bu sükûtdan mahzûndurlar. Ben ise bütün bütün mükedder oldum.

Ben bu sükûtu; en sâdık dostunuz olan bir zâtdan teberrüd etmenize haml edemiyorum. Biraz ihmâl ettiğinize kânî' oluyorum. Ben de mukâbeleten dostlarınızdan bir haber vermeceğim. Bunun için mufassal bir mektûbunuzu isterim. Bâki; meveddet.

**BİR DOSTUN VEYÂHUD AKRÂBADAN BİRİNİN MÜDDET-İ MEDÎDE
GAYBÛBETİNDEN ŞİKÂYET ZİMNINDA TA'ZİR-NÂME**

... efendim

Birçok vakitten beri sizi görmek şerefinden mahzûnuz. Sizi ehibbâ ve akrâbanızdan bu kadar müddet-i tebâ'üde mecbûr eden sebep nedir? İşleriniz hâlâ bitmedi mi? Eğer bitmedi ise itmâm ediniz; bitti ise sizi sevenler gaybûbetinizden elem-nâk olanların yanında gelmeğe çalışınız.

Dostlarınıza müta'allık pek çok havâdis var, lâkin merâkımınızı celb için bir şey yazmayacağım. Bu kadar nisyânınız hâtıra gelmiyordu. Bu hâli terk etmenizi, dostlarınızı bir ân evvel der-âgûş etmeğe şitâb eylemenizi ricâ ederim.

BİR PEDER TARAFINDAN OĞLUNA TEKDİR-NÂME

Oğlum!

Mektebde tenbel; haylâz çocuklara refik olarak imrâr-ı evkât etdiğini duydum? Te'essüf etdim. Hele vâliden o derece mükedder oldu ki tesliyyetden âciz kaldım. Yaşın on beş olduğu hâlde henüz beşinci sınıfdasın. Hayvânât bile sa'y ü gayreti sâyesinde terâkkî ediyor. Kendi levâzımâtını kendi ilmiyle istihzâr eyliyor. Yâzık değil midir ki senin gibi sinn-i sa'ye gelmiş bir çocuk; atâlet ve betâlet içinde kalsın. Şehâdet-nâme alacaksın bu cihetle artık tebdîl-i harekât etmek lâzımdır. Her zamanda, bâ-husûs zamânımızda tadrîsât-ı eveliyyedeki te'ehhür kâbil-i ta'mîr değildir. Şimdi çalışmadığın hâlde ileride mesâlik-i mevcûdeye duhûl için her türlü kapıları mesdûd bulursun. Oraları erbâb-ı zekâ doldurur, onların vücûdu cahiller için bir seddir. Çalışmayanlar oradan geçemez.

Büyük zâtlardan biri: "Tenbel; erbâb-ı hayâtdan ma'dûd değildir; bir meyyûtdir ki defn olunamaz." demiştir. Bu söz; senin gibi vaktini beyhûde geçiren erbâb-ı belâhat içündür. Erbâb-ı akl u basîret her şeyi akılâne yapar. Çalışır çabalar. Çalışmanın insâniyyet için âdeta vir gıdâ olduğunu bilir. Çalışkanlar; çalışmadan mahrûm olunca yaşayamazlar. Anların en mühim vazîfeleri; her vakit için sa'y u gayretidir.

Bir gün gelecek ki mehâlik-i hayât içinde sana rehberlik edemeyeceğim. Sen; güzer-gâhda erbâb-ı mesâ'îye tesâdüf edeceksin; lâkin anlar sen câhil, çâpkın olduğunu anlar anlamazlar seni terk edecekler. Senin yanında hevesât-ı reddîyenî uyandıracak arkadaşlar eksik olamaz. Bunlardan ba'zıları senin gibi hafif meşreb, ba'zıları da hâl u etvâr-ı evbâşânenden müstefid olacak dalkâvuklardan ibâret olacaktır.

Bu asırda terbiyeye, ta'lîme, bâ-husûs ahlâk-ı hâseneye temâyül etmez isen senin için her türlü beliyenin hâzır olduğuna îtimâd eyle.

Bütün hayâtımı fedâ ederek kazandığım haysîyeti karatacak ve bıraktığım servet-i cüz'iyeyi mahv edeceksin. Ondan sonra da herkesin yanında muhakkar; hatta sana sû'-i emsâl olan muhibbânının yanında bile mahcûb kalacaksın.

Bu işitdiklerinin cümlesi sana sert gelecek; zîrâ sen; tenbelliğin, sû'-i hareketin ne gibi felâketleri intâc ettiğini bilmezsin; fakat seni düşündürmek için bu efkâr-ı müdhîşeyi arz etmek benim vazîfemdir. Peder; oğlunun sa'âdetini ikmâl vezîfesiyle mükellef olduğundan ben de seni tarîk-ı sa'y ü gayrete getirmek için her türlü vesâite mürâca'atda haklıyım.

Düşün! Ananın, babanın sarf ettiği emekleri der-hâtır et. Sû'y-ı hareketin âdetâ küfrân-ı ni'metdir. Te'essüfümüz bizim için değil, senin içündür.

Daha vakit var. Bizi memnûn edecek vesâite mürâce'at eyle, ya'ni çalış. Pederinin, vâlidenin âgûşuna atılmağa lâyük bir ferzend olmağa sâ'i ol. Seni çeşm-i meseretle görmeği arzû eden vâlideynini mahzûn eder isen nâdim olursun.

TAVSİYE-NÂME

Tavsiye-nâmelerin ehemmiyeti, büyük ve kıymeti çokdur; zîrâ tavsiye edilen zâtın ahlâk-ı hâsene ve etvâr-ı memdûha sahibi olduğu beyân kılınacaktır. Binâen aleyh ahlâk ve etvârı mechûl olan âdemler hakkında tavsiye-nâme vermek, her hâlde müntiç-i nedâmet olur.

Bir de tavsiye veren, bir lutf etmiş olacak; dîğeri; anın semerâtını ıktitâf edecektir. Bu hâlde lutf etmek için ileride nedâmete meydân açmak; kâr-ı âkıl değildir. Şâyân-ı tavsiye olanları tavsiye etmek lâzımdır.

Tavsiye mektûbarı zaman ve hâle tâb'idir. Bunlar; hâmilinin ahlâk ve liyakâtına göre tanzîm olunur. Bu misilli mektûblarda ihtisâr şartdır.

Tavsiye-nâmeler; yalnız eşhâsa â'id olmaz. Bir da'vâ ve yâhûd bir iş dahî tavsiye olunabilir.

Tavsiyede ifrâtdan ictinâb edilmelidir. Zîrâ tavsiye edilen âdem için dâ'imâ bir mesuliyet altında kalınacaktır.

Tavsiye-nâmelerin esâsı; tavsiye edilecek âdemi medh etmek, himâye ve yâhûd mu'âvenetini iltimâs olunan zâta o âdemi güzel ve işe yarar göstermektir. Bir nazîr tarafından bu vechle tavsiye edilen zât bir şehâdetnâme-i resmîyye mâlik olmuş gibidir.

Meselâ: Bir şehirde bildiği veyâ akrabâsı olmayan bir gence bir tavsiye-nâme verilmiş olsa o genç o şehre kemâl-i îtimâd ile girer. Orada her şeye, hatta tezevvüce kadar muvaffak olur.

Tavsiye-nâmeler ekser ecnebîler ile tüccâr için lâzımdır. Zîrâ anlar gitdikleri yerde îtibâr ve emniyet kazanmağa mecbûrdurlar. Bu nevi' mektûblar ekseriyyâ tavsiye olunan zevâtın eline verilir. Bunlar çok def'a açık olarak îtâ edilir.

TAVSİYE-NÂME NUMÛNELERİ

FENÂLON'DAN* MADAM ROJİ'YE TAVSİYE-NÂME

...

Evvelce görmüş olduğum eltâf-ı aliyyenize mağrûfen bu def'a dahî kerem ve âtîfedinizi isticlâb için dirig müsâ'ade buyurmamanızı ricâ ederim. Mösyö "Provanj"ı Mösyö "Menon" yanında himâye ederek mûmâ-ileyhe kerimâne ve mün'imâne sûretde bir me'mûriyyet bulduğunuzdan bu lutf ve âtîfedinizi asla unutamayacağımı bilirsiniz. Tavsiye eylediğim bu zât dahî kemâl-i nâmus ve ehliyyet ile ibrâz-ı mesâ'i edenlerdendir. Hakkında vâkı' olacak lütuflarından bu bendenizi bir kat' daha garîg-i teveccühât edeceğinizi ve bu cihetle ile'l-ebed minnetdâr-ı âtîfediniz eyleyeceğinizi ümîd ederim.

Mösyö (Provanj) ba'zı ahvâl ve tebâdulâtдан dolayı mevki'ni gâ'ib ettiğini ve bunun için hemâye-i asilânenize mürâce'at edeceğini bildiriyor. Kalbinizin asâletini, merhâmetini ve peder-i âlîñiz yanında ihrâz etmiş olduğunuz îtibâr ve haysiyeti bilerek îtimâd ettiğime ta'accüb etmeyiniz. Âsâr-ı lutf-ı mün'imânesi olarak bir mahalle birleştirdiği bir âdeme bir daha himâye-i kerîmânesini göstereceğini ve bunun da yalnız tavsiye-i âlîñiz ile olacağını da bilirim. Bu memleketden azîmet ettiğinizden beri bana kıymetli olan âdemleri himâye eden hânedânınıza beyân-ı şükrân etmeden hatm-i kelâm etmeyeceğim. Her vakit izhâr buyurduğunuz âsâr-ı hayr-hâhînin müteşekkiriyim. Bu hâlde size ne kadar râbita-bend-i ubûdiyyet olduğumu lutfen takdîr edersiniz efendim.

VOLTER'DEN MARKİ DAR JONSON'A

Acaba hakkında neler diyeceksiniz? Taraf-ı mün'imânenizden gördüğüm iyilikleri her zaman yâd ediyorum. Da'imâ eltâfınıza mukâbil arz-ı teşekkür ile meşgûl olduğum gibi bu kerre dahî beni bir kât daha teşekküre mecbûr edecek bir inâyetinizi recâya ictisâr eyliyorum. Beni pek cesûr tanımayınız. İşte olan vak'ayı size söylüyeyim:

* Fenalon, Kambera piskoposu olup Fransa'nın belâgat ve fesâhatıyla meşhûr kâtiblerindendir. "Telemak" nâmıyla yazmış olduğu kitâb makbûl-i cihândır. (1651-1715).

Şi'ir sever fikir sâhibi; fakat ne yapacağını bilmez bir genç; ne sûretde olur ise olsun “Siride” kendisini size takdîm etmeği tasmîm eder, sizden bahs olunduğunu işitir “bu hâlde size iyilik eden bana da iyilik eder” diye hakkında bir tavsiye yazılmasını ricâ eder. Ben teveccühünüzü sû’-yi istimâl edemeyeceğimi söyledim “Su’-yı istimâl etmiş oldum. Ben ana merbût kalacağım. Başka bir şey istemem. İsteddiği kadar ana hizmet edeceğim. Bana kendisi için bir mektûb ver” dedi.

Ben de miyâne de vâkı’ olan muhâlesata binâen mektûbu verdim. Alır almaz sevindi, “Mösyö Dar Jansön’ü göreceğim” diye ihsâr-ı memnûniyyet etdi. Mektûbu cebine koydu; Paris’e mütevecihen hareket ediyor.

İşte size haber veriyorum. Bu genç; güler yüzlü birisidir. Ehemniyetsiz bir tavsiye ile huzûr-ı âlîñize çıkacak tasdî’âtımdan dolayı afvunuzu temennî ederim. Bu benim kabâhatim değil. Sizin iyiliğinizi tahattür etmek şerefine mukâvemet edemedim. Hatta bir yolcunun bile “ben de şehâdet ederim” dediğimi arz eylerim.

Bu genç; istihdâme lâıyk ve ma’lûmât ashâbından olmagla huzûr-ı âlîñize kabûlünü temennî ederim. Belki sefâretiniz esnâsında size lâzım olur îtikâdayım.

Bendeñiz ölünceye kadar vazîfe-i minnetdârîyi ifâya çalışacağımı beyân eder ve bu lutfunuzdan bi’t-tâb’ ümîd-vâr oluruz. Bâkî ihtirâmât-ı fevka’l-âdemin kabûlünü ricâ ederim, efendim.

BİR TAVSİYE-NÂME

...

Hakk-ı kemterânemde şimdiye kadar gösterdiğiniz lutf ve âtıfet; bu kerre dahî tasdî’âta cesâret vermiştir. Bu sene ... mektebinden şehâdet-nâme almış olan birâder-i kemterî ma’iyet-i aliyyenizde istihdâm edilmek arzûsundadır. Kendisi sınıfının dördüncüsü olarak çıkmıştır. Riyâziyâtda hâ’iz-i ma’lûmât-ı kâmile olduğundan tensîb buyurulacak bir me’mûriyyete ta’yîni vâbeste-i lutf u ihsân-ı âlîleridir efendim.

BÜYÜK BİR ZÂTDAN BÜYÜK BİR ZÂTA

Devletlü efendim hazretleri

Ânadolu ıslâhâtına me'mûr buyurulduklarını istibşâr eder etmez bu tecîh-i vecîhden dolayı hâsıl olan sürûr-ı kemterânem; ta'rîf olunmayacak bir dereceye gelmiştir. Zât-ı âlî düstûr-ı ekremîlerinin şimdiye kadar mehâmm-ı umûrda gösterdikleri dirâyet, müsellim-i âlem olduğundan ma'iyet-i aliyye-i dâverânelerinde bulunmak ve bu yüzden feyz-yâb olmak için mahdûm-ı bendelerinin de lutf dîdeleriniz meyânına idhâl buyurulmasını niyâz eder ve bu vesîle ile teveccühât-ı devletlerini istikrâr eylerim. Ol bâbda emr u fermân hazret-i minlehü'l-emrîndir.

BİR SEYYÂH İÇÜN TAVSİYE-NÂME

İltifât-ı fâzılânenize şâyân (...) efendiye takdîm ile kesb-i şeref ederim familyâsı bu memleketin en eski ve asîli olub kendisi dahî pek sevimlidir. Mûmâ-ileyh pek meşhûr hikmet-şinâsandandır. Ahlâkı da ilmiyle mütenâsibdir. Bu takdîmden dolayı bir kât daha celb-i teveccühâtınıza nâ'il olacağımı ümîd eder ve bu vesîle ile de ihtirâmât-ı fâ'ikamı arz eylerim efendim.

DİĞER

Muttasîf olduğunuz mehâsin-i ahlâk ve aramızdaki irtibât-ı muhibbâneye iğtirâren seyâhate çıkmış olan birkaç gün şehrinizde ikâmete mecbûr bulunan ... Efendiyi tavsiyeye cür'et etdim. Kendisi orada kimseyi tanımadığından himâyenizden ziyâdesiyle memnûn olacağını ve vesâtet-i ulyânızla dîğerleriyle de kesb-i mu'ârefe edeceğini ümîd ederim efendim.

DİĞER

Hâmil-i nemîka-yı âcizi ... Efendiyi zât-ı âlîlerine takdîm ile kesb-i şeref eylerim; berây-ı tenezzüh oralarda seyâhat edeceğinden ve kendisi hüsn-i ahlâk ashâbından ve erbâb-ı haysiyet ü dirâyetden olduğundan hakkında mu'âvenet-i

misâfir-perverânenin icrâsı husûsuna himem-i aliyye-i kerimâneleri zezâvâr buyurulmak bâbında.

DİĞER

...

E'izz-i ehîbbâ-yı âcizî ... Efendiyi tavsiye ile kesb-i şeref ederim. Mûmâ-ileyh hakkında lâzım gelen mu'âvenet ve ri'âyetin dirig buyurulmayacağını öteden berî müsellim-i kemterânem olan şîme-i mürüvvet-sâzî-i sâmîlerinden ümîd eylerim. Mîr-i mûmâ-ileyhe edeceğiniz iyiliklerin cümlesini âcizlerine râci' bildiğimden bir lütfunuz ile iki kişiyi minnetdâr etmiş olacaksınız efendim.

BİR HİZMETCİYİ VEYÂ KÂTİBİ BİR ZÂTA TAVSİYE

...

Şu varak-pâre-i âcizîyi takdîm eden ... bendeleri ... yanında üç sene kadar ... hizmetinde bulunmuş ve hüsn-i harekâtıyla cümleyi hoşnud eylemiştir. Bu aralık açıkda kalmış olduğundan ma'îyyet-i aliyyelerinde münâsib bir hizmetle istihdâmını ricâ ederim efendim.

BİR KUMANDANA OĞLUNU TAVSİYE

Ma'îyyet-i aliyye-i dâverânelerinde bulunmagla müftehir olan genc zâbitân hakkında da'imâ ibrâz buyurduğunuz mu'âmelât-ı dil-nüvâzâne; oğlum ... bendeleri hakkında da bî-dîrig buyurulacağında şübhe yokdur. Oğlumun her tarafını mahâllik istilâ etmiş bir tarîka girdiğini gördüğüm için te'essüfüm tabî'îdir; lâkin kendisi askerliğin şânını takdîr edenlerden ve anın için bu yolda fedâ-ı câna âmâde olanlardandır. Binâen aleyh mülkümüzün selâmet ve sa'âdeti için ifâ-yı vazîfeye mecbûr olduğunu anlar anlamaz mevkî'-i askerîsine azîmet etmiştir.

Zîr-i himâye-yi devletlerinde buldukça tefeyyüz edeceğinden emîniz. Her hâlde nâ'il-i mu'âvenet-i bende-perverâneleri olması ricâsıyla hatm-ı kelâm eylerim. Ol bâbda emr ü irâde efendim hazretlerindir.

BİR ÂDEMİ KAYIRMAK İÇÜN BİR TAVSİYE-NÂME

... efendim hazretleri

... me'mûr olan Ali Efendi bendeleri himâye-i mahsûse-i veliyy-i ni'amîlerini istirhâm zımnında vesâtet-i âciziye mürâca'at eylemiştir. Zât-ı mün'imâneleri nezdinde hâ'iz olduğum enzâr-ı teveccühe pek ziyâde îtimâd eyliyor.

Kendisi erbâb-ı liyâkat ve hünlerden ve vaktiyle refâkat-ı âcizânemde bulunarak ifâ-yı hüsn-i hizmet etmiş müstakîm me'mûrînden olmağla muttasıf olduğunuz seciye-i astıkâ-nüvazî ve şîme-i kerem-sâzî iktizâsınca hakkında dîrig-i iltifât buyurulmayacağıнын beyânı ve teveccühât-ı ithâz olundu. Ol bâbda emr u fermân hazret-i minlehü'l-emrindir.

DİĞER

... efendim

Zâten hemşeriniz olmağla müftehir olan ... bendeleri bu kerre ma'iyet-i aliyyelerine me'mûr olmak gibi bir şeref-i azîme nâ'il olmuştur. Mazhar-ı sahâbet-i dâverîleri olacağı bi-ıştibâh ise de meyir-i teveccüh-i sâmililerinin fark-ı mûmâ-ileyhde kemâliyle eşi''a-pâş olmasını ricâ ederim. Her hâlde emr ü irâde efendim hazretlerindir.

MEKTEB MÜDİRİNDEN DİĞER MEKTEB MÜDİRİNE TAVSİYE-NÂME

İzzetlü efendim

Hâmil-i nemîka-i âcizi Ahmed Efendi bendeleri mukaddemâ mekteb-i âcizide dördüncü sınıf şâkirdânından iken pederinin tahvîl-i me'mûriyyeti hasebiyle şehrinize azîmet etmiştir. Muma-ileyh mektebimizin en zekî talebesinden olmağla mekteb-i âlîñize kabûl olunması husûsunda himem-i aliyye-i kerimânelerinin sezâvâr buyurulması bâbında irâde efendimindir.

BİR ESNÂF TARAFINDAN TAVSİYE-NÂME

Bu kerre şehrinize gelen Ahmed Kalfa bundan mukaddem âcizlerinin dest-gâhında işlemiştir. Kendisi pek çalışkan ve kâr-güzâr ve nâmûs ve haysiyetini bilir işçilerden olmağla lüzûmu olduğu hâlde dükkânınıza kabûlini niyâz ederim azîzim.

BİR PEDER TARAFINDAN BÜYÜK BİR ZÂTA TAVSİYE-NÂME

Arıza-i âcizânemi takdîm eden Hüseyin Efendi bendeleri mekteb-i ... dan bâ-şehâdet-nâme hurûc etmiş ve on seneden beri umûr-ı tahrîriyede de bulunarak kitâbetde haylî terakkî eylemiş ise de tâli'-i nâ-sâzî terfih-i hâl etmesine mâni' olmuştur. Kendisi kesîrû'l-ıyâl olmağla kadr ü haysiyeti himâye-i mün'imânesine almakla şöhet-yâb olan efendimizin elbette bu çâkerlerini de mesrûr buyuracakları bi-iştibâhdır. Bâki lutf ü kerem efendim hazretlerindir.

BİR PEDER TARAFINDAN BİR ZÂTA TAVSİYE-NÂME

... efendi

Her zaman hakk-ı senâ-verîde izhâr buyurulan âsâr-ı hayr-hâhîye istinâden mahdûm-ı âcizi ... bendelerini tavsiyeye cür'et ederim. Kendisini ikmâl-i tahsîl için Der-sa'âdete gönderdim. Bu gibi bilâd-ı cesîmede ekser erbâb-ı şebâbın dûçâr olduğu dalâlet ve mehâlikden muhâfazası zımnında mazhar-ı sahâbet-i aliyyeleri olmasını istihâm ederim. Nesâyih-i hakîmânenizle âmil olmadığı hâlde vesâit-i sâ'ire ile tarîk-ı müstekîme sevkâ me'zûnsunuz. Bu bâbda bi-dîrig buyurulacak himmet ve inâyet bendelerini ile'l-ebed minnetdâr edeceği gibi mahdûm-i kemterînin dahî ileride şâkir-i lütfunuz olacağı bi-iştibâhdır. Bu bâr-ı azîmden dolayı afv-ı âlî-i rahîmânelerini istihâm ederim. Der-sa'âdetde emniyet edecek başka kimsem olmadığından tasdî'a ictisâr etdim. Her hâlde niyâz-ı abidânemin kabûl buyurulacağından ümîd var bulunduğumun beyânı istifsâr-ı hâtır-ı sâmîlerine vesîle-i cemîle ittihâz olundu efendim.

DALAMBER'DEN VOLTER'E BİR TAVSİYE-NÂME

Azîzim

Evvelce müte'addid mektûblarıyla şeref-i mu'ârefesine nâ'il olduğunuz ... Efendiyi bu kerre bi'z-zât görürseniz memnûn olacağınızı ümîd ederim. Bir sâ'at mükâleme netîcesinde uluvv-i fikrini teslîm edib bu tavsiyemden dolayı izhâr-ı memnûniyyet edeceğiniz ve mûmâ-ileyhi teveccühünüze mazhar eyleyeceğiniz me'mûl-i çâkerânemdir. Her ne kadar ihtiyâç yok ise de yine benden mektûb almak husûsunda ısrar etdi. Şu vesîle ile de ihtirâmât-ı fâ'ikamı arz eder ve şeref-i mülâkatınıza nâ'il olduğu için ... Efendiye gıpta eylerim, efendim.

BİR TAVSİYE-NÂME

Sevgili azîzim refikim

Hâmil-i nemîka-i muhlîsi ... Efendi zât-ı âlîleriyle mülâkât şerefine nâ'il olmak arzûsundadır, mûmâ-ileyh mütefennin bir zât olub orada târîh-i tabî'îye müte'allik bazı taharriyât icrâ edecektir. Musâhabetinizden kesb edeceği sürûra ben de iştirâk ile müftehir olurum, efendim.

MEKÂTÎB-İ MÛTENEVVI'A

BİR PEDERDEN BEYÂN-I MEMNÛNİYYETİ HÂVÎ ÇOCUĞUNA MEKTÛB

Sevgili oğlum

Hüsn-i harekât ve gayretin hakkında mekteb müdürinin irsâl ettiği mektûbdan ziyâdesiyle memnûn oldum. Vâliden dahî memnûniyyetime iştirâk eyledi. Eyyâm-ı ta'tîliyyenin tekarrübü hasebiyle yanımıza geldiğinde vâlidenin, hakkında ishâr edeceği teveccühden meserretinin derecesini anlarsın. Gayret ve devâmını gördükçe hakkındaki teveccühünün tezâyüdine bende yardım edeceğim.

Sevgili evlâdım! Seni tebrîk etmek için his etdiğim sa'âdet ve bahtiyârlığı elbette anlamışsındır. Bu hâlde bu tebrîkâta ile'l-ebed kesb-i liyâkat etmeğe çalışmalısın. Medâyih; ef'al-i mâziye için kalbinde gurûr hâsıl etmesin. Anlar; istikbâlde seni daha ziyâde şâyân-ı medh ü sitâyîş görmek için söylenen sözlerdir.

Tarîk-i fazîlet ve gayretde yapılacak pek çok şeyler vardır. Cenâb-ı Hak'kın, terakkîsini tehdîd etmediği bir şey varsa o da budur.

Mektebde gösterilen âsâr-ı muvaffakîyet; istikbâl için esbâb-ı mefhâreti ihsâr eder. Eğer husûl-i gurûra sebep olursa netîcesi vâhimdir. Zevk-i selîm bu fikri mahv eder. Hamâkati mûcib olur.

Cihânın teveccühünü kazanmak; bir pederin celb-i hoşnudisinden daha güçdür. Ebeveninin kalbi, mürüvvet-i muhâselat mâdeni olduğundan bir çocuğun hüsn-i harekâtından dolayı his etdikleri sa'âdeti îzâm ederler. Fakat âlem öyle çâr çâbûk inanmaz. Anlar, erbâb-ı liyâkatın kadrini muhâfaza etmekden ziyâde inkâra mâ'ildir. Binâen aleyh anlara ciddi hüneler ibrâzıyla tekârrüb etmeli. Harekât ve e'f'alinde zerre kadar mûcib-i muaheze olacak bir şey göstermemeli.

Sana nasîhat vermek vazîfemdir. Bir gün gelecek ki sen kemâle varacaksın. İhtimâl ki o gün senin rehber-i e'f'alin olmak şerefinden mahrûm olmuş olacağım. Bu hâlde her türlü âmâli hasenenin esâsını rûhunda takvîye etmeğe çalışmayalım. Muhabbetimizi sana böyle izhâr ediyorum. Ümîd vârim ki sen de nasihâtlarımla âmil olarak hakkımdaki muhabbet ve muhalesâtını ibrâz edersin.

Oğlum! Sa'y ve hüsn-i hareketde devâm et. Bu yolda devâmınla hem kendini hem de ananı, babanı bahtiyâr etmeğe çalış. Vâlidenin selâmını tebliğ ile hatm-i kelâm eylerim evlâdım.

BİR VÂLİDEDEN OĞLUNA MEKTÛB

... oğlum

O müdhîş harîkin hânûmânımızı mahv ederek bizi tese'ül derecelerine tenzîl ettiğini yazmış idim. Ondan beri hâlimizde bir inkîlâb görüldüyse de o da; senin mu'âvenetinden ümîd-vâr olarak tefrîh-i kalb etmenizdir. Ümîdin insânlara bir lutf-i ilâhî olduğunu şimdi takdîr eyledim. İnsân; ümîde rabt-ı dil eylediği mi bütün âlâmını unutuyor. Eğer sürûr bir gül ise ümîd de anlardan vücûda gelmiş bir demettir.

Oğlum! Mu'âvenetini isteriz. Pederiniz o zamandan beri esîr-i firâş olmuştur. Hâli gitdikçe kesb-i vehâmet ediyor. Hastalığı ümitsizlikten neş'et etmiştir. Yalnız siz ana ümîd-bahş olabilirsiniz. Binâen aleyh ana karşı ümîd-bahşâ sözlerle mâlî bir mektûbunu isterim. Ah! Bu tarafa gelseniz, vücûdunuz; pederinize en mü'essir bir ilaçtır oğlum.

BİR PEDERDEN OĞLUNA

Oğlum!

Hastalığım ne kadar mûcib-i te'essüf oldu ise âfiyyetinde bizi o derece mesrûr eyledi. Cenâb-ı Hak'a teşekkür et. Hele gözlerine ârız olan illetin indifâ'ı; edâ-yı teşekkürü nâ-kâbil bir lutf-ı ilâhîdir. Hastalık esnâsında vâlidenin gösterdiği himmet ve gayretten dolayı kendisine beyân-ı teşekkür ederim. Bunları ferâmuş etmeyeceğini; itâ'at ve gayretle anın iyiliklerine mukâbele edeceğini ümîd ederim. Mektûbun mûcib-i memnûniyyet oldu. Pek güzel yazılmış. Sıhhatine en büyük delil, en ciddi burhân aranır o da mektûbundur. Fakat yine birden bire mutâla'aya dalma. Tabîb müsâ'ade edinceye kadar yalnız mûcib-i sürûr olan şeyleri okumanı tavsiye ederim. H'âceñe ihtirâmımı beyân et. Ana itâ'at eyle ki senin için çektiği zahmetlere nâdim olmasın. Ümîd eylerim ki az zaman içinde görüşebiliriz. Hemşîrelerine selâmımı tebliğ et. Seni ziyâret etmelerine müsâ'ade edib etmediklerini bilmem. Binâen aleyh anları görünceye kadar selâmımı tebliğde ihtiyât eyle. Bâki feyz-yâb olun oğlum.

BİR PEDERDEN OĞLUNA BEYÂN-I TEŞEKKÎ

Sevgili oğlum

Bana gönderdiğin mektûbu kemâl-i te'essüfle okuduğumu senden saklayamayacağım. Altı sene o mektebde imtihân vererek kat'-ı merâhil etdiğin hâlde bu günlerde oradan izhâr-ı bürûdet etmeğe başlayışın elbette bana da âilene de mûris-i kederdir. Mektebde hakkında edilen mu'âmelât; ne kadar şiddetli olursa olsun iki sene sonra şehâdet-nâme alacağını düşünerek derslerine çalışmalısın. Mekteb müdürünün seninle ne adâvet-i olabilir? Elbette su'y-i hareketin anın nazar-ı dikkatini celb etmiş olmalıdır. Bu cihetle hakkındaki mu'âmelât-ı şedîdeyi sen da'vet etmişsin. Tahsîl-i ulûmun ve hele sebâtın ne derecelerde insâna lâzım olduğunu ta'rîf

etmek için sebât ve ma'ârif sayesinde isimleri târîh sayfelerini tezyîn etmiş olan zevâtı gösteririm.

Bu mülâhazalarımı tetkîk et. Ne taraf haklı ise anın fikrine teb'iyet edelim. Ümîd ederim ki bunun üzerine göndereceğin mektûbda itâ'at ve hüsn-i hareket va'd ile şimdiki hâlinden dolayı müte'essif olan pederini mesrûr edersin oğlum.

İZİN ALDIĞINI İHBÂR İÇÜN BİR ASKERDEN MEKTÛB

... vâlideynim!

Sizi görmek için iki ay ruhsat aldım. Sürûrumu ta'rîf edemem. Üç gün sonra merkezimde hareket edeceğimden on güne kadar huzûr-ı âlîñizde bulunarak mes'ûd olacağımı ümîd ederim. Bâki du'â.

BİR DA'VA VEKÎLİNE

Şehrinizde ru'yet olunacak bir muhâkemem olduğundan taraf-ı kemterânemden zât-ı âlîñizi tevkîl etmek niyetindeyim. Acaba der-uhde buyurulabilir mi? Mâdde şûdur: (Burada esâs da'vayı beyân etmeli).

Eğer der-uhde buyurulur ise lâzım gelen evrâkın cümlesini taraf-ı âlîñize irsâl edeyim. Bu bâbda lâzım gelen mesârif ve ücret-i vekâletin ne mikdâra bâli' olacağını lutfen ihbâr buyurunuz efendim.

TERFÎ'-İ SINIF EDEMEYEN ÇOCUĞUNA BABASINDAN MEKTÛB

Sevgili oğlum

İnsânın her vakti bir değıldir. Utanmak, mükedder olmak, telâş etmek gibi ârızalara uğranılacağı gibi her istenilen şey de yapılamaz. Bu seneki imtîhânda böyle bir ârıza sebabîyle terfî'-i sınıf edemediğimizi işitince gerçi müte'essif olmuş idim. Lâkin altı ay kadar dûçâr olduğunuz hastalığın sizi çalışmaktan men' ettiğini düşünerek ve bu hâlî; dirâyet; ve gayretinizin noksanına değil, belki esbâb-ı zarûriyyenin haylûletine atf ederek teskîn-i keder eyledim. Sa'y ve himmetde kusûr etmeyerek bi-minnehü te'âlâ gelecek sene arkadaşlarınıza her vechle fâ'ik

olacağınızı ümîd ederim. Bâki, du'ây-ı füzûnî-i izz ü âfiyetiniz vird-i zebânımdır oğlum.

OĞLUNDAN BABASINA

... pederim efendim

Bu sene terfi'-i sınıf edemediğimi işitir işitmez ber-muktezâ-i şefkât-i pederâne izhâr-ı te'essüf edilmiş olduğunuzu ve bir takım tesliyât ile ed'iyye-i hayriyenizi mütezammın kerem-nâme-i âlîleri zîver-i dest-i ta'zîm oldu. Altı ay kadar dûçâr olduğum hastalıktan dolayı terfi'-i sınıf edemediğim haberi yanlıştır. Sa'ye-i âlîlerinde vaktimi beyhûde geçirmeyib pek güzel imtihân vermiş ve sınıfımın birincisi olarak terfi' eylemiş idim. Bu sırada nâmdâşım ... Efendi nasılsa geride kalmış olmağla yanlışıyla bu haber; zât-ı âlî-i velîyy-i ni'amîlerini rencîde eylemiştir. Her türlü vesâyâ ve nesâyihî aliyyenizle âmil olacağımı va'd ile herbâr hakk-ı bendegânemde izhâr buyurulan eltâf-ı pederânenizin devâmını ricâ ve ed'iyye-i hayriyenizi istid'â eylerim efendim.

İMTİHÂNININ KABÛL OLUNDUĞU İÇÜN BİR GENÇE MEKTÛB

İmtihânlarınızın kabûl edildiğine dâ'ir olan haber; mûcib-i memnûniyetim olmuştur. Kemâl-i gayret ile ikmâl-i tahsîl ettiğinizden mesâ'inizin semeresini karîben iktitâf buyuracağınız bi-iştibâhdır. Zîrâ sûret-i kat'ıyyede bilirimki erbâb-ı ilm ü irfân. Derecât-ı aliyyeye vâsıl olur. Bazı erbâb-ı vehim, kendilerini ilme müntesîb zan ederek kadr ü kıymetlerinin takdîr edilmediğini beyân ederler. Ashâb-ı akl u fezânet ise bunlara inanmaz. Anlar mutlabın ne sûretle meydâna geleceğini fehm ederler. Bakınız erbâb-ı şebâbın bir takımı derslerine çalışmadıklarından hiçbir şeye nâ'il olamıyorlar. Anlar, size bir sürü hikâyeler, hayâller tasvîr eder ve bunlarla hüsn-i muvaffakiyete nâ'il olan arkadaşları kadar ma'lûmâtları olduğuna sizi inandırmak isterler. Öyle kimselerle mübâhesât-ı yâve-gûyânede bulunmaktan ihtirâzen itirâz edilmez. İtirâz edilecek olursa bize gülerler. Çalışkan gençler; istikbâllerini te'mîn ederler. İmtihânının kabûl olunduğu için seni tebrîk ederim. Bu birinci muvaffakiyet; sana gayret-bahş olarak şerefli olan bu tarîk-i âlîde devâmını te'mîn eder zanındayım azîzim.

BİR ÇOCUKDAN BABASINA MEKTÛB

Sevgili pederim

Bu gün mektebe vâsıl olduğumu beyân ederim ... dan İstanbul'a kadar kemâl-i istirâhat ve âfiyyetle geldiğimi vâlide-i azîzeme teblig buyurunuz. Mektebin nâzırına mahsûs olan mektûbu verdim.

Eyyâm-ı ta'tiliyyede yanınızda bulunduğum vakit ne kadar mes'ûd idim! Şimdi ise on ay sizi görmek sa'âdetinden mahrûm olacağım cihetle hüznüm ta'rîf kabûl etmez derecededir. Sizi merâkta bırakmamak için şu birkaç satırı yazdım. Fakat yarın ilk teneffüs zamanımı sevgili vâlideme mektûb yazmakla geçireceğim. Fi'l-hakîka ikinizi birbirinizden tefrîk etmem. İhtirâmâtım ikiniz içinde birdir. Fakat her türlü sürûrumu kederimi vâlideme ifşâ etmeğe gönlümde başka bir arzû görüyorum. Hissiyâtımda görülen bu farktan dolayı bana güvenmeyiniz. Mektûbumu; sevgili vâlidemin size göstereceğini pekâla biliyorum. Siz de lütfen okuyub eğleneceksiniz. İçinde göreceğiniz bazı ifâdât-ı tıfilâneye nazar-ı müsâmaha ile bakacaksınız. Halbûki bendeñiz size bu yolda bir mektûb yazmağa cesâret edemem.

Dâ'imâ nesâyih-i aliyyenizle âmil olacağım. Anlardan istifâde edeceğim. İşte bu fikir; sizden uzak olduğum için hâsıl olan kederimi tahfif ediyor. Harekâtımda mûcib-i âr olacak hiçbir şey görülemeyeceğini ümîd ederim. Ben sizi kendime numûne-i imtisâl ittihâz etdim. Mazhar olduğunuz bu ömr-i mesâ'î perverâne ve icrâ ettiğiniz mu'âmelât-ı hasene beni tezhîb-i ahlâka sevk ediyor. Size lâyıık-ı ferzend olmak üzere etdiğim va'di asla ferâmuş edemiyorum. İşte bu va'd eğer hüsn-i sûretle icrâ olunursa dünyada mes'ûd olacağımdan emîn olurum.

İşte duhûl-i imtihânımızın icrâsına mahsûs olan sâ'at geldi. Eğer gelmemiş olaydı daha bazı şeyler yazacaktım. Emr-i âlîñiz vechle mektepte vazîfelerimi kemâl-i dikkatle icrâya çalışacağım. Vâlidemin ellerini öper, du'âsını ricâ ederim efendim.

OĞLUNDAN PEDERİNE HEDİYE TAKDİMİ

... pederim efendim

En birinci emelim; sizi memnûn etmek ve teveccühâtınıza nâ'il olmaktır. Mesâ'î-i kemterânemi size irâ'e edecek bir resmî hâk-pay-i âlîlerinize takdîme cesâret eyliyorum. Bu takaddümem; muhabbetimin derecesini size isbât edecektir. Mektebli bir çocuğun en kıymetdâr hediyesi böyle şeylerdir. Arzûm vecihle hüsn-i kabûle mazhar olursa bahtiyâr olurum efendim.

BÜYÜK VÂLİDESİNİN ZİYÂDECE KEYİFSİZ OLDUĞUNA DÂ'İR PEDERİNE MEKTÛB

Pederim azîzim

Mümkün olduğu kadar sür'atle bu tarafa gelmeğe gayret buyurunuz. Büyük vâlidem günden güne kesb-i za'af ediyor. Bu gün yerinden kalkamadı. Her ne kadar zahmet çekmiyor ve bir şeyden şikâyet etmiyor ise de elîm bir hâtıradan kurtulmak arzûsundayım. Karşısında sakîn duruyorsam da o benim ıztırâbımı keşf ediyor. Ölümün lüzûm ve tabî'atinden bahs ederek bana tesliyyet veriyor. Sizi da'vetim; anın arzûsu üzerinedir. Zân ederimki öyle muhterem bir kadının eyyâm-ı ahîresini teşrîfinizle tenvîre şitâb edersiniz. Bâki ellerinizi öperim efendim.

HASTALIKDAN KURTULMUŞ BİR VÂLİDEDEN OĞLUNA MEKTÛB

Sevgili oğlum

Hastalıktan kurtulur kurtulmaz ilk yaptığım iş; sana şu mektûbu yazmak oldu. Ben hasta iken seni ... Mektebe vermişler. Memnûn oldum. Büyük birâderinle beraber mektebde bulunuşun şâyân-ı teşekkürdür. Zîrâ birâderinin sa'y ve hüsn-i harekete olan muhabbeti; senin için en güzel numûne-i imtisâldir.

Sınıfında gayreti, muvaffakiyeti ile temeyyüz etmiş olan arkadaşlarına tekâyyüd eyle. İnşâallah az zaman içinde terakkî edersin. Seni göreyim! Ananı, babanı mes'ûd edecek şeylere gayret et. Anların son günleri sizin gayretinizle bahtiyârâne mürûr etmelidir oğlum.

VÂLİDESİNİN İÂDE-İ ÂFİYYET EYLEDİĞİNE DÂ'İR BİRÂDERİNE MEKTÛB

Sevgili kardaşım

Müsterîh ol! Sana bugün yazacağım havâdis pek güzeldir. Vâlidemiz ifâkat-yâb olmağa başladı. Ehibbânın hükmü bu merkezdedir.

Bu sabah iki sâ'at kadar gezindi. Cenâb-ı Hak; vâlidemizi muhâfaza edecek. Kederim esnâsında sana böyle ferâhlı havâdis verdiğim için mesrûrum. Mektûbuna intizâr ederim. Mektebde çalış. Vâlidem sa'y ve gayret ve hüsn-i hareketini duyarsa elbette memnûn olur. Bununla daha sür'atle kesb-i âfıyyet eyle. Birâderim azîzim.

VÂLİDESİNDEN KIZINA

Sevgili kızım

Dünyaya bir çocuğun geldiğini tebşîr eden o sa'âdet-bahşâ mektûbu feth ve kırâ'at etdiğimde hâsıl etdiğim sürûr; beni öyle bir istiğrâk içinde bırakmışdır ki damâdımın mektûbuna melfûf ve hatt-ı destinizle muvaşşah mektûbunuzu bir müddet göremedim. Nihâyet kendimi biraz toplayınca anı dahî müşâhede ederek kemâl-i halecân ile açtım. Dünyâda arzû etdiğim şeylerin mecmû'unu orada yazılı buldum. Bu misüllü tehâcüm-i sürûr arasında insânın ne yaptığını hiç düşündünüz mü? Size böyle hâller daha vâkı' olmadı. Kalb sıkışır. Men'i kâbil olmayan bir eşk-i sürûr gelir. İşte fart-i hubûrdan bana ârîz olan hâl de böyle idi kızım. Bunlar; meserretin öyle sirişk-i sa'âdet-bahşâsıdır ki hiçbir şeyle kıyâs kabûl etmez. En parlak sürûrlar; bunun yanında hiç mesâbesine kalır. Fatîn olduğunuzu bildiğim için bu misillü hâlâtın esbâbını anlayacağınızda şüphem yoktur. Ben; his etdiğim için bilmiyorum. Cenâb-ı rabbü'l-âleminden bu gün gibi daha nice eyyâm-ı meserreti idrâk etmekle beni bahtiyâr etmesini temennî etmiş idim. Lehü'l-hamd işte şimdi be-kâm oldum. Bulduğum bu hâl devâm etmese idi hayâtım pek lâtif olurdu. Fakat hâlin meserâtından istifâde etmeğe çalışmalı. Çünkü çok geçmeden ekdâr; hüçûma başlar, oğlunun ismini (...) tarafından tesmiye etdirmişsiniz; ne kadara güzel! Arzû edilecek şey! Bana yazdığın üç satıra mükâbil bin kere teşekkür ederim. Anların mütâla'ası bir sürûr-ı nâ-mütenâhî ile kalbimi tesrîr eyledi. Elvedâ meleğim. Daha yazacak başka mektûblarım var.

**MÂDÂM DÖ SEVİNYE'DEN* NÜZÛLA MÜBTELÂ OLAN MÖSYÖ DÖ
KOLANJ'A MEKTÛB****

Eyvâh! Sevgili Kolanj'ım. Ayağınıza boyunuza, dizinize inmiş hâ! Bu keder, artık bütün vücûdunuza istîlâ etmez. Ne haykırıyorsunuz! Ne teşekkür ediyorsunuz! Uyumuyorsunuz! Yiyemiyorsunuz! İçemiyorsunuz! Tegannî etmiyorsunuz! Artık gülmüyorsunuz! Hâ! Ne oldu! Sürûr ve şâdî artık size gelmeyecek mi? İşte bu mülâhaza beni ağlattı. Ümîd ve temennî ederim ki benim ağladığım esnâda siz de ifâkat-yâb olasınız. Kederinizi müte'âkıb Madam "Dönever"e gönderdiğiniz o güzel kıt'alar; âsâr-ı ahîrenizden olmayacağına emîn olunuz. İktidâr-ı şa'irânemizle mütena'sib oldukları gibi bundan böyle anları diğer sünûhât-ı âliyenizin te'âkub edeceği görülüyor. 15 târihli mektûbumuzu elbette almışsınızdır. Sizinkilerin de bize vâsıl olduğunu anlamışsınızdır. Mektûbumuz 20 Mayıs ve 12 Haziran târihli mektûblarınıza cevâb olarak yazılmıştır. Bizim hesabımız böyle. İrsâlâtınızdan hiçbirini gâ'ib etmediğim için bahtiyârım. Anlar, kıymetlerinden mâ'adâ takdîr-i umûmiyye müstehak olduklarından ekserîni Mösyö Dönever'in âsârıyla birleştirerek küçük bir mecmu'a yaptım. Anları, cihânın parasına değişmem. Mektûblarımızı ne için almadığınızı bilemem. İtalya'ya ne için gelmiyorsunuz? Evvelâ bu haberi alır almaz pek sevindik, fakat bunun pek güç olduğunu görerek mahzûn olduk.

Sevgili komşum? Geliniz! Bizimle görüşmeğe tenezzül ediniz. Madam "Dökalanj" kendi ma'bedî için ne yaparsa yapsın ben râzıyım hakkınızdaki hissiyât-ı meveddet-kârânemi kabûl ederek beni mecbûr-ı şükrân etmeniz, ehass-ı âmâlimdir efendim.

MADAM DÖ SEVİNYE'DEN KERÎMESİ MADAM DÖ GRİNYAN'A

Kızım

Kederimi sana ta'rîf ve tavzîh edebile idim belki kesb-i îtidâl edebilirdi, fakat edemeyeceğim. Kızımı pek çok arıyorum. Fakat bulamıyorum. Her adımda benden uzaklaşıyor. Binâen aleyh Sent Mari'ye doğru hem ağlayarak hem de ıztırâb içinde

* Sevinye 1626 sene-i milâdiyesinde Paris şehrinde tevelüd etmiş ve 1696'da vefât eylemiş bir edîbedir. Kızı Kontes Dö Grinyan'a yazmış olduğu mektuplarla iştihâr-ı ebediye na'il olmuştur.

** Mösyö Dö Kolanj, Madam Dö Sevinye'nin amucazâdesi olup on yedinci asr-ı milâdide zarâfetiyle şöhret kazanmıştır.

olmak derecelerine gelerek gidiyorum. Gûya kalbimi, rûhumu koparıyorlar zân ediyorum. Fi'l-hâkîka ne zalimâne iftirâk! Ben yalnız bulunmak hürriyetini istiyorum. Beni Madam “Döhone”nin odasına getirdiler. Ateş yaktılar. “Ağnes” sâkitâne bana nigâh ediyordu. Orada beş sâ'at ağladım. Hâtır-güzârım olan her fikir, beni öldürüyordu. Mösyö “Dö Grinyan” a mektûb yazdım, fakat ne tavırla yazdığımı sen düşün. Ba'de Madam “Dö Lafaye”nin evine gitdim. O da menfa'ati belâsı olarak kederlerimi artıracak şeyler söyledi. Hasta bir rahibenin vefâtından dolayı gamm-nâk idi. Elhâsıl arzû etdiğim vechle ana mülâkî oldum. Mösyö “Dö Larşful” dahî oraya geldi. Yalnız sizden bahs etdik. Sâ'at sekizde Madam “Dö Lafaye”nin hânesinden avdet etdim. Fakat eve girerken merdiveni çıktığım vakit neler his ettiğimi ben bilirim? Yârâb! Dâ'imâ girdiğim odaların kapıları açık; fakat eşyası kalkmış, karma karışık olmuş, bana sizi ihtâr eden küçük kızınız yok. Şimdi çektiğim âzâbı anladınız mı? Gece gördüğüm rüyâ dahî muzlim idi. Bu sabah fikriministirâhâtı için bir adım bile atmadım. İkindiye tersazda Madam “La Terdeş” ile imrâr etdim. Akşam beni heyecânlar içinde bırakan mektûbunu aldım. Bu akşam Mösyö “Dö Kolanj”ın hânesinde ta'am edeceğim. Oradan havâdis alacağımı ümîd ediyorum. Benim için bildiğim bu. Burada bıraktığımız şeylerin kâffesi bana keder veriyor. İstese idim mektûbum kâmilen hulûs ile hitâm-pezîr olurdu.

PAPA ON DÖRDÜNCÜ KLEMAN*’DAN KONT ALGAROTİ’YE

Sevgili kontum

Sâlik olduğunuz meslek-i hikmetin kavâ'idine münâfî olarak tebdîl-i fikr ediniz. Zîrâ sizi bir ebediyet içinde gâ'ib edersen mükedder olurum.

Siz; kalb ve fikirce nâdir bulunur zevâtından ve şeref-i mu'ârefenize nâ'il olanlarca hudûd-ı mekâbirden ötede de sevilecek âdemlerdensiniz. Ancak rûhum ebediyetine vücûdunuzla insânın inanacağı geliyor. Seneler cahîllerle feylosoflara bir görünerek mürûr eder. Yalnız erbâb-ı fikir ve mülâhazayı işgâl eder.

* Papa on dördüncü Kleman, 1769'da kürsi-i ruhbanîyete kuûd etmiş ve 1874'de vefât eylemiştir. Jezovitlerin ilgâ-yı cem'iyatına da'ir emir-nâme ısrar etmiştir.

Bu fikr-i nazîki incitmeyerek bir pendî-muhibbâne ile tebdîl-i fikre da'vet ettiğimi ikrâr edin. Bunu yalnız dinlemek kâfi değildir. Kalb ile zikr etmekte lâzımdır. Bir kerre kalbden geçdi mi? Orada eser bırakır.

Sevgili Algaroti'miz dahî feylasof olduğu kadar dîndâr olmuş olur. Ol vâkit bende anın hem bendesi; hem de muhibbi olmağla iftihâr ederim.

MADAM DÖ SEVİNYE'DEN KERİMESİ MADAM DÖ GRİNYAN'A

Dün “Borön”e gittim. Akşamüstü avdet eyledim. Ben bu arazinin tedrîci bir sûretde harâb olduğunu gördükçe ağlamaya başladım. Dünyanın en eski ormanları orada mevcûd olduğundan oğlum; seyâhat-i âhiresinde anlara bir balta daha urdurmuştu. Bundan mâ'adâ o havâliye oldukça letâfet veren bir müşeccereyi dahî satmak istemiş idi. Fakat bunlar satılacak şeyler değil. Geldiğinde beş bin frank kadar parası vardı. Bir ay sonra beş parası kalmadı. Paraları ne yaptığını, Britanya seyâhatinin ana kaç kurûşa geldiğini bilmek muhâldir. Halbûki uşâğını da arabacısını da Paris'e göndermişti. Görünmeksizin harc etmek, oynamaksızın gâ'ib etmek, ödemeksizin te'diye etmek usûlünü ihtirâ' etmiş. Masalarda, muhârebede, paraya dâ'imâ muhtâc. Dâ'imâ arzû-keş. Bu bir girdâb; fakat ne olduğu mechûl; zîrâ tantanası yok! Fakat anın eli bir potadır ki para orada eriyor. Kızım bunların hepsini tecrübe etmek lâzım. Dün ormanda gördüğüm hüzn-i garîbâne, manzûrum olan hâl-i dehşet; bu ormanlar derûnunda tavattun etmiş rengârenk kargalar, bu zulmet-gehî ebedîde bulunan baykûşların cümlesi esvât-ı menhûseleriyle insânların bed-bâhtlığını anlatıyordu. Bunların hepsi kalbime dokundu. Bu mahal; ma'mûr bir yer idiyse de şimdi vâhşet-zâra dönmüş. Avdetimde pek mükedder oldum. Re'isin hânesinde ta'âm etdim. Def-i gâm mümkün olamadı. Ormanlarıma gitdiğimden dolayı memnûn idim. “Röşed”e bulunanların bundan fenâ olmadığını ümîd ederim. İşte bu gün size haber verdiklerimin cümlesi beyhûde sözler ise de bize cihet-i ta'alluku vardır.

MADAM DÖ SEVİNYE'DEN KONT DÖ BUSİ'YE*

Sevgili hala-zâdem

Sâl-ı cedîdi tebrîk ederim. Bu münâsebetle hakk-ı âlîñizde temenniyât-ı hayr-hâhânede bulunarak taleb-i afva müsâre'at eylerim. Size çok zamandan beri mektûb yazamadım. Bundan dolayı vâkı' olan kusûrumu afv ettirmek için bu vechle kelâma âgâz ederek fikrinizi ta'dîle muvaffak olmağa çalışıyorum. Britanya'dan 20 teşrîn-i sâñide mufârekat etdim. Fi'l-vâkı' tasavvurumdan pek çok evvel Paris'e müteveccihen hareket eyledim. Bir ay sonra orada kızımı görmek sa'âdetine nâ'il oldum. Hareket etdiği vakitden daha ziyâde iyi buldum. O; dâ'imâ bildiğin gibi sevimli. Hep sizi düşündüm. Kendi kendime bin def'a "Yârâb; ben Kont Dö Busî'ye yazayım" diye söyledim; fakat bir türlü muvaffak olamadım zân ederim.

Bir takım elbiseler peydâ olmuş. Bizim za'afımızı göstermek ve bizimle eğlenmek için yapacağımız şeyleri bize yaptırmıyorlar. Dâ'imâ tercümelerinizi mutâla'a etmekle telezüz eyliyorum. Elvâdâ sevgili Busi! Haber-i sıhhatini beklerim.

LAFONTEN**'İN BİR RÂHİBE YAZDIĞI MEKTÛB

...

Sıhhatinizin muhtel olduğu havâdisi beni mükedder etdi. Cenâb-ı Hak'a sizi tesliyyet ve muhâfaza için du'âlarla beraber hayâtdan zevk-yâb olmanızı temennî etdim. Sıhhat-yâb olduğunuz ânda bana haber veriniz; aksî hâlde mahal-i mukaddesde bulunarak size karşı dest-guşâ-yı niyâz olmak için yanınızdaki âdemlere beyân-ı keyfiyet ediniz. Ben; hayâtda da memâtda da sizin için ihtirâm ve muhabbet ile mütehassis oluyorum. Sizi ne kadar sevdiğimi, ne kadar azîz ve mübârek bildiğimi rabü'l-âlemin bilir.

* Kont Dö Busi, 1698 senesinde doğmuş, 1693'te vefât etmiştir. Zarâfet-i efkâr ashâbından ve münşiyûndan idi.

** Lafonten 1621'de şato Dö Tyeri de doğmuş ve 1695'te Parid'te vefât etmiş bir edîbdir. Emsâr ve hikâyat nâmıyla manzûm asârı letâfe-i müedda ve üslub-ı ranâsından naşî elsine-i müteaddiye tercüme edilmiştir.

RASİN'DEN* OĞLUNA

Hastalığından dolayı hâsıl olan kederimi müjde-i âfiyyetinin bahş ettiği sürûrdan anlayabilirsin. Bir kazâ-yı müdhişden rehâ-yâb olduğun için Cenâb-ı Hakk'a hamd ve senâ etmelisin. Gözlerine ârız olan dâhiye; çok geçmeden mahv oldu. Vâlidenin dikkat ve himmetinden dolayı hâsıl olan şükrân ve teşekkürümün son derecede olduğunu beyân ederim. Ümîd ederim ki o şefkatlü vâlidenin himmetini unutmayacaksınız. Arzûsu dâhilinde hareket ederek ana borçlu olduğun vâzife-i şükrân ve ubûbiyyeti ifâ edeceksin. Mektûbun o derece meserret-bahşâ idi ki ta'rîf edemem; zîrâ âfiyyetini tebşîr ediyor idi; fakat birden bire mutâla'aya dalma. Tabîb sana mutâla'ayı tavsiye edinceye kadar yalnız bâ'is-i neşât olacak âsârı okumanı ricâ ederim. Mu'allimeye teşekkürümü arz et. Sana gösterdiği himmetlerden ana dâ'imâ müteşekkir kal. Seni yakında göreceğimi ümîd ederim. Elvedâ' oğlum! Hemşîrene selâmımı teblîğ eyle. Sizi ziyâret etmeleri husûsunda anlara müsâ'ade edeceklerini bilemem. Binâen aleyh anları görünceye kadar teblîğ-i selâmımdan vaz geçmeni o vakte intizâr etmeni ricâ ederim.

NE TÜRLÜ KİTÂB OKUNMASI HAKKINDA BİR MATMAZEL'İN SU'ALİNE VOLTER'İN** CEVÂB

Mâtmazel

Marîz bir ihtiyârım. Beni şeref-yâb eden mektûbunuza derhâl cevâb veremediğim için ma'zûr görünüz zîrâ hâlîm pek mü'ellimdir. Siz; benden nasîhat istiyorsunuz. Zevk-i selîminizden ziyâde kendinize mürşîd aramayınız. Birçok zamandan beri mazhâr-ı rağbet-i âmme olan ve şöhreti asla dûçâr-ı sekte olmayan kitâbları okuyunuz. Her ne kadar anlar az ise de istifâde cihetiyle pek ziyâde mühîm olduklarından etrafımı ihâta eden dîğerkitâbları okumaktan elbette âlâdır. Ahlâk-ı hamîde sâhibi olan mü'ellifin, lâzım olduğu kadar fikre mâlik olduklarından tab-ı müstakîme muvaffik olarak düşünürler. Muvazzah sûretde ifâde-i merâm ederler.

* Rasin Fransa'da haile-nüvîz şuaranın birincilerindendir. 1639'da Fertelemun'da doğmuş ve 1699'da vefât etmiştir. Atala nâmındaki eseri te'lifat-ı müte'addidesinin enfesidir.

** Volter, Fransa'da gerek şiir gerek nesir cihetiyle şöhret-i fevka'l-âde kazanmış bir edîb olup on yedinci asırda hükûm-i edîbânesiyle âlemi efkârına etbâ'a ve bir devr-i cedîd-i edebî ve fikrî icât ve ihtirâ'ına muktedir olmuştur. Âsâr-ı müte'addidesi vardır. (1694-1778)

Madam Dö Sevinye'nin diğer madamların yazdıkları eserlerin ne kadar tabî'î olduklarını görmüşsünüzdür. Fenalon, Rasin, Bosöe, Desperov gibi ecille-i üdebâmız dâ'imâ ma'nâ-yı hakîkiye îtibâr ederler. İnsân; iyi yazılmış şeyleri okuya okuya iyi şeyleri söylemeğe alışır. Sâde ve âlî bir sûretde ve güçlük çekmeksizin fikrini tefhîme muktedir olur. İyi bir şey okunurken zahmet çekilmez. Bu bâbda zevk ve haz, insâna rehber olur.

Mâtmazel! Bu uzun mülâhazalarımın dolayî beni afv edin. Yalnız emr-i âlî'nize itibâ'adan mütevellid olduğuna inanınız.

VOLTER'DEN MÖSYÖ BERJE'YE MEKTÛB

Kadr-i sıhhati; siz de benim gibi hastalıkla anladığınız için müte'essifim. Ben böyle şeylerde kendini refik bulmakla lezzet-yâb olan bedh-bahtlardan değilim. Haz ve sürûrun; en büyük devâ olduğuna inanınız. Mektûblarınızın getireceği tesliyyâtı kemâl-i iştiyâk ile bekliyorum. Sizinle şeref-i mu'ârefeye nâ'il olan Parnas hakkında efkâr-ı cedîde sâhibi olmağa çalışınız. Dâ'imâ hakkınızda his etdiğim muhabbetin muhâleselatına inanınız.

MADAM DÖ SEVİNYE'DEN KERİMESİ MADAM DÖ GRİNYA'YA

Sevgili kızım

İşte benim için bir yevm-i müdhiş dahâ! Artık tahammül edemeyeceğimi mu'terikim. Sizi; ba'is-i izdiyâd-ı keder olacak bir hâlde terk etdim. Her hatvemde sizi düşünürdüm. Zan ederim ki sende beni böyle düşünürsün. Bu hâlde ne kadar yürümeliyiz ki birbirimize mülâki olalım! Yanında oldukça kalbim müsterîh anın istirâhatı; huzûrunla kâ'im. Sürûr-u; vücûdunla dâ'im. Bu sabah serzede-i huzûr olan bir hâl; kalbimde derînce bir melâl hâsıl etdi. Hırâş-ı kalbin en derecelerde elem-fezâ olduğunu elbette bilirsin. Ben; o melâli pek çok zaman his etdim. Dahâ da his edeceğim. Kalbim, hâfızam senin ile memlû. Senin için ağlamadıkça düşünemem. Fakat yine düşünürüm. Bulduğum bu hâl; tahammül-güdâzdır. Artık nihâyet dereceye vardığından şiddetinde devâm edemeyeceğini ümîd ediyorum. Dâ'imâ sizi arıyorum. Netîcede; nice fersâh ötede kaldığımı bularak gam-nâk oluyorum. On dört aydan beri sizi görmekle tâb-nâk olan dîdemlerim; artık sizi tavâf edemiyor. Ben bu

hâl-i firâka alışıncaya kadar pek çok ıztırâb çekeceğim, lâkin sizi kemâl-i iştiyâk ile der-âguş etmek arzûsundan bir türlü vaz geçemeyeceğim. İstikbâlden ziyâde mazîden emîn olmalıyım gaybûbetinizin bâ'is olduğu elemi ben bilirim. Hakkımda edilecek şikâyetlere müstehâkım; zîrâ sizi görmek için lâzım olan âdeti tedbirsizcesine îtiyâd etdim. Avdetinizde sizi iyice kucakladığım hatırıma geliyor! Ne saklayayım! Muhabbetinden sâfiyyetinden ne kadar memnûn olduğumu iyice anlayamadım. Seni Mösyö ... 'ya iyiden iyiye tavsiye edemedim. Hakkımda damadımın göstermiş olduğu muhabbet ve nezâkete mukâbeleten lâzime-i teşekkürü ifâ eyleyemedim. Beni bir kât dahâ elem-nâk edecek olan mektûbunuzda medâr-ı tesliyyet-i kalb olacak sözlere tesâdüf edeceğimi ümîd ediyorum. El-hâsıl, kızım! Yalnız senin için yaşıyorum. Seni sevmek için Cenâb-ı Hakk'ın bana birkaç gün dahâ ihsân edeceğinden ümîd-vârım. Şimdiye kadar böyle bir firâte dûcâr olmamış idim. El-vedâ' sevgili kızım! Sizi terk ettiğimden dolayı benden şikâyet ediniz. Evvelleri mülâkât ile; müsâfât ile teskîn-i muhabbet edemez iken şimdi mektûb ile mi ta'dîl-i iştiyâk eyleyeceğim? Heyhât!..

MADAM DÖ SEVİNYE'DEN KERİMESİNE

Kızım!

Seni görmeyeli; seni de âguş etmeyeli, senin tesliyyet-âmîz sözlerini işitmeyeli, seni Şaranton'da terk edeli yarın tam bir sene olacak; Yarab! Kuvve-i hâfizam ne kadar kuvvetle muhâfaza etmiş. O hazîne-i veakâyı'da seni tekrar görmek, kucaklamak, ile'l-ebed ru'yyet-i dîdârınla mesrûr olmak için bir rûz-ı meserret dahâ bulmağı arzû ediyorum! Hayâliyle orayı doldurmuş olan bir vücûd-ı nâzikle hayâtıma hatîme vermeyeceğim! Sevgili kızım! İstemeyerek sana söylediğim sâl-i iftirâkımızın hihâyetini böylece imrâr ederken kalben his ettiğim şey budur.

MADAM DÖ MENTENON'DAN* MADAM VARONKORA

Sevgili kızım

Senin için yapacak iki şey vardır. Biri: Allah'a ibâdet, diğeri zevcene ita'attir. Ana dâ'imâ lutf ile muâmele ve arzûlarını icrâya gayret et ki aslâ bi-zâr

* Fakîr ve yetîm kızların talim ve terbiyelerine mahsûs hayrât-hâne tesis etmiştir. Rûhlu ve manîdâr mektûblarıyla meşhûrdur. (1935-1719)

olmasın. Kıskanç ise kimseye görünme. Cemiyet içinde görmek isterse çık. Fakat fazîletin derecesinde îtidâl üzere hareket eyle.

MADAM DÖ MENTENON'DAN BİRÂDERİNE NASÎHAT

İnsân; kendi hatâsıyla bed-baht olur. Beyhûde te'essüflerinize karşı dâ'imâ vereceğin cevâb, serd edeceğim bahâne budur. Sevgili kardaşım Amerika'ya seyâhatimizde pederimizin başına gelen felâketi, bizimde çocuk ve genç hâlimizde uğradığımız musîbeti düşününüz. Düşünürseniz şimdi tâli'nize karşı dehen-güşâ-yı ta'n olacağımız yerde ana teşekkür edeceğiniz bedîdârdır. On seneden berî birbirimizden uzakta bulunmaktayız! Âmâlimiz on bin lîra îyrâd bulmakdan ibâret idi. Şimdi ise anın dört misline mâlikiz. Artık âmâlimiz yerine gelmedi mi! Müftehir olduğunuz bu refâh-ı hâlden istifâde edelim. Memnûn olalım. Bize in'am-ı ilâhî gelirse alalım. Fakat arzûlarımızı tecdîd edelim. Biz ihtiyâcımızı tehvîn etdik. Bâkisini taleb; tâma'dır. İkbâlin müntahısına varmak arzûları, muzdarip bir kalbin temenniyâtıdır. Borçlarınız te'diye edildi. Teceddüd etmediği hâlden pek güzel yaşayabilirsiniz. Dahâ ne istiyorsunuz? Arzû-yı servetin; rahâtınızı, sıhhatinizi ihlâl etmesini mi istiyorsunuz? Tarîh mütâla'a ediniz. Bu cihân; âmâl-i beşerin ne kadar aşâğısında olduğunu görürsünüz. İnsânları; yalnız Cenâb-ı Hak doyurabilir. Tekrar ederim ki hatâniz sebebiyle bed-baht oluyorsunuz. İstirâbınız; sıhhatinizi ihlâl ediyor. Sizi sevdiğim için muhâfaza-ı sıhhatde bulunmalısınız. Arzûlarınızı teskîn ediniz. Muvaffakiyetiniz anında mesrûr olursunuz; lâkin bunlar yalnız düşünmekle olmaz. Ta'lîm, teferrüc muntazam ve yekneksak bir hayât ile olur. Hasta olduğunuz hâlde iyi düşünemezsiniz. Vücûd; ta'ab içinde kaldığı vakit rûh da şiddetini gâ'ib eder. Mektûblarınıza müntazırım. Fakat biraz müferrih olsun.

İŞRETE MÜBTELÂ BİR ÂDEME MEKTÛB

...

Geçen hafta bir mektûbunuzu aldım. Bir aydan beri hasta olduğunuzu ve bu hastalığında işrete inhimâkden münba'is olduğunu yazıyorsunuz. Hâlinizi bilenlerce te'essüf etmemek kabîl midir?

Hâtır-nişânınız olmak lâzımdır ki bir zaman bendeniz; işrete inhimâkin intâç edeceği netâyîç-i vahîmeyi; ta'dâd ile hâlisâne ihtârât da buldum. Siz ise rindâne, meyperestâne beyitler okuyarak söz dinlemek istemiyorsunuz. Şimdi vesâyamın ehemmiyetini takdîr ediyorsunuz. Beyhûde! Son pişmânlık fâ'ide vermez.

İşret, ne kadar kıymetdâr vücûtları heder etmiş! Bu ibtilâ-yı sâ mân-sûz ne kadar âlî-hândâneleri, ne kadar şerefli aşiyânları söndürmüş. Vaktiyle dilim döndüğü kadar bunları size söylemişim.

Şimdi şu sözlerin kâffesi zâ'iddir. Maa-mâfih sizin gibi kendisinden hüsn-i hizmet beklenen zevâtın bu sûretle ifnâ-yı vücûd etmesine ne kadar te'essüf olursa azdır!

MADAM DÖ MENTENON'DAN MADAM DÖ ŞANTELOP'A

Madam!

İşte bugün ikbâl ve istikbâlden pek uzâk bulunuyorum! Ben, kaderin icraâtine ittibâ' etdim. Hâlika karşı arz-ı iştikâ etmekten ne kazanırım? Dostlarım Mösyö ... ya mürâca'at etmemi tavsiye etdiler. Andan bir şey ümîd etmeyeceğimin esbâbını bilmiyorlar. Beni Mösyö Kolbr'e gönderdiler. Râhib "Testo" olanca fezâhatini sarf etdi. Dünyâda insânlara güvenmemeli hiçbir şeye ihtiyâcım olmadığı hâlde hazîneler bulurum. İhtiyâcım olduğu vakit beş paraya nâ'il olamadım. Madam "Dö Şale" dudâklarının uçlarından dökülen lakırdılarıyla himâye va'd etdi. "Madam "Dö Lyon" u görürsem söylerim" dedi. Fakat hâlâ söylemedi. Her gün mu'âvenet va'd etdi ise de hiçbirisini icrâ etmedi. Ma'âşım ta'yîn edilmeyecek. Zan ederim ki Cenâb-ı Hak bu türlü tecrübeleriyle beni karîn-i memât edecek. Zîrâ insân; felâketin te'esiriyle mahv olur. Olursam olayım, yine anın tarîk-i müstekiminde devâm edeceğim. Madam! Tesliyatınızdan ve birâderim hakkında tenezzülen izhâr buyurulan hüsn-i teveccühâtından dolayı teşekkürler ederim.

MADAM DÖ SEVİNYE'DEN KONT DÖ BUSİ'YE

Sevgili Kontum!

Hala-zâdemın nâ-mizâc olduğumu işittim. İnsânın dünyâda bahtiyâr olamayacağı bedihi değil mi? Tâli'; cüzi bir keder ve elem ile erbâb-ı sa'âdeti tecrübe ederek dâ'imâ sıkıntı içinde bulunanların neler çekmekte olduklarını gösteriyor. Kader; telâfi mâfatı sever. Mösyö Bordalo geçen gün va'azında; insânların irâdât-ı kadere tâbi' olduğunu isbât eyledi. Cenâb-ı Hakk'ın ihsân ettiği selâmetden gayrı çâre-i necât yoktur. İnsân bununla tesliyyet-yâb olur. Nikbet-i tâl'ie bu vechle itâ'ata alışır. Hayât kısadır. Bizi alıp götüren nehir; o kadar serü'l-cereyândır ki üzerinde görünür görünmez nâbûd oluruz. Bir hafta zarfında aldığım intibâh dersleri bunlardır.

FENALON'DAN YEĞENİNE

Oğlum

Kambrey'den uzaklaştın ama bizim merkez ictima'amızdan uzaklaşmadın. Müddet-i gaybûbetinde Cenâb-ı Hakk'ı unutma. Çocuk; dâ'ima süt emer, yürümesi için tutacağı ipi lâ-yankatı' tutar. Anı sütden keserler. Yalnız yürümeğe alıştırlar. Sen; dâ'imâ beni zahîrin olacak sanma. Zâbitânın arasında vazîfeni kemâl-i ehemmiyetle ve cân sıkmaksızın ifâ et. Sabır eyle, sertlik etme, kendini sevdik. Bilmiş ol ki yalnız Cenâb-ı Hak seni sevimli kılabilir. Senin tabî'atın ser-keş ve sert değildir. Dest-i kudret dahâ halîm etsin. Sen başkasının fikrine dikkat ve itâ'at et, kendi nefesine itimâd etme.

SEYÂHATDE BULUNAN BİR KIZ TARAFINDAN VÂLİDESİNE MEKTÛB

Vâlîde-i azîzem

Birçok zamandan beri iftirâkınızla dûcâr-ı keder olacağımı ve bu mihnete nasıl tahammül edeceğimi düşünürken vukû'-ı müfârekatımız; nâ-kabîl-i tesliyyet-i ekdârı mûcib oldu. Ben bu türlü acılara tahammül edemeyeceğim. Etrafımı muhît olan şeylerin cümlesi sizi ihtâr ediyor. Âh! Hânî o müsâbahât-ı hâlisânene ki rûhumu neş'e-yâb eylerdi. Hani dudâklarınızdan kemâl-i saffetle hurûç eden o sözler ki ba'zen esîr-i gam olan fikrimi her türlü kuyûdden halâz, kalbimi de safâ-yâb ederdi.

Müfârekâtınızdan dolayı nâ'il olamadığım tesliyyetlerinize bedel bârî mektubunuzu uzunca yazınız. Mektûbâtım ba'is-i kelâl olmazsa bende uzun uzadıya yazarım. Ellerinizi öperim. Dahâ şimdiden arzû-yı ru'yyet-i dîdârınız beni ta'zîb eyliyor. Mektûbunuza çâr-çeşme intizâr ederim, vâlideciğim!

DOSTLUĞA BİNÂEN İSTİKRÂZA VÂSİTA OLAN BİR ÂDEMDEN MEDYÛNA

İzzetlü...

İstanbul'dan infikâk-i âlîlerinden berî zıkr-i cemîlinizle meşgûlüm. Gaybûbetinizin elemi bunla ta'dîl ediyorum. Zât-ı âlîñizden az zaman içinde gördüğün iyilikleri bir türlü unutmam. Bu cihetle tasdî'den iştinâb ederim. Ne çâre ki fakr ü zarûret-i bendigânem; çâkerlerini kalbime muhâlif-i hârekâta sevk ediyor. Bir tâkım emânetler mukâbilinde sarraf ... dan istikrâz ve arada bendeñizi tavsît buyurduğunuz para hakkında hâlâ bir gûne iş'ar vukû' bulmamıştır. Halbûki sarraf; emânetleri fûrûht etmek istiyor. Emânetler ise borcunuzu te'diyeye kifâyet edecek akçe getiremiyor. Âcizleri fakîr olduğumdan bu yükün altında ezileceğim. Her hâlde ve bir aya kadar bunun çâre-i tesviyesine himmet buyurulmasınır icâ ederim. Bâki lütfunuza müntazırım efendim.

İFTİRÂK-NÂME

Nûr-ı Âynım Kardâşım!

Sizden teba'üd etmek iktizâ ettiğini his ediyorum! Ya haylî bir müddet dâhâ nâr-ı inntizâne tehemül edeceğim, yahûd sizi görmek şerefinden ile'l-ebed mahrûm olacağım. Fakat bu günki günde ne yapayım? Ne yolda hareket edeyim?

Bulduğum hâl-i felâket-i iştimâlden beni tahlîse yalnız siz muktedirsiniz.

Cenâb-ı Hakk'ın; zevk-i tab'ımızdan sinn ü hâlimizden başka tahahülâtımıza da ber-muvaffakât ihsân buyurduğunu ekseriyâ düşünerek iftihâra cesâret-yâb oluyorum. Bu tabî'î imtizâcı hiçbir şey ihlâl edemez.

Beni bugün sizden ayıran bu hâl; elbette zâ'il olur. Ben kederimden ölüyorum. Fakat bu iftirâktan sonra birbirimizi görür isek ne kadar sevineceğinizi düşünerek mütesellî oluyorum.

Dünyâda his ettiğim kederlerin en ziyâde tahammül-sûzî budur. İnşâallah karîben görüşürüz, kardaşım!

ZARÛRETDE KALMIŞ BİR DELİKÂNLİYA FRANKLİN* TARAFINDAN YAZILAN MEKTÛB

Azîzim efendim

Mektûbunuzu aldım. Beyân ettiğiniz zarûret; mucîb-i te'essûf oldu. Bu varakpâyeye leffen size on altun gönderiyorum. Bu parayı size bahş ettiğimi iddiâ edemem. İkrâz ediyorum diyebilirim. Vatanınıza avdet etdikden sonra kendinize münâsib ve borcu ödemeğe müsâ'id bir hâlde bulunur ve bu gün ki hâlinize dûçâr olmuş nâmûslu bir âdeme tesâdüf ederseniz size gönderdiğim bu on altunu o biçâyeye ikrâz ediniz. Bununla te'diye-i deyne himmet etmiş olursunuz. Fakat o âdeme de bu vesâyâyı tekrar ve ihtâr ediniz ki o da; müsâ'id-i hengâmda bir başkasına imdâd eylesin. Ümîd ederim ki benim on altunum; bu sûretle mecrâ-yı insâniyyeti kat' edecek ve denî bir âdemin ceyb-i hırs u intifâ'na girmeksizin içine epeyce nâmûslu âdemlerin ellerinden geçecek, onların zarûretini tehvîn ve izâleye ba'is olacaktır.

Size bu yolda ikrâz edişim az para ile şân-ı insâniyyete muvaffak bir iyilik etmiş olmak üzere kullandığım bir tedbîrdir. Gerçî hayırlı işlerde çok para sarf edebilecek kadar zengin değilim. Lâkin hâl ve vaktim ednâ-yı cinsime bu kadarcık bir hizmet arz etmeğe müsâ'iddir.

Bâki; teşebbüsâtınızda dilhahınız vecihle muvaffakiyetinizi ve müstakbelen nâ'il-i sa'âdet olmanızı temennî eylerim azîzim.

* Franklin; Amerika meşahîr-i erbâb-ı fûnûndan olup icâd-kerdesi olan parotoneri ve efkâr-ı hikemiyesi ile şöhret-i fevka'l-âde kazanmış ve hüsn-i ahlâkı ile nâm-dâr olmuş bir hekîmdir.

TALEB MEKTÛBLARI

Taleb mektûblarının envâ'ı; hesâba gelmez derecededir. Zîrâ dünyâda ne kadar talep olunacak şey var ise cümlesi için birer türlü mektûb yazılmağa ihtiyâc vardır. Bu misillî mektûblar; rütbe; sıfat-ı me'mûriyyet ve münâsebât-ı dostânedan derecesine göre yazılmalı. Meselâ: Kendinizden büyük bir zâtdan bir şey talep edeceğiniz zaman revîş-i ifâdeniz yalnız ta'zîm-kârane değil, mahirâne dahî olmalıdır. Zîrâ göstereceğiniz mahâret; arzûnuzu istihsâle kâfîdir. Fakat tabasbusdan ictinâb etmelidir, ta'azzumda derece-i îtidâli geçmemelidir.

TALEB MEKTÛBLARI NUMÛNELERİ

BİR ASKER TARAFINDAN AKRABÂSINDAN BİR ZÂTA PARA TALEBİNE DÂ'İR MEKTÛB

... efendim

Bir aydan beri (...) taraflarından muhâfız bulunuyoruz. Memleketimin, âilemin, muhibban-ı sabâvetimin hâtıratı; ara sıra beni keder-nâk ediyor. Ancak silâh arkadaşlarımın mu'âmele-i dilnuvâzâneleri medâr-ı tesliyyet oluyor. Vücûdum sıhhatdedir. Cenâb-ı Hakk size de sıhhat ve âfiyyet ihsân buyursun. Bir eksiğim var ise o da paradır. Sizde de olmadığını bilir isem de bu hâl içinde devâm edebilmekliğim gayr-ı mümkündür. Bu cihetle sizi bir dahâ tasdi' etmeğe cesâret ediyorum. Cüz'i bir meblağın irsâline himmet buyurulacağını ümîd ettiğim gibi memleketimizin ve âilemizin ahvâlinden ba'is bir de uzun mektûb göndereceğinizi me'mûl ederim. Bâki.

İSTİKRÂZ İÇÜN BİR DOSTA

Birâder-i azîzim efendim

Hakkımda her zaman ibrâz ettiğin âsâr-ı hayr-hâhî ve dostîyye iğtirâren bugün dûçâr olduğum ahvâl-i müşkîleden tahsîlin için himmetini ricâ edeceğim. Bana on beş lira kadar ikrâz edersen defî' zarûretime haylice medâr olur. Terhîn edecek bir şeyin olmadığından sarraftan ve yahûd dîğere bir taraftan para almaklığın imkânı yoktur. Bu parayı bana verebilecek ancak bir dost vardır, o da sensin. Bu

inâyatı benden dirîğ etme. Mürüvvetine mürâca'atım; bîlâ ihtirâz değildir. Bir zaman senin için his etdiğim muhabbetin; istikbâlde bir hesâb-ı hod-pesendâneye müncer olmasın diye korktum; zan ederim ki artık öteden beri ikimizinde kalbinde pâyidâr olmuş hissiyât-ı vedâdkârinin muhâlesatına inanacaksın. Hukûkumuz; böyle bir mu'âveneti senden istirhâm etmeden pek çok zaman evvel te'essüs etmişdir.

Birâder! Meblağ-ı mezkûru memnûn olduğu kadar sür'atle taraf-ı kemterâneme irsâle himmet edersen fevka'l-ade mesrûr olurum. Birkaç ay zarfında te'diye edeceğime söz veririm. Bundan mâ'adâ bu bâbda her türlü şerâ'it dermiyân edersen bu gibi ahvâlde ma'zûr olduğunuzu bildiğimden kabûle, müheyyâyım, efendim.

CEVÂB

Sevgili birâderim!

Hakkımda buyurulan îtimâde hüsn-i sûretle mukâbele edemediğinden dolayı müte'essifim. Taleb olunan mübalağ-ı bulmak husûsunda aczimin ber-kemâl olduğunu yemîn ile te'mîn ederim. Sizi hâl-i zarûretde gördüğüm hâlde bir mu'âvenet-i cüzziyede bulunamayışım; benim için en büyük kederlerdendir. İhtimâl ki Ali Bey birâderimiz bu bâbda size bir mu'âvenet ibrâz edebilir. Çünkü mûmâ-ileyhin serveti cümlemizin ma'lûmıdır. Beyân ettiğiniz vecihle karzen para bulmak hakîkaten güç bir şeydir. Her türlü kefâlet irâ'e edenler bile ba'zen böyle müşekilâta dûçâr oluyorlar.

Her ne hâl ise bir fırsat zuhûrunda size arz-ı hizmet edeceğimi va'd ile ma'zîretimin kabûlini ricâ eder ve arzû buyurulduğu hâlde mîr-i mûmâ-ileyhe mürâca'ata vesatât edeceğimi arz eylerim efendim.

BİR HİZMET TALEBİNİ HÂVÎ BİR DOSTA MEKTÛB

Birâder-i azîzim efendim

Eyyâm-ı sabâvetimizin yadigârı olan uhuvvetinize mürâca'at mecbûriyetinde bulunuyorum. Zaten fakîr çocuğu olduğumu bilirsiniz. Me'mûr bulunduğum ... luğu oldu. Binâen aleyh kendimi idâreden âcizim. İşsiz güçsüz; şurâda burâda

gezmekteyim. Bu günlerde taraf-ı âlîlerinden ba'zı yerlere yoklamacı intihâb ve ta'yîn edilmekte olduğunu işittim. Bendelerinin dahî menâsib bir mahalle ta'yîn buyurulmaklığını istirhâm ederim. Her hâlde inâyetinize muntazırım efendim.

CEVÂB

Birâderim.

Hâl-i dil-sûzunuzu mu'lin mektûbunuzu aldım. Te'essüf ve te'essürümü ta'rîf edemem. Münhal yer kalmamış ise de ... mahalde 500 kuruş ma'aşlı bir me'mûriyyet vardır. Arzû buyurulur ise elden gelen mu'âveneti dirîg etme. Bâki cevâbınıza müntazırım kardaşım.

İSTİKRÂZ İÇÜN BİR DOSTA MEKTÛB

Bunca zamandır hakkımda gösterdiğiniz âsâr-ı muhabbete istinâden bugünkü gün dûçâr olduğum zarûretten kurtulmak için mu'âvenet-i aliyyenize mürâca'atı tensîb eyledim. Yirmi liraya muhtacım. Bi-minnehü'l-kerîm dört ay zarfında te'diyesine çalışırım. Bu meblağı birkaç güne kadar taraf-ı âcizâneme yetiştirirseniz minnetdârlığım artar efendim.

CEVÂB

Sevgili birâderim

Taleb etdiğin mu'âveneti şu ânda ifâya muktedir olamadığım için cidden müte'essifim. Fakat ümîd et. Belki şu birkaç gün içinde arzûnu yerine getirecek bir teşebbüsde bulunarak seni memnûn ederim. Fakat şimdilik bu gayr-i kâbildir; zîrâ yakında verilecek düyûnum olduğundan bu bâbda bendeñizi ma'zûr tutunuz efendim.

BİR TÂCİR TARAFINDAN İSTİKRÂZ İÇÜN DOSTUNA MEKTÛB

Muhibb-i azîzim

Pek çok zamandan beri münâsebât-ı ticâriyyede bulunduğum mağazaların ekserî bu âna kadar va'de hitâmında te'diyâta devâm ekmekte idiler. Bu günlerde ise ta'tîl-i te'diyât etdiklerini bendeñize bildirdiler. Bunların iflâsını evvelce haber almış

olaydım tedâbir-i ihtiyâtiyyeye ri'âyet ederek zarar-bîde olmaz idim. Fakat bu haber-i meş'um birden bire vâsıl olduğundan şimdilik muzâyaka-yı şedîdeye dûçâr oldum. Halbûki ba'zı mübâya'ât-ı cedîdede bulundum. Bunun için 100 lira kadar bir meblağa eşedd ihtiyâcım olduğundan bunu sizden başka kimseden talep edemem. Her hâlde lutf ve himmetinize muntazırım.

TE'DİYEYİ DEYN ETMESİ İÇÜN BİRİNE MEKTÛB

... efendim

İki sene evvel istikrâz etmiş olduğunuz ufâcık bir meblağa bugün sizden talep ettiğim için beni afv edin. Bugünlerde dûçâr olduğum zarûret; beni bu gibi mürâca'atlara mecbûr ediyor. Ba'zı gûnâ te'diyâtda bulunacağımdan meblağ-ı müstekrazı ne zaman te'diye edebileceğinizi lütfen iş'ar buyurursanız müteşekkir olurum. Sizi tasyîk ettiğim cihetle gâyet müte'essifim. Fakat başka türlü harekete de hâl müsâ'id değil. Her hâlde ma'zeretimin kabûlini niyâz efendim.

CEVÂB

... efendim

Va'desi pek çok evvel hulûl etmiş bir meblağ bu âna kadar talep buyurmayarak ihtiyâr-ı sükût ettiğinizden dolayı teşekkür ederim. Mu'âmele-i nazîkâneniz beni bir kât daha minnetdâr etmiştir. Ancak şu aralık fevka'l-âde müzâyaka içinde bulunduğumdan arzû-yı aliyyeñize muvafık hareketde bulunamayacağım için te'essüf eder ve meblağı meskûru lâ-ekall bir seneden evvel te'diye edemeyeceğimi arz eylerim. Fakat bu müddetden ziyâde te'hîr etmeyeceğimi de va'd ederim. Bu bâbda müsâ'adenizi su'y-ı isti'mâl ettiğimden dolayı ne kadar mahcûb isem bu günki hâl-i zarûretim de o kadar fenâdır. Lutfunuzdan intizâr ettiğim bu va'deyi bendeñize ihsân buyuracağımızı ümîd ve afvunuzu temennî ederim efendim.

TE'DİYE-İ DEYN İÇÜN DÂYİN TARAFINDAN MEDYÛNA ŞİDDETLİ MEKTÛB

... efendim

Bu âna kadar hakkınızda icrâ etdiğim mu'âmelenin ne kadar nâzikâne olduğu ma'lûm-ı âliyeñizdir. Bana borçlu olduğunuz paranın te'diyesine intizâr ediyorum. Te'diyâta ne zaman mübâşeret edeceğinizi bilmek isterim. Va'd etdiğiniz üzerine va'de istediniz. Her zaman sözlerine inandım. Zîrâ namûsunuza îtimâdım henüz berdevâmıdır. Bu hâlde benim yerimde olsanız ne yapar idiniz? Artık sözlerinize îtimâd edebilir miyim? Artık son dereceye kadar sabr etmeği iltizâm edemem. İşte size bir ay daha mühlet veriyorum. Bu müddet hitâm-pezîr olur olmaz kanûna mürâca'at edeceğimi beyân eylerim. Beni bu gibi ahvâl-i mü'essifiye sevk eden; yine sizensiniz. Ahvâl-i müellime içinde bulunduğunuzu, başınızdan bir mesâyib geçdiğini kabûl edeyim; fakat hamd olsun şimdi oldukça hâliniz iyidir. Ahvâl-i âcizâneme gelince; âile re'isi olduğum ve mesârif-i yövmiyem git gide tezâyüd etdiğı, binâen aleyh hâl-i müzâyeka da bulunduğum cihetle vesâit-i cebriyeye mürâca'atım zarûrîdir. Binâen aleyh te'diyâtda muntâzaman devâm etmenizi ihtâr ve ricâ ile hatm-ı kelâm eylerim. Efendim.

CEVÂB

... efendim

Bendeñiz ile olan münâsebetinizde; dostâne ve nâzikâne mu'âmele etdiğinizi makâm-ı teşekkürde arz ederim. Bu def'a ihsân buyurduğunuz mehili kemâ-il teşekkür ile kabûl ve size borçlu olduğum 200 lirayı zamanını geçirmeden te'diye etmeğe gayret edeceğimi va'd eylerim. Bu âna kadar te'diyeye muvaffak olamayışım, nisyân ve yahûd ihmâlden, değil uğradığım müzâyakadan neş'et eylediğine ve henüz o hâl bütün bütün mündefî olmadığına tamamıyla îtimâd buyurmanızı ricâ ederim efendim.

BİR ZEVCEDEN ZEVCİNE MEKTÛB

Sevgili zevcîm

Gaybûbetiniz pek çok zaman imtidâd etdi. Sizden uzak olmak benim için ne kadar takat-ferzâ ne derece elem-fezâ bir hâl olduğunu ta'rîf edemem. Sizi görmek arzûsunu bir şeyle ta'dîl edemiyorum. Acaba ey refîka-ı hayât! Eyyâm-ı seyâhatinizi; tenkîz edemezsiniz? Mümkün olduğu sür'atle avdet ediniz. Bundan mâ'adâ ba'zı mesâlihın tesvîyesi vücûdunuza mütevakkıf olduğundan bir ân evvel avdetinizin lüzûmunu niyâz ile hatm-ı kelâm eylerim efendim.

TEZKERE

Bir belde de bulunan iki kişi ve yahûd iki me'mûr beyinde ceryân eden muhâbere-i tahrîriyeye "tezkere" itlâk olunur. Tezkerenin envâ'ı olur. Makâm-ı sadâretten yazılana "tezkere-i sâmiye" makâm-ı meşihatden yazılana "tezkere-i meşihat-penâhi" veya "tezkere-i aliyye" denilir. Kezâ makâmât-ı aliyye-i sâ'ireden yazılanlara dahî "tezkere-i aliyye" ve makâmât-ı müşarûn ileyhânın mâdûnı olan devâ'irden yazılanlar da "tezkere-i behiye" denir.

Bu tezkirelerin elkâbı; muhâtıbın sıfat-ı resmiye ve rütbesine göre tahrîr olunur. Bunlar da mühür basılmayıp imza konulur.

Tezkireler mümkün mertebe kısa olur. Adres makâbında yalnız mürselün ileyhın ismi yazılır:

TEZKERE NUMÛNELERİ

BİR ÂDEMİ HİMÂYA ETMESİNİ DİĞER BİR ZÂTA RİCÂ ZİMNİNDA TEZKERE

Sa'âdetlü efendim hazretleri

Bir İnâyet-i mahsûsa olmak üzere mürâca'at-ı kemterânemde her türlü mu'âvenetde bulunacağı ve bâbda nâm ve mevki'-i âliyeleriyle mütenâsıb sûretde ibrâz-ı lutf u kerem buyurulacağı evvelce va'd ü tebşîr buyurulmuş ise de bu güne

kadar taraf-ı âcizânemden hiçbir tasdîf’de bulunulmamış idi. Bugün vukû’ bulan mürâca’at-ı çâkerânem ise kendim için olmayub ... Efendi içindir.

Kendisi dördüncü alayın üçüncü bölüğü çâvuşlarından olup hüsn-i harekâtıyla zâbitlerini hoşnûd eylemiş ve mîr-âlâyı bey efendi dahî liyâkat-ı ebediyyesiyle mütenâsıb olarak terfî’-i rütbesine çalışacağına va’d etmişti. Kendisinin kıdemi dahî olduğundan bu bâbda lutf-ı vâlâları dirîğ buyurulmazsa bir kerem-i bendeperverî ile bir âileyi minnetdâr buyuracaksınız. Binâen aleyh şimdiden hisse-yi abîdâneme isâbet eden şükrânı arz ile tezyîn-i lisân-ı müsâdekat eylerim. Ol bâbda irâde efendim hazretlerindedir.

BÜYÜK BİR ZÂTIN HİMÂYESİNE TALEB İÇÜN TEZKERE

Devletlü efendim hazretleri

Bu âna kadar hak-ı abîdânemede şeref-rîz-i sudûr olan eltâf ve inâyât-ı mahsûse-i devletlerinin hâtıra-yı şükrânı kalbimde asla çıkmamış ve bendelerini gece gündüz du’â-hân-ı ikbâl-i sâmîleri eylemiştir. Ba’zı ahvâl-ı müellime içinde insân; veliyy-i ni’metine mürâca’at eder. Böyle sıralarda ba’zen cevâb-ı red bile alınsa yine kadr-i ni’met bilindir. Binâen aleyh bu kerre ma’iyyet-i aliyye-i dâverânelerinde münhâl olan ... me’mûriyete nasb ve ta’yînim zımnında inâyet-i sâmîyye-i dâverânelerine ilticâya cesâret-yâb olurum. Ol bâbda...

BİRİSİNDEN TAVSİYE-NÂME İSTEMEK İÇÜN TEZKERE

... efendim

... Nâzırı Bey Efendi ile münâsebât-ı kâdîmede bulunduğunuzu işittim. Her türlü iltifât ve kereminize mazhariyetle ile’l-edeb minnetdârınız olan bendegândan bulunduğum cihetle müşâr-ı ileyhede de tavsiye buyurulmaklığımı ricâ ederim. Ol bâbda...

AMELEDEN BİRİ TARAFINDAN ARKADAŞINA TEZKERE

.... birâder!

Sizin gibi çalışkan, sizin gibi sadâkatli ve namûslu muhibbânımdan olan ... Ağayı size gönderdim. Kendisine bir iş bulup memnûn ediniz. İleride kendisinden ziyâdesiyle hoşnûd kalacağınızı te'mîn ederim azîzim.

KABÂHATİNDEN DOLAYI HİZMETİNDE ÇIKARILMIŞ BİR ÂDEMDEN FÂBRİKA MÜDİRİNE TEZKERE

... Efendim

Hasbe'l-beşeriyye vukû' bulan kabâhatimden dolayı izhâr-ı nedâmet ederek yine bâb-ı mün'imânelerine dehâlet etmeği arzû ediyorum. Ma'iyetinizde bulunan kimselere her zaman ibrâz buyurduğunuz lutf ve keremden; bendeñizinden müstefid olacağımı seciye-i bende-nünâzânenizden ümîd ederim. Bunun gibi; bir zaman-ı hiddetde lisânımdan sâdir olan her türlü kelimât-ı ihtirâm-şikenânemin dahî afv buyurulacağı me'mûl-i kemterânemdir. Bundan sonra gayret ve hüsn-i hareketim ile dâ'imâ celb-i teveccühâtınıza çalışacağımı va'd ile iktifâ ederim. Cevab-ı kerem-mu'tâdınıza intizâr eylerim efendim.

İZİN VERİLMİŞ BİR ME'MÛRDAN EFENDİSİNE TEZKERE

...

On beş sene kadar saye-i mün'imânenizde perverde olmuş ve bu cihetle hissiyât ve minnetdârisini dâ'imâ muhâfaza etmiş olan bu bendeleri; etdiği kabâhatden nâdim olarak yine ma'iyet-i âliyenize kemterânemle celb-i teveccühâtınıza çalışacağımı ve ta'zîrât-ı muhikkânıza sebep olan kabâhatlerimi unutturacağımı ümîd ederim. Ricâ-yı kemterânem kabûl olunmazsa hâl-i pür-melâlimin kesb edeceği vehâmeti ta'rîf edemem. Her hâlde eski bir emekdârı bir kabâhatı için, bütün bütün lutfunuzdan mahrûm etmeyeceğinizi bildiğimden iş bu istirhâmname-i kemterânem huzûr-ı âlilerinize takdîm olundu efendi.

**BİR ASKERİN HÂLİNİ SORMAK İÇÜN HASTANE MÜDİRRİYETİNE
TEZKERE**

... efendim hazretleri

Sekizinci alayın dördüncü tabûrunun üçüncü bölüğü efrâdından olub Ağustos evâsıtında zîr-i idâre-i aliyyelerinde bulunan hastahâneye berây-ı tedâvî gönderilmiş olan ... nın bendelerine karâbet-i olduğu cihetle ahvâl-i sıhıyyesinden lütfen haberdâr edilmekliğimi ricâ eylerim, efendim.

SİGORTA KUMPANYASI DİREKTÖRÜNE TEZKERE

... efendi

Martın yirmi yedinci günü sa'ât on raddelerinde ikâmet etmekte olduğum sigortalı hânemin ahurûnda ateş zuhur eylediği beyân olunur. Itfâsına gayret edilmiş ise de muvaffakiyet hâsıl olamamıştır. Yalnız mevâşî ve hayvânât-ı sâire kurtarıldığı hâlde emlâkım cümlesi mahv olmuştur. Lutfen gönderilen polis nezâretinin şehâdetnâmesi dahî berâ'at-i kemterâneme delîldir. Tezkire-i âcizânemin usûlünde ma'ıyyet-i aliyeñizdeki me'mûrlardan birinin irâdesiyle zarar ve ziyânımın tahmînini ricâ eyler ve 1290 senesi temmuzunun birinci günü emlâkimi 2000 lira kıymetinde kayd etdirildiğimi ihtâr eylerim efendim.

**BİR DA'VÂNIN SÛRET-İ TESVÎYESİ İÇÜN HUKÛK ULÂMASINDAN
BİRİNE TEZKERE**

...efendim

Muhlislerine â'id bir da'vânın tesvîyesini vekâlet-i da'vâ cihetiyle şöhret-i fâ'ika kazanmış olan zât-ı âlîñize tadvî' etmek arzûsundayım. Ricâ-yı bendegânemin kabûl olunacağını öteden beri mesmû'-ı âcizânem olan şiiime-i mürüvvet-sazîñizden ümîd eder ve bu bâbda lâzım olan evrâkı leffen taraf-ı âlîñize irsâl eylerim. Mesârif-i evveliyeye hakkında evâmir-i aliyyenize intizâr ederim. Efendim.

İSTİKRÂZ İÇÜN BİR DOSTA TEZKERE

... efendim

Bugün ancak bir dostan intizâr edebilecek bir mu'avenetisizden talep edeceğim. Pek ziyâde zarûretdeyim. Bir ay sonra te'diye edilmek üzere 2000 kuruşun ikrâzına himmet buyurulursa minnetdârlığım tabî'idir efendim.

DİĞER

... efendim

Ahmed Efendi te'diyesine mecbûr olduğu ... kuruşu itâ etmedi. Bu cihetle mu'âmelât-ı yevmiyemiz sekte-dâr olacağından bir ay zarfında te'diye edilmek şartıyla 1200 kuruşun lütfen ikrâz buyurulmasını ricâ ederim, birâderim.

CEVÂB-I MUVÂFFAKAT

... efendim

Taleb buyurulan akçeyi Mehmed Ağa bendeñiz ile takdîm eyledim. Vüsûlumun iş'arı mütemennâdır, efendim.

CEVÂB-I RED

... efendim

Taleb buyurulan mu'âvenet-i nakdiyeği ifâ edemeyeceğimden dolayı hâsıl olan te'essüfü ta'rîf edemem. Bendeñiz dahî fevka'l-ade ihtiyâç içinde bulunduğumdan bu bâbda vakî' olan kusûr-ı âcizânemin afuvunu temennî eylerim, efendim.

İSTİRDÂD-I DEYN İÇÜN TEZKERE

... efendim

Sene nihâyetinde te'diye edilmek şartıyla kanûn-ı evvelin birinci günü ikrâz ettiğim 1200 kuruşun zemân-ı te'diyesi hulûl etmiştir. Zarûretde olmasaydım bir müddet daha sizi ta'cîz etmez idim. Bâki; afvımı istihâm eylerim efendim.

DÎĞER

... efendim

Deyniniz olan ... kurûşun îadesini ricâ etmiş idim. Şimdiye kadar ne parayı gönderdiniz ne de bir cevâb verdiniz, bu mu'âmelenez; zarîfâne olmadıktan mâ'adâ kadr-i nâ-şinâsâne de olduğundan mûcib-i te'essüf olmuştur. Bâ-husûs faizi dahî olmadığından bu âna kadar irsâline himmet buyurulması iktizâ ederdi. Meselenin sûret-i hasenede hitâm-pezîr olmasını arzû ederim. İhtiyâc-ı bedegânem son dereceye vardığından bu günlerde taraf-ı âlîñizden de böyle bir mu'âvenete mazhar olacağımı ümîd ederim, efendim.

MÜRÛR TEZKERESİ

Devlet-i aliyye teb'asından ve Dersa'âdet nütemekkinlerinden Dâniş Veled Dâvud bu def'a Dersa'âdet'den Bursa'ya azîmet edeceğinden esnâ-yı râhda zabtiye me'mûru vesâire tarafından mürûruna mümane'at olunmamak ve lede'l-iktizâ mu'âvenet kılınmak üzere iş bu mürûr tezkeresi verildi.

AKRÂNA HEDİYE TEZKERESİ

Her ne kadar şayeste-i takdîm değil ise de mahzâ bir hediye-i nâcîz olmak üzere ... irsâl kılındı. Lutfen mazhar-ı hüsn-i kabûl olması mütemennâdır, efendim.

DA'VET-NÂMELER-DA'VET TEZKERESİ

Da'vet-nâmelerde en ziyâde lâzım gelen şey da'vetin sebebi, yevmi sa'âti, mahal-i ikâmeti gösterilmektir. Bu mislî mektûbların kısalığı matlûbdur. Tafsilâta lüzûm yoktur. Bunlara ziyâdece elfâz-ı ta'zîmiyye-i münâsebe derc olunmalıdır. Süvârî bâridâne olunan da'vete kimse icâbet etmez.

VELİME CEM'İYYETİNE

VELİME CEM'İYYETİNE DA'VET TEZKERESİ NUMÜNELERİ

Mahdûm-ı kemteri ... bendelerinin velime cem'iyeti bi-minnehü'l-kerîm bu hafta icrâ olunacağından zât-ı âlîlerinin dahî cem'iyet-i mezkûreyi teşrîfe râğbet buyurmaları mütemennâdır efendim.

DİĞER

Bi-lutfihü'l-kerîm önümüzdeki pençeşembe günü velime cem'iyetinizin icrâsı musammem olduğundan zât-ı âlî-i birâderânelerinin dahî cem'iyeti mezkûreyi teşrîf ile bendelerini ihyâ buyurmaları ahz-ı niyâz-ı muhlisîdir efendim.

DİĞER

Bi-minnehü te'ala mahdûm-ı bendelerinin velime cem'iyeti bu hafta pençeşembe günü icrâ olunacağından zât-ı sâmi-i kerîmânelerinin dahî yevm-i mezkûrda tenezzülen bende-hâneyi teşrîf ile minnetdârlığımızı tezyîd buyurmaları ahs-ı me'mûldur. Her hâlde lutf ve himem efendim hazretlerindedir.

İFTÂRA DA'VET

... efendim

Yarın akşam birlikte iftâr edilmek üzere bende-hâneyi teşrîf buyurmanızı niyâz ederim. Her hâlde...

HİTÂN CEM'İYYETİNE DA'VET

...

Bi-minnehü'l-kerîm önümüzdeki Pazar ertesi günü mahdûm-ı bendelerinin icrâ-yı hitânı musammem bulunduğundan yevm-i mezkûrde bende-hâneyi teşrîf ile cümlemizi garîk-i lutf-i sâmilere buyurmanızı niyâz eylerim. Bâki lütuf ve irâde efendimindir.

VELİME CEM'İYYETİNE DA'VET

Avn-i Rabbâni ile bu hafta velime cem'iyetimizin icrâsı mukarrer olduğundan cem'iyet-i mezkûrenin vücûd-ı âlîleriyle zînetdâr olması ahs-ı niyâz-ı âcizîdir efendim.

MEVLÛD-İ ŞERİFE DA'VET TEZKERESİ

Hatemü'l-embiyâ aleyhi akmeli't-tahâya efendimiz hazretlerinin velâdet-i bahürü's-sa'âdet-i risâlet-penâhilerine müsâdif olan şehri hâlin on ikinci cuma'ertesini akşamı bendehânedeki menkıbe-i celîle-i mevlûd kırâ'at olunacağından teşrîf-i sâmilere mütemennâdır, efendimiz.

DİĞER

Önümüzdeki cuma' gecesini bendehânedeki mevlûd-ı şerîf kırâ'at olunacağından leyle-i mezkûrde tenezzülen fakîrhâneyi teşrîf ile hissemend-i ecr ü mesûbât olmaları ahs-ı âmâl-i muhlusîdir, efendim.

CEVÂB-I MUVÂFAKAT

...

Muhibbimiz Ahmed Efendi şerefine devlethânelerinde verilecek ziyâfet-i şebâneye da'veti mutazammın olduğum emr-nâme-i birâderleri kemâl-i memnûniyetle mutâla'a olundu. Her türlü irâdenizin tenfîzine müsâre'at vâcibe-i zimmet olmağla leyle-i mezkûrda tasdi'a mecâserât edeceğimi va'd eylerim efendim.

BİR MUHİBB-İ KADİMEDEN ME'MÛRİYYET İSTİHSÂLİ İÇÜN TEZKERE

...

Otuz sene kadar miyânemizde cereyân eden âsâr-ı meveddet ve muhabbet; bu kerre sizi tasdi'a bâdî oldu. Mevki'-i âlîñizin benim için her türlü lütuf ve keremi icrâyaya müsâ'id olduğunu bildiğimden ve bu günlerde ise bilâ-me'mûriyyet

bulduğumdan bu bâbda lâzım gelen mu'âvenetin bi-dirîğ buyurulmasını ricâ ederim. Bâki inâyet efendim hazretlerindedir.

ZİYÂFETE DA'VET

... efendim

Önümüzdeki cuma' gecesini bendehânedeki ba'zı ehibbadan mürekkebi bir bezmi-husûsi tertîb edileceğinden zât-ı âlîlerinin dahî lütfen teşrîfleriyle cümlemizi mesrûr buyurmanızı ricâ ederim. Her hâlde lütuf ve kerem efendimindir.

FÂMİLYACA BİR CEM'İYYETE DA'VET-NÂME

...

Mâh-ı hâl-i rûmînin yedinci günü sabahleyin sa'ât üçde bendehânenizde âilece bir cem'iyetin in'ikâdı musammem olduğundan zât-ı âlîlerinin dahî fâmiyaca teşrîfleri bi'l-hâssa ricâ olunur efendim.

ÇOCUĞU MEKTEBE BAŞLAYACAĞINDAN DA'VET TEZKERESİ

Cenâb-ı Rabb-i hakîmin inâyet-i celîlesiyle mahdûm-ı bendeleri gelecek pençşembe günü mektebe başlayacaktır. Yevm-i mezkûrde sa'ât beşde lütfen çâkerhânelerini teşrîf ile ale'l-usûl icrâ olunacak resimde hâzır bulunmaları ricâ olunur efendim.

KIZININ NİKÂHINA DA'VET

Mâh-ı hâlin on beşinci çâhârşenbe günü kerîme-i çâkerînin resm-i nikâhı icrâ olunacağından lütfen ve tenezzülen bendehâneyi teşrîf ile cümlemizi karîn-i sürûr buyurmaları mütemennâdır efendim.

BİR YERDE BİRLEŞMEK İÇÜN TEZKERE

...

Size fâ'ideli bir mesele arz etmek üzere bir yerde mülâki olmağı arzû ettiğimden ta'yîn buyurulacak mahalde teşrîf-i âlîñize intizâr eylerim efendim.

DİĞER

Ba'zı husûsâtı müzâkere eylemek üzere ta'yîn buyurulacak bir günde bendehâneyi teşrîf buyurmaları mütemennâdır efendim.

ŞENLİK GECESİNE DA'VET

Culûs-ı meyâmin-i me'nûs-ı padişâhî leyle-i mes'ûdesine müsâdif olan önümüzdeki pazar gecesi bendehânedeki ba'zı ehîbba ictimâ' ederek icrâ-yı sürûr ve şâdmânî edileceğinden teşrîf-i âlîñiz dahî ahs-ı âmâl-i kemterânemdir efendim.

CEVÂB-I RED

Tezkire-i aliyyenizde tebşîr edilen şerefe nâ'iliyyet; bendeñizce de büyük bir sa'âdetdir. Lâkin fâmilyaca ba'zı mesâlihînin tesviyesi için birkaç gün Karamürsel'e âzîmet edeceğimden afvımı istirhâm eylerim.

EVVELCE KABÛL EDİLEN BİR DA'VETE AHÎREN CEVÂB-I RED

...

Evvelce tasdî'a mücâseret edeceğim va'diyle irsâl-i su'y-ı birâderâneleri kılınan tezkire-i âcizânemin nâkız olmak üzere bu ma'zeret-nâme ile afv-ı âlîlerini talep edeceğim. Edirne'den gelen bir mektûbda peder-i âcîzinin yevm-i mezkûrda İstanbul'a geleceği iş'âr edilmiş olmağla şu özr-i meşrû'mun kabûlini istirhâm eylerim, efendim.

**BİR ÂDEMİ HİMÂYE ETMESİNİ DİĞER BİR ZÂTA RİCÂ ZIMNINDA
TEZKERE**

Sa'âdetlü efendim hazretleri

Bir inâyet-i mahsûsa olmak üzere mürâca'at kemterânemde her türlü mu'âvenetde bulunacağı ve bu bâbda nâm ve mevki-i âlileriyle mütenâsib ibrâz-ı lutf ve kerem buyurulacağı evvelce va'd ve tebşîr buyurulmuş idi, lâkin bu güne kadar taraf-ı âcizânenden hiçbir tasdî'de bulunulmamıştır. Bugün vukû' bulan mürâca'at-ı çâkerânem ise kendim için olmayıp ... Efendi içündür.

Kendisi; dördüncü âlayın üçüncü bölümü çâvuşlarından olup hüsn-i harekâtıyla zâbitlerini hoşnûd eylemiş ve mir-âlay Bey Efendi dahî liyâkat-ı edebiyesiyle mütenâsib olarak terfî'-i rütbesine çalışacağını va'd etmiş idi. Kendisinin kıdemî dahî olduğunda bu bâbda lutf-ı vâlâları dirîğ buyurulmazsa bir kerem-i bende-perverî ile bir âileyi minnetdâr buyurmuş olacaksınız.

Binâen aleyh şimdiden hisse-i abîdâneme isâbet eden şükrânı arz ile tezyîn-i lisân-ı müsâdakat eylerim. Ol bâbda irâde efendim hazretlerininidir.

BÜYÜK BİR ZÂTIN HİMÂYESİNİ TALEB İÇÜN TEZKERE

Devletlü efendim hazretleri

Bu âna kadar hakk-ı abîdânemde şeref-rîz-i sudûr olan eltâf ve inâyat-ı mahsûsa-i devletlerinin hâtıra-i şükrânı kalbimde asla çıkmamış ve bendelerini gece gündüz du'â-hân-ı ikbâl-i sâmîleri eylemişdir. Ba'zı ahvâl-i müellime içinde insân; veliyy-i ni'mimetine mürâca'at eder. Böyle sıralarda ba'zen cevâb-ı red bile alınsa yine kadr-i ni'met bilindir, binâen aleyh bu kerre ma'îyyet-i aliyye-i dâverânelerinde münhâl olan ... hizmete nasb ve ta'yînim zımında inâyet-i sâmiye-i âsafânelerine ilticâya cesâret-yâb olurum, ol bâbda...

BİRİSİNİN TAVSİYE-NÂME İSTEMEK İÇÜN TEZKERE

... efendim

... Nâzırı ... Bey Efendi hazretleri ile münâsebât-ı kadîmede bulunduğum cihetle müşârün ileyhe tavsiye buyurulmaklığımı ricâ ederim. Ol bâbda...

ÂMELEDEN BİRİ TARAFINDAN ÂRKADÂŞINA TEZKERE

... birader

Senin gibi çalışkan, senin gibi namûslu, muhibbânımdan olan ... Âğayı sana gönderdim. Kendisine bir iş bulub memnûn et! İleride kendisinden pek çok memnûn olacağını te'mîn ederim azîzim.

KABÂHATİNDEN DOLAYI ME'MÛRİYYETİNDEN ÇIKARILMIŞ BİR ÂDEMDEN FÂBRİKA MÛDİRİNE TEZKERE

... efendim

Vaktiyle hasbe'l-beşeriyye vukû' bulan kabâhatimden izhâr-ı nedâmet ederek yine bâb-ı mün'imânelerine dehâlet etmeği arzû ediyorum. Ma'iyetinizde bulunan kimselere her zaman ibrâz buyurduğunuz lütuf ve keremden; bendenizin de hissemen-i istifâde olacağımı seciye-i bende-nuvâzânenizden ümîd etmekteyim. Bir zamân-ı hiddetde lisânımdan sadır olan her türlü kelimât-ı ihtirâm-şikanânemin dahî afv buyurulacağı me'mûl-i kemterânemdir.

Bundan sonra gayret ve hüsn-i hareketim ile dâ'imâ celb-i teveccühâtınıza çalışacağımı va'd ile iktifâ eder ve cevâb-ı kerem-mu'tâdınıza muntezir olduğumu arz eylerim, efendim.

İZİN VERİLMİŞ BİR ME'MÛRDAN EFENDİSİNE

... efendim

On beş sene kadar sâye-i mün'imânenizde perverde olmuş ve bu cihetle hissiyât-ı minnetdârisini dâ'imâ muhâfaza etmiş olan bu bendeleri; etdiği kabâhatatten nâdim olarak yine ma'iyet-i âlîñize dehâlet etmeği istihâm eder.

Gayret-i kemterânemle celb-i teveccühâtınıza çalışacağıma ve ta'zîrat-ı muhikkânıza sebep olan kabâhatlerimi unutturacağıma ümîd-vârım. Ricâ-yı kemterânem karîn-i kabûl buyurulmazsa hâl-i pür-melâlimin kesb edeceği şiddetle ta'rîf edemem. Her hâlde eski bir emekdârı; bir kabâhati için bütün bütün mahrûm-ı lütfunuz etmeyeceğinizi bildiğimden işbû istirhâm-nâme-i kemterânem huzûr-ı âlîlerinize takdîm olundu, efendim.

BİR CEVÂB-I RED

Hakk-ı kemterânemdeki teveccühe bir nişâne olmak üzere leyle-i mes'ûde-i cülûsda sâhil-hâne-i âlîlerinde bulunmaklığım emr edilmiş ise de uzak mahalden misâfirlerim gelmiş olduğundan bu şerefden mahrûm olacağımı ma'a't-te'essüf beyân eder ve afv-ı âlî-i kerimânelerini istirhâm eylerim. Her hâlde

ZİYÂFETE DA'VET TEZKERESİ

Sevgili birâderim

İkimizinde e'izz-i ehîbbâsından Bursa'lı Ahmet Efendi'nin şerefine bu gece bendehânedede tertîbi musammem olan cem'iyet-i şebâneyi teşrîf buyurmanızı niyâz ederim. Her hâlde lütuf ve kerem; efendimizindir.

CEVÂB-I MUVÂFAKAT

... efendim

Tezkire-i aliyyenizi kemâl-i memnûniyyetle okudum. Da'vet-i behiyyenize icâbet edeceğimi arz ederim, efendim.

DİĞER BİR CEVÂB-I MUVÂFAKAT

... efendim

Muhibbimiz Ahmet Efendi nâmına devlethânelerinde verilecek ziyâfet-i şebâneye da'veti mutazammın olduğum emîr-nâme-i birâderâneleri; kemâl-i memnûniyyetle mutâla'a olundu. Her türlü irâdenizin tenfizine müsâre'at; vâcibe-i zimmetdir. Leyle-i mezkûrede tasdî'a mücâseret edeceğimi va'd eylerim, efendim.

EHİBBÂYA DA'VET TEZKERESİ

... efendim

Birçok zamândan berî mülâkat-ı aliyyeleri şerefine nâ'il olmak ricâsında bulunan ... Efendi biraderimiz, yarın akşam bendehânedede bulunacaktır. Teşrîf buyurulursa cümlemiz minnetdâr oluruz. Bâki; intizâr.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Çalışmada Ahmet Rasim'in İlâveli Hazîne-i Mekâtib Yahud Mükemmel Münşeât adlı eserini incelenmiştir. Tanzimat döneminde yayımlanan bu eserde Ahmet Rasim farklı kişilerin yazmış olduğu mektupları toplamıştır. Bu mektuplar resmi ve gayri resmi mektuplardır. Tezin inceleme dahilinde olan mektuplar ise 1-195 sayfalarındaki gayri resmi mektuplardır.

Gayri resmi mektupların eserdeki dağılımı ise şöyledir: sene ve bayram tebrikleri 42, rütbe, nişan, memuriyet vb. tebrikler 15, taziye-nâme 46, teşekkür-nâme 15, mazeret-nâme 14, tazir-nâme 6, tavsiye-nâme 53, iftirak-nâme 2, talep mektupları 13, tezkere 17, davet-nâme 30. Toplamda ise 253 tane mektup örneği verilmiştir. Mektup türü olarak da on bir tane gayri resmi mektup türünü bünyesinde barındırmaktadır.

Eser başkalarının yazmış olduğu mektup örneklerinin toplandığı bir derlemedir. Ahmet Rasim'in mektuplardan oluşan bu derlemesinde sadece Türk edebiyatına ait mektuplar bulunmamaktadır. Fransız edebiyatındaki önemli yazarların mektupları da yer almaktadır. Böylece Rasim, eserini çok çeşitli ve zengin bir içeriğe kavuşturmuştur. Ancak eserde yer verilen Fransız mektupları tavsiye mektuplarıdır. Eserinde Dünya edebiyatına ait mektuplardan sadece tavsiye mektubu örneklerine yer vermiştir. Diğer türlerde ise böyle bir duruma rastlanmaması ise dikkat çekici bir durumdur. Bu, ya Fransız edebiyatında daha çok tavsiye mektubunun örneklerinin olduğu ya da Ahmet Rasim'in mektup örneklerini seçerken kendi inisiyatifıyla böyle bir seçim yaptığı anlamına gelebilir.

Rasim, eserinde kullandığı dil ve üslupla eserin hazırlandığı dönemin özelliklerini yansıtmaktadır. Eserde Arapça, Farsça kelime ve terkipler çok fazla olduğu için eserin dili ağır ve ağdalıdır. Bu da eserin günümüzde okunup anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Eserin hitap ve bitiş cümleleri ise kalıplaşmış ifadelerden oluşmaktadır.

Ahmet Rasim, eserinde mektup türlerini vermeden önce özel ifadeler, tarifler ve mektuplaşma kaideleri ile ilgili bilgilere yer vermiştir. Ahmet Rasim'in mektup yazma konusunda üzerinde durduğu en önemli kural sadeliktir. Ona göre mektup yazarken sözü uzatmadan doğrudan duyguları ve düşünceleri aktarmak gerekir. Ahmet Rasim'in üzerinde durduğu bir diğer husus ise mektup yazarken kullanılan dil ve üsluptur. Mektubu yazdığımız kişinin yaşı, cinsiyeti, rütbesi, mesleği ve yakınlık derecesi kullandığımız dili ve üslubu etkilediğini vurgular.

Gelişen iletişim teknolojileri nedeniyle eserde yer alan mektup türlerin büyük bir çoğunluğu günümüzde kullanılmamaktadır. Birçok türü tamamen yok olan mektup türlerinden bazıları ise farklı kullanım şekilleriyle karşımıza çıkmaktadır. Tavsiye mektubu olarak günümüzde referans mektubu kullanılmaktadır. Taziye mektuplarının yerini ise gazetelerde verilen taziye ilanları almıştır. Davet mektupları da davetiye adını alarak farklı bir kullanım şekli almıştır. Diğer türlerin kullanımı ise tamamen ortadan kalkmıştır.

Kullanılmayan bu mektup türlerini yeni kuşaklara tanıtmak ve kullanımını azalan mektubun kullanımını arttırmak için en büyük görev başta Türkçe dersinin olmak üzere öğretmenlere düşmektedir. Okullarda verilen Türkçe derslerinde mektup bir ebebi tür olarak ders kitaplarında yer almaktadır. Ancak bu türün yeni kuşaklara tanıtmak için bu, yeterli düzeyde değildir.

5.2. Öneriler

İlâveli Hazîne-i Mekâtib Yahud Mükemmel Münşeât adlı eser mektup ve türleri konusunda bir kaynak konumundadır. Eserin yayımlandığı dönemde bu konuyla ilgili birçok eser hazırlanmıştır. Bu eserler mektup konusunda oldukça geniş kapsamlı eserlerdir. Bu yüzden mektup ve türleri konusunda araştırma yapacak kişilerin Tanzimat dönemi eserlerine bakmaları daha doğru olacaktır. Ancak bu dönemde yazılan eserlerin dili oldukça ağırdır. Bu da o dönemdeki eserlerin okunmasını ve anlaşılmasını güçleştirmektedir. Yapılan çalışmalarda bu konuyla ilgili çok fazla çalışmanın olmadığı görülmüştür. Bunun nedeni de o dönemde yazılan eserlerin Osmanlı Türkçesi ile yazılması ve dilinin ağır olmasıdır.

Gelişen iletişim teknolojiyle kullanımını gittikçe azalan ve birçok mektup türünün isminin bile unutulduğu bu dönemde mektubu yeni kuşaklara tanıtmak ve

anlatmak gerekir. Bu açıdan da mektup ve türleri konusunda araştırmaların sayısı arttırılmalı ve araştırmacıları bu konuya yönderilemek için teşvik edilmelidir.

Okullardaki Türkçe derslerinde mektup konusu yeterli düzeyde verilmemektedir. Gelişen teknolojiyle birlikte gençler iletişim için modern araçlar kullandıklarından mektubu tercih etmemektedirler. Bu yüzden de öğrenciler mektubu sadece ders kitaplarında bir iki örnekle görebilmektedirler. İşte bu nedenden dolayı Türkçe öğretmenlerine büyük görev düşmektedir. Gelişen teknolojiyle birlikte hayatımıza giren telefon, internet gibi araçlara karşı ayakta kalmaya çalışan mektubu öğrencilere tanıtmak ve mektup yazmayı alışkanlık haline getirmek öğretmenlerin görevidir.

İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu'da hangi yazınsal türlerin kaçınıcı sınıfta verileceğini belirtmektedir. Mektubun da Türkçe dersinde mutlaka verilmesi gereken bir tür olduğu söylenmektedir. Ancak Türkçe dersinde mektup türü sadece bir örnekle öğrencilere tanıtılmaya çalışılmaktadır. Bu da öğrencilerin bu türü yeteri kadar öğrenememelerine neden olmaktadır. Bu yüzden Türkçe derslerinde mektup ile ilgili daha fazla bilgi ve örnek verilmeli, ders dışı etkinliklerle de desteklenerek günlük hayatta kullanılmayan mektubu en azından bu dersler aracılığıyla kullanımı arttırılmaya çalışılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Aktaş, Şerif (1987). Ahmed Rasim. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Aktaş, Şerif (2010). Sözlü ve Yazılı Anlatım Sanatı (Kompozisyon). Ankara: Remzi Kitabevi.
- Aktaş, Şerif (2010). Yazınsal Türler. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Altınkaynak, Hikmet (1996). Nükte ve Fıkralarıyla Ahmet Rasim. İstanbul: Açı Yayınları.
- Altınöz, Mehmet ve Parıldar, Ceyhun (2007). Yazışma Teknikleri. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Ay, İlknur (2009). Muallim Naci, Ahmet Rasim ve Halide Nusret Zorlutuna'nın Anı Türündeki Eserleriyle Çocuk Edebiyatımızdaki Yeri ve Başlıca Temaları. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Aydın, Elif (2007). Divanlardaki Manzum Mektuplar, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Adana.
- Ayyıldız, Mustafa ve Bozkurt Ümit (2006). Edebiyat ve Kompozisyon Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 4 (1).
- Dağlar, Abdülkadir (2001). Şeyhülislam Ebussuud Efendi'nin Türkçe Mektupları, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, İzmir.
- Demir, Perihan (2003). Çağdaş Büro Yönetimi ve Sekreterlik. Ankara: Alp Yayınları.
- Demiray, Kemal (1973). Sözlü ve Yazılı Anlatım. İst: İnkilâp ve Anka.
- Demiray, Kemal (1994). Türkçe Sözlük. İstanbul: İnkilâp Kitabevi.
- Demiray, Kemal (1974). Tanzimattan Günümüze Değın Mektup. Türk Dili Dergisi. XXX-274, 88-96
- Develioğlu, Ferit (2004). Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedil Lûgat. Ankara: Aydın Kitabevi.
- Enginün, İnci (2006). Yeni Türk Edebiyatı Cumhuriyet'ten Tanzimat'a. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Ersoylu, Halil (1986). "Mektup" mad. Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi. C. 6, İstanbul: Dergah Yayınları.

Göçer, Ali (2010). Türkçe Öğretiminde Yazı Eğitimi. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3, 12.

Göğüş, Beşir (1978). Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi. Ankara: Kadioğlu Matbaacılık.

Gökçe, Recep (2006). Eski Türk Edebiyatında Mektup ve Bir Mecmu'a-i Münşeat (İnceleme-Metin-Tıbkı Basım). Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı ve Anabilim Dalı, Kayseri.

Gökyay, Orhan Şaik (1974). Tanzimat Dönemine Değın Mektup. Türk Dili Dergisi. XXX,-274, 17-23

Gülensoy, Tuncer (2000). "Türkçe El Kitabı. Ankara: Akçağ Yayınları.

Kantemir, Enise (1997). Yazılı ve Sözlü Anlatım. Ankara: Engin Yayınevi.

Kaplan, Erdinç (1999). Bir Edebi Tür Olarak Mektup ve Türk Edebiyatındaki Yeri. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Mersin.

Karaalioğlu, Seyit Kemal (1982). Sözlü-yazılı Kompozisyon, Konuşmak ve Yazmak Sanatı. İstanbul: İnka ve Anka.

Karakoç, Ülkü (2006). Münşeat Mecmuası Konya Mevlana Müzesi Kütüphanesi 7068 (İnceleme-Metin-Tıpkıbasım). Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Kayseri.

Koç, Hakan ve Öztoprak, Menekşe Tarhan (2003). Yazışma Teknikleri Örnekler ve Uygulamalar. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Koçu, Reşad Ekrem (1938). Ahmed Rasim (Hayatı, Seçme Şiir ve Yazıları). İstanbul: Sühulet Kitabevi.

Korkmaz, Zeynep (2003). Gramer Terimleri Sözlüğü. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları:575.

Levend, Agah Sırrı (1965). Ahmet Rasim. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

MEB (2006). İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.

Meydan Laousse, mektup maddesi, C. 13, S. 358-359

Özdemir, Emin (2000). Yazınsal Türler. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Özdemir, Emin (2010). Sözlü ve Yazılı Anlatım Sanatı. Ankara: Remzi Kitabevi.

Özkırımlı, Atilla (1990). Türk Dili ve Edebiyatı Ans., mektup maddesi. C. 3, S. 838-839. Ankara: Cem Yayınları.

Pakalın, Mehmet Zeki (1971). Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Rasim, Ahmet (1987). Gecelerim. İstanbul: Arba Yayınları.

Sami, Şemseddin (1989). Kâmûs-ı Türkî. İstanbul: Çağrı Yayınları

Şahin, Oğuzhan (2005). Mecmu'a-i Münseat Tdk Ktp. A. 363/1 (İnceleme-Metin-Tıpkıbasım). Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

Tansel, Fevziye ve Tansel, Abdullah (1964). Türk Edebiyatında Mektup, Tercüme Dergisi, Mektup Özel Sayısı, S.386

Tuncel, Bedrettin (1964). Mektup Türü Üzerine. Tercüme Dergisi. C. XVI, S: 77-80.

Tuncel, Bedrettin (1974). Mektup Türüne Giriş. Türk Dili Dergisi. XXX-274, 913

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (Devirler/İsimler/Eserler/Terimler). Mektup maddesi, C. 6, S. 231-236. Dergah Yayınları.

Türk Dili. Mektup Özel Sayısı, Yıl:24, S. XXX, S.274, 1 Temmuz 1974

Tercüme. Mektup Özel Sayısı (1964) C. XVI, S. 77-80

Türk Dil Kurumu (2005). İmla Kılavuzu, Ankara: TDK.

Türk Dil Kurumu (2005). Türkçe Sözlük, Ankara: TDK

Yakıcı, Ali, Doğan, Mehmet H., Yücel, Mustafa ve Yelok, V. Savaş (2005). Türkçe - 1 Yazılı Anlatım: Eğitim Fakülteleri ve Beden Eğitimi Yüksek Okulları İçin. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Yıldız, Metehan (2006). Ahmet Rasim'in Eserleri Numune-i Hayal, Nakam, Cidd u Mizah, Gülüp Ağladıklarım(Metin-Tahlil-İndeks). Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

Yücebaş, Hilmi (1957). Ahmet Rasim. İstanbul: Dizerkonca Matbaası.